

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_200682

UNIVERSAL
LIBRARY

OSMANIA UNIVERSITY LIBRARY

No. K610

Accession No. K9772

hor

M180

మ గ్రంథాలయములో

:

దాఖలు

1955

This book should be returned on or before the date last marked below.

ಸ್ವರೀಯ ಡಾ. ಸವಣೂರ ಅವರ ಸ್ಮರಣಾರ್ಥ

ದಿ ವೈಷದಿ

(ಪೂರ್ವಾರ್ಥ)

ಸಂಪಾದಕರು:

ವೈದ್ಯ:- ಬುರ್ಲಿ ನುಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು.

ಹಳ್ಳಿಯ ವೈದ್ಯ, ಸುಲಭ ಔಷಧಿ ಸಂಗ್ರಹ, ಆಯುರ್ವೇದಿಯ
ಪ್ರಥಮ ಚಿಕಿತ್ಸೆ, ಶತಶ್ಲೋಕಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಲೇಖಕರು.

೧೯೫೫

ಆಯುರ್ವೇದ ಸೇವಾಕುಟಿ ಪ್ರಕಾಶನ,
ಬಾಗಲಕೋಟೆ.

ಪ್ರಕಾಶಕರು:

ನೈಷ್ಯ- ಮ. ವಾ. ಬುರ್ಲಿ
ಆಯುರ್ವೇದ ಸೇವಾಕುಟೆ,
ಬಾಗಲಕೋಟೆ

ಪ್ರಥಮ ಮುದ್ರಣ ಒಂದಾ ಸಾವಿರ ಪ್ರತಿಗಳು
(ಇದರ ಯಾವತ್ತು ಅಧಿಕಾರ ಸಂಪಾದಕರದು.)

ಬೆಲೆ: ರೂ. ೨—೦—೦

ಮುದ್ರಕರು:

ಸಿ. ಎಮ್. ಸಕ್ರೋಜಿ,

B.A. (Hons)

ಸಕ್ರೋಜಿ ಪ್ರಿಂಟಿಂಗ್ ವರ್ಕ್ಸ್,

ಬಾಗಲಕೋಟೆ

ಶ್ರೀ.

ಮು ದಿ ಪು

ನನ್ನ ಗುರುಗಳಾದ ದಿವಂಗತ
ಭಿಷಗ್ರತ್ನ ಗುಂಡಾಚಾರ್ಯ ಹೆರಕಲ್ಲ.
ಅವರಿಗೆ ಕೃತಜ್ಞತೆಯಿಂದ ಈ ಅಲ್ಪ
ಕೃತಿಯನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿರುವೆ.

ವಿನೀತ ಛಾತ್ರ:
ಬುರ್ಲಿ ಮದ್ವಾಚಾರ್ಯ:

ಅಯುರ್ವೇದ ಸೇವಾಕುಟ,
ಬಾಗಲಕೋಟೆ.

ಕಾರ್ತಿಕ ವದ್ಯಲ,
ಜಯಸಂವತ್ಸರ.

ಶ್ರೀಶಃ ಶರಣಮ್

ಡಾ. ಸ ವ ಣೂ ರ

ಮಹೋದಾರಾಣಾಂ ಗುಣಗೌರವಮ್.

ಘೋರಾಶನತೋ ನಿರಾಮಯಬಲೋತ್ಸಾಹೇಷು ದೇವೇಷ್ಟಲಮ್ |
ಸ್ವರ್ಗೇ ಸ್ವೀಯನಿರುದ್ಯಮತ್ಸನಿರಸೌ ಲೋಕೋಪಕಾರೋತ್ಸಾಹೌ ||
ಏಕಂ ಶ್ರೀಸವನೂರಸಾಧು ಹನುಮದ್ರೂಪಂ ದಧಾನೌ ಕ್ಷಿತೌ |
ಸ್ವರ್ವೈದ್ಯಾವಗದೈಃಸುಧಾರಸಕಣೈಃ ಶಾಂತಿಂ ವೃಥತ್ತಾಂ ರುಜಾಮ್ ||೧||

ಅಯುರ್ವೇದಮಹೋಪಕಾರಕಮಹಾತಂತ್ರಂ ಕಲೇಃಕಾಲತಃ |
ಪ್ರಾಜ್ಞಂಮೃನ್ಯಭಿಷಕ್ ಪದೈರ್ಬಹುತರಂ ವೃತ್ಯಸ್ತಮಸ್ತಾದರಮ್ ||
ಸಾ,ಕ್ ಸ್ವೇನೈವ ವಿನಿಮಿತ್ತಂ ಪುನರಪಿ ಪ್ರೋದ್ಧರ್ತುಮಾಶುಃ ಕಿಮಾ- |
-ವಿಭೂತಃ ಸವನೂರಸಾಧು ಹನುಮದ್ರೂಪೇಣ ಧನ್ವಂತರಿಃ ||೨||

ತೇತಾಯಾಂ ತ್ರಿದಶಾರಿಶ್ಚೈವನಿಹತಂ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮಣಂ ವಾನರಾನ್ |
ದ್ರಾಕ್ ಸಂಜೀವಯಿತುಂ ಗಿರೀಶಶಿಖರಂ ಸಂಜೀವನಾದ್ಯೌಷಧಮ್ ||
ನೀತಂ ಯೇನ ಪುನಸ್ತದೋಷಧಿಗುಣ ಪ್ರಖ್ಯಾಪನಾಯಾವನೌ |
ಜಾತಃ ಶ್ರೀಸವನೂರಸಾಧು ಹನುಮದ್ರೂಪೋ ಹನೂಮಾನ್ ಸ ಕಿಮ್ ||೩||

ಲೋಕಾರ್ತಿ ಪ್ರದರೋಗರಾಕ್ಷಸಗಣಧ್ವಂಸಾಯ ದಿವ್ಯೌಷಧಿಃ |
-ಹುತ್ವಾ ಪೂತಹವೀಂಸಿ ನಿತ್ಯಸವನೈರ್ಧನ್ವಂತರಿಂ ದೇವತಾಮ್ ||
ಆರಾಧ್ಯಾಬಿಲಲೋಕಶಾಂತಿಮಕರೋನ್ನಿ ಸ್ವಾರ್ಥಲೇಶಂ ಕೃಪಾ- |
-ಸಿಂಧುಃ ಶ್ರೀಸವನೂರಸಾರ್ಥಕನಿಜೋಪಾಖ್ಯೋ ಭಿಷಗ್ ಭೂಪತಿಃ ||೪||

ಆಯುರ್ವೇದಸಮುನ್ನತಿಸ್ರವಣಧೀಃ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯವೈದ್ಯಾಗ್ರಣೀಃ |
 ದೀನಾರ್ತಿಪ್ರಶಮಾಯ ಭೂರಿಕರುಣಃ ಸತ್ಕೀರ್ತಿಮಾತ್ರಾಯಭಾಕ್ ||
 ಸರ್ವಾಯುರ್ವ್ಯಯನೂತನೋದ್ಧನಚಯೇ ವೀತಸ್ಪ್ರಹಃ ಸಂತತಂ |
 ಧನ್ಯಶ್ರೀಸವನೂರಸಾಧುಹನುಮಾನ್ ಮಾನ್ಯಶ್ಚ ಸರ್ವೈರ್ಜನೈಃ ||೫||

ಬೆಳಗಾಂವಿ.
 ಜೈ ಶು. ೧ ಶಕೆ ೧೨೭೬
 ಜಯಸಂವತ್ಸರ.

ಸಾಹಿತ್ಯರತ್ನ ಗಲಗಲೀ ರಾಮಾಚಾರ್ಯಃ
 ಮಧುರವಾಣೀ ಸಂಪಾದಕಃ

ಡಾ. ಸವಣೂರ ಇನರ “ಶಾರೀರ ಕ್ರಿಯಾ”

(ಆಯುರ್ವೇದ ಹೊಸಪುಸ್ತಕ)

ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಆಯುರ್ವೇದ ಮತ್ತು ಆಲೋಪಥಿ ಡಾಕ್ಟರ
 ಸವಣೂರ ಹಣಮಂತರಾಯರು ಬರೆದ ಈ ಪುಸ್ತಕ ಇದೀಗ ಪ್ರಕಟ
 ವಾಗಿದೆ. ಆಯುರ್ವೇದದ ಬಗ್ಗೆ ಅಧಿಕಾರವಾಣಿಯಿಂದ ಬರೆದ ಈ
 ಪುಸ್ತಕವು ಆಯುರ್ವೇದದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಒಳ್ಳೆ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿದೆ.

ಮುಂಬೈ, ಮದ್ರಾಸ ಸರಕಾರಗಳಿಂದ ಮತ್ತು
 ೩೬ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಲನದಿಂದ ಮನ್ನಣೆ ದೊರೆತಿದೆ!

ಬೆಲೆ: ರೂ. ೫-೦-೦.

ವಿಳಾಸ:-

ಡಾ. ಎಚ್. ಆರ್. ತೆರಗುಂಡಿ,
 ಬೆಳಗಾಂವ.

Dr. B. S. JIRGE,

BELGAUM.

M R.C S (England)

L.R C P.(London)

AN APPRECIATION.

Dr. Savanur, one of the oldest practitioners of Belgaum, was a figure worthy of note at his time. He practiced the art of healing and he did this, with such skill and zeal that he was almost worshipped by.... Belgaumites and people round about. His word was considered the last that could be said on the art of healing. His was a plain living and high thinking. He made no difference between the rich and poor. A call to duty always spurred him in and out of Belgaum even at the cost of his personal comforts and irrespective of monetary gains. The richest and even the poorest had the same easy access to him. Many took mean advantage of his generous nature but he gave it ungrudgingly and always responded to the ever increasing calls, with all the skill and will, at his command, no matter whether noon or night, rain or shine. The same healing touch, the same soothing words and the very personal care he gave to his ailing brethren

oblivious of the monetary gains or his personal comforts. He was always calm, composed and a tower of strength to others in times of difficulties. Thousand and odd questions from nervous patients never irritated him even once. He always passified them with soothing words. Such patience is hard to find. He took keen interest in Ayurved and to give the benefit to his colleagues, wrote books explaining Ayurvedic principles as well.

This great healer has passed away leaving all of us, all the poorer for it. May his soul rest in peace.

B S Jirge,

1st April, 1954.

ಡಾ. ಸವಣೂರ ಅವರ

ಮಟ್ಟೇರಿ ಆಮೆದಿಕಾ

(ಅಂಗ್ಲ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ)

ಅಯುರ್ವೇದದ ಉಚ್ಚತತ್ವಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟೀಕರಿಸುವ

— ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಗ್ರಂಥ —

ಬೆಲೆ: ಉಂ.ಂ.ಂ.

ಸಿಗುವ ಸ್ಥಳ:- ಮಾಡರ್ನ್ ಡ್ರಗ್ ಸ್ಟೋರ್ಸ್,
ಮಾರುತಿ-ಗಲ್ಲಿ, ಬೆಳಗಾವಿ.

ಶ್ರೀ.

ಮಹಾತ್ಮನಾಮ್ ಶುಭಾಶೀರ್ವಾದಾಃ

ಭಾರತರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ ಚಿಕಿತ್ಸಕ

ಪಂ. ಸತ್ಯನಾರಾಯಣ ಶಾಸ್ತ್ರೀ ವೈದ್ಯ.

ಭಿಷಕ್ ಶಿರೋಮಣಿ, ಭೂ.ಪೂ. ಪ್ರಿನ್ಸಿಪಾಲಚಯುರ್ವೇದಿಕ್ ಕಾಲೇಜ್
ಡೀನ ಆಪ್ ದೀ ಫಾಕಲ್ಟಿ ಆಫ್ ಆಯುರ್ವೇದ, ತಥಾಯುನಿವ್ವರ್ಸಿಟಿ
ಪ್ರೈಫೇಸರ ಕಾಶಿ ಹಿಂದೂ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ.

ಅಗಸ್ತ್ಯಕುಂಡ ಕಾಶಿ.

ದಿನಾಂಕ, ೨೪ಫರವರಿ ೧೯೫೪.

ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯ ಪದಾಭಿಧೈಶ್ಚ ಬುರಲೀ ಪ್ರೋಪಾನ್ವ ವಿದ್ವದ್ವರೈಃ
ಲೋಕಾನಾಮುಪಕಾರಕೋ ವಿರಚಿತೋ ಗ್ರಂಥೋ ಹಿ ವರ್ವತ್ಯಲಮ್
ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯವಿನಿರ್ಮಿತೈ ಸ್ಪುವಿಮಲೈ ಸ್ತಂತ್ರೈಃ ಸಮಾಹೃತ್ಯಯಃ
ವೈದ್ಯೇಷ್ಟಸ್ಯ ಯಶಸ್ತನೋತು ಧವಲಂ ಕ್ಷೋಣೇತಲೇ ಶಾಶ್ವತಮ್ ||

ಮಯಾಲೋಕಿ ಗ್ರಂಥೋ ಹಿ ಕಾರ್ಣಾಟನಾಚಾ
ತತ್ಪೋನಾಪಿ ಸ್ವಾಂತೇತೀತೋಷಃ ಸುಯೋಗೈಃ |
ಅಗಸ್ತ್ಯಶ್ರಮಿಯಾಶ್ರಮೇಣೇಹ ಕಾಶ್ಯಾಮ್
ಭಿಷಕ್ ಸತ್ಯನಾರಾಯಣೋಪಾಭಿಧೇನ ಸನ್ಯುಕ್ ||

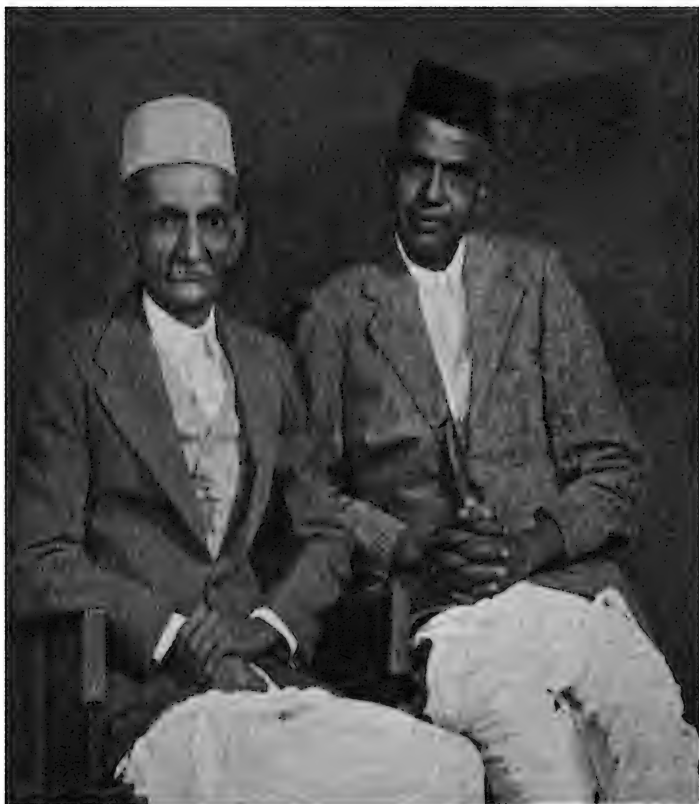
ಫಾ. ಕೃ. ೬ ಸೌಮ್ಯವಾಸರ }
ಸಂವತ್. ೨೦೧೦

ಅಗಸ್ತ್ಯಶ್ರಮಾಶ್ರಯಃ
ಕಾಶಿ.

ದಿವಂಗತ ನೈದ್ಯ ಹೆರಕಲ್ಲ ಗುಂಡಾಚಾರ್ಯರು.

ಡಾ. ಸವಣೂರ ಮತ್ತು ವೈದ್ಯ ಬುರ್ಲಿ.
(ಫೋಟೋ ತಾ|| ೧೫-೨-೧೯೫೩ ಪುಣೆ.)

ಅ ರಿ ಕೆ

ದಕ್ಷಿಣಾರ್ಧ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥೋದ್ವಿಷ್ಟಕರ್ಮ ಶುಚಿಭಿಷ್ಠಕ |

ಪೀಯೂಷ ಪಾಣಿಃ ಕುಶಲಃ ಕ್ರಿಯಾಸು |

ಎಂಬಿನೇ ವೊದಲಾದ ಉತ್ತಮ ವೈದ್ಯ ಲಕ್ಷಣಗಳು, ದಿನಂಗತ
ಡಾ|| ಸವಣೂರ ಅವರಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದವು. ಮೂರು ತಪಗಳಿಗೆ
ಮಿಕ್ಕಿದ ನನ್ನ ಇತ್ತೀಚೆಗಿನ ಆಯುಷ್ಯವು ಅವರ ಪವಿತ್ರ ಸಹವಾಸದಲ್ಲಿ
ಅವರ ದಿವ್ಯ ಜೋತಿಯು ಮಾಯವಾಗುವ ಕ್ಷಣದವರೆಗೂ ಆ ಪುಣ್ಯಾ
ತ್ಮರ ಶೇವೆಯನ್ನು ಅಂತಃಕರಣ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತ ಅತ್ಯಂತ
ನಿಕಟವರ್ತಿಯಾಗಿ ಕಳೆಯಿತು. ನನ್ನಿಂದೇನಾದರೂ ಅಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ
ಆಯುರ್ವೇದದ ಸೇವೆಯು ಕದಾಚಿತ್ ಸಂಭವಿಸಿದ್ದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಆ
ಮಹಾವಿಭೂತಿಯ ಸಹವಾಸವೇ ಕಾರಣ. ಅವರ ನಿಧನದ ನಂತರವೂ
ಅವರಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೀಯವಾದ ಆಯುರ್ವೇದ ಮತ್ತು ಜನಸೇವಾ
ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಈ ಪುಸ್ತಕ ರೂಪದಿಂದ ಮುಂದುವರಿಸಬೇಕೆಂಬ
ಹಂಬಲ ತಾಳಿದ್ದೇನೆ.

ಅವರಿರುವಾಗ ಕರ್ನಾಟಕದ ದೂರದೂರದ ಮೂಲೆಗಳಿಂದಲೂ
ಅಲೋಪಥಿ ಔಷಧದಿಂದ ಗುಣಹೊಂದದ, ಅಸಾಧ್ಯ ಬೇನೆಗಳಿಂದ ಬಳ
ಲುತ್ತಿದ್ದ ರೋಗಿಗಳು ಆಶಾಪೂರ್ಣ ಹೃದಯದಿಂದ ಅವರಡೆಗೆ ಬಂದು
ಅವರ ಅಮೃತ ಹಸ್ತದಿಂದ ಆಯುರ್ವೇದಿಯ ಔಷಧಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು
ಕೊಂಡು ಗುಣ ಹೊಂದಿದ್ದನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡ ನಾನು, ಅವರು ನಮ್ಮನ್ನು
ಗಲಿದರೂ ಅವರ ಅನುಭವದ ದಿವ್ಯ ಔಷಧಿಯೋಗಗಳನ್ನು ಅವರಲ್ಲಿ
ವಿಶ್ವಾಸವಿದ್ದ ಜನತೆಗೆ ನೀಡುವದು ನನ್ನ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿ
ಸಿರುವೆ. ಅವರಿರುವಾಗಲೇ ಈ ನನ್ನ ವಿಚಾರವನ್ನು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ
ಅವರಿಂದ ಸಮ್ಮತಿ ಪಡೆದಿದ್ದೆ ಆದರೆ ಅವರ ಜೀವಿತವನ್ನೇ ನಾಶಮಾಡು

ವಂಥ ದುಃಸಾಧ್ಯ ವ್ಯಾಧಿಯು ಅವರನ್ನು ಪೀಡಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ಅಚ್ಚಾಗುತ್ತಿರುವ ಅವರ 'ಶಾರೀರಕ್ರಿಯಾ' ಪುಸ್ತಕದ ಕಡೆಗೆ ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಲಕ್ಷಾಹಾರದ ಗತ್ಯಂತರಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇದೀಗ ತಡನಾಡಿ ಆಗವಲ್ಲದೇಕೆ, ಅವರ ಔಷಧಿಯೋಗಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಸಾಹಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ.

ಈ ಸಂಗ್ರಹವು ನನ್ನಲ್ಲಿಯದಲ್ಲದೆ ಡಾ|| ಸವಣೂರ ಅವರ ಪ್ರೀತಿಯ ಆಳಯಂದಿರೂ ಬೆಳಗಾವಿಯ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಡಾಕ್ಟರರೂ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರೂ, ಶಾರೀರಕ್ರಿಯಾ ಗ್ರಂಥದ ಪ್ರಕಾಶಕರೂ ಆದ ಡಾ|| ಹ. ರಾ. ತೆರಗುಂಡಿ, ಡಾ|| ಸವಣೂರ ಅನರೊಡನೆ ಸತತ ೨೦ ವರ್ಷ ಸಹವಾಸದಲ್ಲಿದ್ದು ಆಯುರ್ವೇದದ ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿದ ಮತ್ತು ಅವರ ಅಂಗ ಗ್ರಂಥವಾದ "ಮಟೇರಿಯಾ ಮೆಡಿಕಾ" ಬರೆಯುವಾಗ ಬಹುಶ್ರಮವಹಿಸಿ ಅದರ ಪ್ರಥಮ ಭಾಗವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಡಾಕ್ಟರ ಚಿ. ಲ. ಜಠಾರ L. C. P ಸ. ಶ್ರೀ. ಬಿ. ಡಿ. ಬಡಭಡೆ, ಶ್ರೀ ರಾ. ಸ. ಜೋಶಿ ಮತ್ತು ಡಾಕ್ಟರರ ವಿಶ್ವಾಸೀಕ ನಿಕಟವರ್ತಿ ಡಾ|| ಆರ್. ವಿ. ಪಾಠೋಲೆ, ಶ್ರೀ ಜೇರೆ ಕಾಷ್ಟಾಪ್ಪಾಧಿಸಂಗ್ರಾಲಯ ಬೆಳಗಾವಿ (ಇವರು ದಿವಂಗತರ ಅನೇಕ ಕಷಾಯದ ಪಾಠಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ) ಅವರು ತಮ್ಮಲ್ಲಿದ್ದ ಔಷಧಿಯೋಗಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ತುಂಬ ಉಪಕೃತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಪುಸ್ತಕದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯೊಡನೆ ಕಾಶಿಗೆ ಹೋಗಿ ಪೂಜ್ಯ ವೃದ್ಧ, ವಿದ್ವಾನ್ ವೈದ್ಯರೂ ಭಾರತ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ ಚಿಕಿತ್ಸಕರೂ ಆದ ಪಂಡಿತ ಸತ್ಯನಾರಾಯಣ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳನ್ನು ಕಂಡು ನನ್ನ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದೆ. ಆಗ ಅವರು ಪ್ರೀತರಾಗಿ ಶಿಷ್ಯವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ಆಶಿರ್ವಾದ ಪೂರ್ವಕ ಅನುಭೂತ ಯೋಗಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದರು. ಕಾಶಿಯ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕೀರ್ತಿಶೇಷ ತ್ರಿಂಬಕ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಪಟ್ಟಶಿಷ್ಯರೂ ನನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತರೂ ಆದ ಪಂಡಿತ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು, ಪುಣೆಯ

ಆಯುರ್ವೇದಾಭ್ಯಾಸಿ ಡಾ' ವಿ. ಮ. ಬೇಂದ್ರೆ M. D. (Germany)
 ವೈದ್ಯರತ್ನ ಹಣನುತಾಚಾರ್ಯ ಉನುರ್ಜಿ ಪುಣೆ. ವೈದ್ಯ ಕೃ ರಾ.
 ಕೊರ್ತಿ ಬಿಜಾಪೂರ, ವೈದ್ಯ ವಾದಿರಾಜ ಜಾಹಗೀರದಾರ ಬಾಗಲಕೋಟೆ
 ಆಯುರ್ವೇದ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞ ಡಾ. ಗೋ. ನಾ ಮಂಗಳವೇಡೆ L.M. & S.
 ವಿಜಾಪೂರ, ಭಿಷಗಾಚಾರ್ಯ ಪಾಂಡುರಂಗಶಾಸ್ತ್ರಿ ಕಾಸೇಗಾಂವಕರ
 ಕರಾಡ, ಡಾ ಎಮ್. ಆರ್. ಭಟ್ಟ ಮತ್ತು ಡಾ. ಎಮ್. ಗೋಪಾಲ
 ಕೃಷ್ಣರಾವ ಮಂಗಳೂರ (ಡಾ. ಗೋಪಾಲ ಕೃಷ್ಣರಾಯರು ದಿವಂಗತ
 ತಾರಾನಾಥ ಪಂಡಿತರ ಕೆಲಯೋಗ ಕೊಟ್ಟಿರುವರು) ಈ ಎಲ್ಲ ವಿದ್ವಾನ್
 ವೈದ್ಯರು ತಮ್ಮ ಅನುಭವಯುಕ್ತ ಯೋಗಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ನನ್ನ ಈ
 ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರ ನೀಡಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರಿಗೆಲ್ಲ ಧನ್ಯವಾದ ಪೂರ್ವಕ
 ನನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು.

ಬೆಳಗಾಂವಿಯ ಸುಕ್ರಸಿದ್ಧ ಸರ್ಜನರೂ ಡಾ|| ಸನಣೂರ ಅವರ
 ವಿಶ್ವಾಸಿಕ ಚಿಕಿತ್ಸಕರೂ ಆದ ಡಾ|| ಜೀರಗೆ ಅವರು, ಮತ್ತು ಪೂಜ್ಯ
 ರಾನಾಚಾರ್ಯ ಗಲಗಲಿ ಅವರು, ದಿವಂಗತರ ಗುಣ ಗೌರವವನ್ನು
 ಚಿತ್ರಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಮತ್ತು ಈ ಪುಸ್ತಕದ ಹಸ್ತ
 ಪ್ರತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಪ್ರಕಟಿಸಲು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದ ನನ್ನ ವಿದ್ವಾನ್
 ಮಿತ್ರರಾದ ಭೀಷಕ್ ಶಿರೋಮಣಿ ಆದ್ಯ ಅನಂತಾಚಾರ್ಯ ಹಾಗೂ
 ಶ್ರೀ. ಜೋರಾಪೂರ ಗುರುರಾಯರಿಗೆ ನನ್ನ ಧನ್ಯವಾದಗಳು.

ಮುನ್ನುಡಿ ಬರೆದುಕೊಟ್ಟ ಕ್ಯಾಪ್ಟನ್ ಜಿ. ಶ್ರೀನಿವಾಸಮೂರ್ತಿ
 ಅವರ ಉಪಕಾರವನ್ನು ನಾನು ಯಾವಾಗಲೂ ಸ್ಮರಿಸುವೆ ಮುದ್ರಣ
 ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಆಚ್ಛುಕಟ್ಟಾಗಿ ಮಾಡಿ ತುಂಬ ಸಹಾನುಭೂತಿಯನ್ನು
 ತೋರಿಸಿದ ದಿ ಸಕ್ರೋಜ ಪ್ರಿಂಟಿಂಗ್ ಪ್ರೆಸ್ಸಿನ ಒಡೆಯರಾದ ಶ್ರೀ.
 ಸಿ.ಎಮ್. ಸಕ್ರೋಜಿ B A. (HONS) ಇವರಿಗೂ ನನ್ನ ಧನ್ಯವಾದಗಳು.

ಫುಫ್ ನೋಡಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದ ಗೆಳೆಯ ಶ್ರೀ. ಹುದ್ದಾರ
 ಭೀವ. ರಾಯರಿಗೂ ಶ್ರೀ. ಪುಟ್ಟಾಚಾರ್ಯ ಮಳಗಿ ಅವರಿಗೂ ತುಂಬ
 ಋಣಿಯಾಗಿದ್ದೇನೆ.

ಈ ನನ್ನ ಅಲ್ಪ ಸೇವೆಯು ಜನತೆಗೆ ಯೋಗ್ಯ ವೆನಿಸಿದಲ್ಲಿ ದಿವಗಂಕರ ಮತ್ತು ಇತರ ಪಂಡಿತರ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಅಮೌಲ್ಯ ಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಸಲು ಈ ನನ್ನ ವೃದ್ಧಾಪ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಹಸ ಮಾಡುವೆನು. ಈ ಪುಸ್ತಕವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ವೈದ್ಯರಿಗೂ ಆಯುರ್ವೇದದ ಬಗ್ಗೆ ಆಸಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಡಾಕ್ಟರರಿಗೂ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮಾಡಬಹುದೆಂದು ನಂಬಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಸಿರುವೆ, ಇದು ಸಿದ್ಧಾಂತ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಲ್ಲ. ಕೇವಲ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮಾಡುವಂತಹದೆಂದು ನನ್ನ ಕಲ್ಪನೆ.

ಡಾಕ್ಟರ ಸವಣೂರ ಮತ್ತು ಡಾ|| ಶ್ರೀಸಿವಾಸಮೂರ್ತಿ ಅವರ ಬ್ಲಾಕ್‌ಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಡಾ|| ತೆರಗುಂಡಿಯವರ ಉಪಕಾರವನ್ನು ನೆನೆಸುತ್ತಿರುವೆ.

ದಿವಗಂಕರು ಬಿಡಿಬಿಡಿ ಬರೆದ ಯೋಗಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ನಾನು ನನ್ನ ಕಲ್ಪನೆಯಂತೆ ಒಂದು ಕ್ರಮಕ್ಕೆ ತಂದು ಬಿಟ್ಟಿರುವೆ.

ಇದರಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಸಂಶಯ ದೋಷಗಳು ಕಂಡುಬಂದಲ್ಲಿ ಓದುಗರು ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಆಯುರ್ವೇದ ಸೇವಾಕುಟಿ
ಬಂಗಲಕೋಟೆ.
ತಾ|| ೨೮—೧೧ ೧೯೫೪

ತಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಸೇವಕ
ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯ ಬುರ್ಲಿ

ಅಜಾತಶತ್ರು

ಡಾ. ಹಣಮಂತರಾವ ಸವಣೂರ

ಜನನ

ಅಷಾಢ ಶುದ್ಧ ೬ ಶಕೆ ೧೮೦೨

ತಾ. ೧೩-೭-೧೮೮೦

ಕಲಾದಗಿಯಲ್ಲಿ

ಮರಣ

ಮೈಶಾಖ ವದ್ಯ ೬ ಶಕೆ ೧೮೭೫

ತಾ. ೩-೬-೧೯೫೩

ಬೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿ

ಕ್ಯಾಪ್ಟನ್ ಜಿ. ಶ್ರೀನಿವಾಸಮೂರ್ತಿ, B.A.B.L., M.B.C.M. ವೈದ್ಯರತ್ನ,
ಅಡಿಯಾರ ನುದ್ರಾಸ.

Forward

I have gone through the book "DIVYOUSHADHI" in Kannada by Shri Vaidya M. V. Burli with profit and pleasure. As a result I heartily recommend it to other Ayurvedists knowing Kannada, in the firm belief that they too would benefit likewise from a study of the book. The proper pursuit of the practice of Ayurveda, as of every medical science, constitutes a fruitful method which can lead to discovery of new and valuable information. Each and every new case we see can reveal to us something new and valuable, if only we adopt the right individualistic approach to the study of each case. Just as no two persons in normal health are exactly alike but each differs from the other in some special way so as to enable us to note the distinguishing features of each individual and identify him correctly even in the case of twins and others closely resembling each other so also no two individuals in ill health are exactly alike even though they may be suffering from the same ailment, but each differs from the other in some special way, so as to enable the experienced physician to note the distinguishing features, physical and mental, of each case and adjust treatment (dietic, medicinal etc.) according to the findings of his individualistic approach to the study of each case. To the extent that expertness in the individualistic approach is acquired to that extent will be our success in the proper treatment of each

case Further more, diseases are frequently been to exhibit variations in their manifestations, from age to age, and country to country as also in relation to changing conditions of individuals as well as their social and other environments. We have to take note of all these factors as they occur and adjust remedies and diets appropriate to the changed and changing conditions. It is exactly in effecting such adjustments that all successful practitioners of the day excel. It is exactly in recording methods and the recipes of a number of such successful practitioners that this book of Shri Vaidya Burli excels. The book is well worthy of wide appreciation and popularity among Ayurvedic practitioners knowing Kannada. I feel that we cannot be sufficiently grateful to Shri Vaidya Burli for placing at our service a book containing such valuable practical information.

Adyar, Madras, {
11-12-1954. }

Sd/ G. Shrinivas Murti.

ಮುನ್ನುಡಿ

ಶ್ರೀ ಎನ್. ಎಸ್. ಬುರ್ಲಿಯವರು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬರೆದ ದಿವ್ಯಾಷಧಿ ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಓದಿ ಆನಂದವನ್ನೂ, ಜ್ಞಾನಲಾಭವನ್ನೂ ಪಡೆದುಕೊಂಡೆನು. ತತ್ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಉಳಿದ ಕನ್ನಡಬಲ್ಲ ಆಯುರ್ವೇದ ವೈದ್ಯರಿಗೆ, ಅವರೂ ನನ್ನಂತೆ ಈ ಪುಸ್ತಕದ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಲಾಭ ಪಡೆಯುವರೆಂಬ ಧೃಢ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಓದಲು ಹೃತ್ತೋರ್ವಕವಾಗಿ ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಹೊಸ ಮತ್ತು ಅಮೌಲ್ಯ ಸಂಗತಿಗಳ ಶೋಧನೆಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿಯಾದ ಫಲಕಾರಿ ಪದ್ಧತಿಗಳು, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿವಂತೆ ಆಯುರ್ವೇದದ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಯೋಗ್ಯ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಸರಿಯಾದ ವೈಯಕ್ತಿಕ ದೃಷ್ಟಿ ಕೋನವನ್ನು ಟಿಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರೋಗವನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಿದರೆ ನಮಗೆ ಹೊಸ ಮತ್ತು ಬೆಲೆಯುಳ್ಳ ಸಂಗತಿಗಳು ತಿಳಿಯಲು ಶಕ್ಯವಾಗುವದು. ಒಳ್ಳೇ ದೇಹಾರೋಗ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಎರಡು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಒಬ್ಬರಂತೆ ಒಬ್ಬರು ಇರಲಾರರು. ಅವರು ಅವಳಿ-ಜನಳಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಅವರಲ್ಲಿಯೂ ಅಂತರವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಕೆಲವು ವಿಶಿಷ್ಟ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಸರಿಯಾಗಿ ನಾವು ಅವರನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಲ್ಲೆವು. ಅದರಂತೆ ಒಂದೇ ಬೇನೆಯಿಂದ ಎರಡು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಬಳಲಬಹುದು. ಆದರೆ ಅನುಭವಿಕ ವೈದ್ಯನು ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಬೇನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶಿಷ್ಟ ರೀತಿಯ ಅಂತರವನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಅವರ ದೈಹಿಕ ಮತ್ತು ಮಾನಸಿಕ ಲಕ್ಷಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಅರಿತುಕೊಂಡು ತನ್ನ ವೈಯಕ್ತಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದಂಟಾದ ಅನುಭವಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಆಹಾರ ಮತ್ತು ಔಷಧೀಯ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರೋಗ ನಿದಾನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಯಶಸ್ಸು ನಮ್ಮ ವೈಯಕ್ತಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯ ಜಾಣ್ಮೆಯನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ

ವಯಸ್ಸಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ದೇಶಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ, ವೈಯಕ್ತಿಕ ದೈಹಿಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳ ಸ್ಥಿತಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ವಾತಾವರಣಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ರೋಗಗಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ತೋರುತ್ತವೆ. ನಾವು ಈ ಎಲ್ಲ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನೂ, ಆಹಾರವನ್ನೂ (ಬದಲಾವಣೆಯಾದ ಮತ್ತು ಆಗುವ ಸ್ಥಿತಿಗನುಸಾರವಾಗಿ) ನೀಡಬೇಕು. ಇವುಗಳ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾದ ಹೊಂದಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಯಶಸ್ವೀ ವೈದ್ಯನು ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಮೀರುತ್ತಾನೆ. ಇಂಥ ಯಶಸ್ವೀ ವೈದ್ಯರ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನೂ ಔಷಧಗಳನ್ನೂ ನೀಡುವಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವೈದ್ಯ ಬುರ್ಲಿಯವರ ಪುಸ್ತಕವು ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ. ಕನ್ನಡಬಲ್ಲ ಆಯುರ್ವೇದ ವೈದ್ಯರ ಅಪಾರ ಮೆಚ್ಚುಗೆಗೆ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಈ ಪುಸ್ತಕವು ಪಾತ್ರವಾಗಲು ಯೋಗ್ಯವಾಗಿದೆ. ಅಮೂಲ್ಯ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ನಮಗೆ ನೀಡಿದಕ್ಕಾಗಿ ಎಷ್ಟು ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳನ್ನು ಶ್ರೀ ಬುರ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದರೂ ಕಡಿಮೆಯೆಂದು ನನಗನ್ನಿಸುತ್ತದೆ.

೧೧-೧೨-೧೯೫೪ |
ಆಡ್ಯರ ಮದ್ರಾಸ |

ಜಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸಮೂರ್ತಿ
ವೈದ್ಯರತ್ನ

ಮೆಚ್ಚುಗೆ

ದಿವಂಗತ ಡಾ|| ಸವಣೂರವರ ಸ್ಮರಣಾರ್ಥವಾಗಿ “ದಿವ್ಯಾಷಧಿ” ಎಂಬ ಪ್ರಸ್ತಿಕೆಯನ್ನು ಬಾಗಲಕೋಟೆಯ ವೈದ್ಯ ಬುರ್ಲಿಯವರು ಇದೀಗ ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿರುವದು ನನಗೆ ಹರ್ಷವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದೆ. ವೈದ್ಯ ಬುರ್ಲಿಯವರು, ಡಾ|| ಸವಣೂರ ಅವರ ನಿಕಟ ಮಿತ್ರರಾಗಿದ್ದು ಪ್ರಸ್ತಿಕೆಯಲ್ಲಿಯ ಯೋಗಗಳು ಡಾ|| ಸವಣೂರ ಅವರ ಅನುಭವ ಸಿದ್ಧ ವಾದವುಗಳಾಗಿವೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಔಷಧಿ ಯೋಗಗಳನ್ನು ಒಂದೆಡೆ ಸೇರಿಸಿ ಎಲ್ಲ ವೈದ್ಯ ಡಾಕ್ಟರ ಜನರಿಗೆ ವೈದ್ಯ ಬುರ್ಲಿ ಅವರು ಒಂದು ಮಹತ್ವಾ ಯವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಅವರನ್ನು ಅಭಿನಂದಿಸದಿರಲಾರೆ. ಈ ಪ್ರಸ್ತಿಕೆಯ ಪೂರ್ಣ ಲಾಭವನ್ನು ವೈದ್ಯಕೀ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿದ್ದವರು ಹೊಂದುವರೆಂದು ನನಗೆ ಬಲವಾದ ನಂಬಿಕೆಯಿದೆ.

ಬೆಳಗಾವಿ
೧-೧೨-೫೪ }

ಡಾ|| ಹ. ರಾ. ತೆರಗುಂಡಿ

ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

ವಿಷಯ	ಪುಟ	ವಿಷಯ	ಪುಟ
ಆಯುರ್ವೇದಿಯ ಶಾರೀರ	೧	ಕಫಜ್ವರ	೨೧
ಪಾಂಚಭೌತಿಕ ಶಾರೀರ	೫	ವಾತಪಿತ್ತಜ್ವರ	೨೧
ಔಷಧಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕೆಲವು		ವಾತಕಫಜ್ವರ	೨೨
ಸೂಚನೆಗಳು	೧೪	ಪಿತ್ತಕಫಜ್ವರ	೨೨
ಔಷಧತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ವೇಳೆ	೧೫	ಕಫವಾತಪ್ರಧಾನಜ್ವರ	
ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಔಷಧಿ		(ನ್ಯೂನೋನಿಯಾ)	೨೩
ದ್ರವ್ಯಗಳ ಪ್ರಮಾಣ	೧೬	ನ್ಯೂನೋನಿಯಾದಿಂದ	
ಡಾ. ಸವಣೂರ ಅವರ ಯೋಗಗಳು		ಅಶಕ್ತತೆ	೨೩
ಜ್ವರಗಳು		ಸನ್ನಿ ವಾತಜ್ವರ	೨೪
ಜ್ವರ	೧೭	ಸಣ್ಣ ಜ್ವರ	೨೫
ಚಳಿಜ್ವರ	೧೭	ಜ್ವರಾನಂತರಮಾಂಸಕ್ಷೀಣತೆ	೨೬
ಹಿರಕಿಕೆ	೧೭	ಜ್ವರದನಂತರ ಅಶಕ್ತತೆ	೨೬
ತಲೆಶೂಲಿ	೧೭	ಪಚನ ಸಂಸ್ಥೆ ರೋಗಗಳು	
ನೀರಡಿಕೆಗೆ	೧೮	ಯಕ್ಯತದಮಂದಕ್ರಿಯೆ	೨೬
ಚಳಿಜ್ವರಕ್ಕೆ ಔಷಧಗಳು	೧೮	ಅಗ್ನಿ ಮಾಂದ್ಯ	೨೭
ಮಲೇರಿಯಾದಿಂದಂಟಾದ		ಜೀರ್ಣಅಮಾಂಶ ಮತ್ತು	
ಅಶಕ್ತತೆ	೧೯	ಅಗ್ನಿ ಮಾಂದ್ಯ	೨೮
ನಿದ್ರಾನಾಶ ಮತ್ತು ಜ್ವರಾ		ಅಗ್ನಿ ಮಾಂದ್ಯ ಮತ್ತು	
ನಂತರದ ಅಶಕ್ತತೆ	೨೦	ಬದ್ಧಕೋಷ್ಠ	೨೮
ವಾತಜ್ವರ	೨೦	ಅಪಚನ ಮತ್ತು	
ಪಿತ್ತಜ್ವರ	೨೦	ಸರ್ವಾಂಗಶೂಲಿ	೨೯
		ಅಪಚನ ಮತ್ತು ಕ್ಷೀಣತೆ	೨೯

ವಿಷಯ	ಪುಟ	ವಿಷಯ	ಪುಟ
ಜೀರ್ಣ ಅಗ್ನಿ ಮಾಂದ್ಯ	೩೦	ರಾಜಯಕ್ಷಾ ಪ್ರವರ್ಣ	
ಅತಿಸಾರ	೩೦	ರೂಪದಲ್ಲಿ	೪೭
ಜೀರ್ಣಾಮಾತಿಸಾರ	೩೧	ರಾಜಯಕ್ಷಾ ಪ್ರ	೪೭
ಪಾಂಡು ಮತ್ತು		ಆಂತ್ರದೋಷ	೫೧
ಜೀರ್ಣಾತಿಸಾರ	೩೩	ವಾತ ಸಂಸ್ಥೆಯ ರೋಗಗಳು	
ಸಂಗ್ರಹಣೆ	೩೪	ಸ್ತೃತಿಭ್ರಂಶ	೫೧
ಆಮಸಂಗ್ರಹಣೆ	೩೫	ಚಿತ್ತವಿಭ್ರಮ	೫೨
ಮೂಲವ್ಯಾಧಿ	೩೬	ಉನ್ಮಾದ	೫೨
ಉದ್ರಿಕ್ತಸಿತ್ತ ಅಗ್ನಿ ಮಾಂದ್ಯ	೩೭	ಅಪಸ್ಮಾರ	೫೨
ಯಕೃತವಿಕಾರ	೩೮	ಗೃಧ್ರಸಿ	೫೩
ಆಮ್ಲಸಿತ್ತ	೩೯	ನ್ಯುರಸ್ಥೇನಿಯಾ	೫೩
ರಕ್ತಗತ ರೋಗಗಳು		ನ್ಯುರಾಯಟಿಸ್	೫೪
ಪಾಂಡುರೋಗ	೪೦	ಸರ್ವಾಂಗದಾಹ	೫೫
ಅಸ್ರಾಭಿನೋದನ		ಸರ್ವಾಂಗವಾತ	೫೫
(ರಕ್ತದೃಢತೆ)	೪೧	ನರ್ವಸಡಿಬಲಿಟಿ	೫೫
ಅಸ್ರಾಭಿನೋದನ ಮತ್ತು		ಸಂಧಿವಾತ	೫೬
ವೃಕ್ಷದೋಷ	೪೧	ವಾತವಿಕಾರ	೫೬
ಕಾಸಶ್ವಾಸ ಸಂಸ್ಥೆಯ ರೋಗಗಳು		ಆಮವಾತ	೫೭
ಕೆಮ್ಮು	೪೨	ಗೃಧ್ರಸಿ	೫೭
ಜೀರ್ಣಕೆಮ್ಮು	೪೩	ಸಂಧಿಶೋಥ	೫೮
ಗಂಟಲುದಾಹ	೪೩	ಮೂತ್ರರೋಗಗಳು	
ದಮ್ಮು	೪೩	ಮಧುಮೇಹ	೫೮
ದಮ್ಮಿನಂತರ ಅಶಕ್ತತೆ	೪೪	ಪ್ರಮೇಹ	೫೮
ಘೃಸ್ಪು ಸಾವರಣದಾಹ	೪೫	ಮೂತ್ರಲಘೇಷಧ	೫೯
ಕಫವಿಕಾರ	೪೬	ಮೂತ್ರಾಘಾತ	೫೯
		ಪ್ರಮೇಹ	೫೯

ವಿಷಯ	ಪುಟ	ವಿಷಯ	ಪುಟ
ಮೂತ್ರವಿಕಾರ	೫೯	ಪಂ. ಸತ್ಯನಾರಾಯಣ ಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಕಾಶಿ	
ಹೃದ್ರೋಗ		ಪುಂಡರೀಕ ಮಂಡಲ	೭೨
ಹೃದಯದೋಷ	೬೦	ಉಷ್ಣವಾತಜನ್ಯ	
Cardiac pain	೬೦	ಮೂತ್ರಕ್ಲೇಶ	೭೩
ಉಪದಂಶ		ವೈದ್ಯರತ್ನ ಹ.ಪ.ಉಮರ್ಜಿ, ಪುಣೆ	
ಉಪದಂಶ	೬೧	ಜಲೋದರ	೭೪
ಜೀರ್ಣಉಪದಂಶ	೬೩	ಡಾ.ವಿ.ಮ. ಬೇಂದ್ರೆ, M.D. ಪುಣೆ	
ಉಪದಂಶಜನ್ಯ ಅಶಕ್ತತೆ	೬೪	ಅಗ್ನಿ ಮಾಂದ್ಯ	೭೪
ಇಂದ್ರಿಯ ದೌರ್ಬಲ್ಯ	೬೫	ಬಾಲರೋಗ	೭೫
ನಪುಂಸಕತೆ	೬೫	ಆಮ್ಲಪಿತ್ತ ಪರಿಣಮಶಾಲಿ	೭೫
ಶುಕ್ರದೋಷ	೬೬	ಪಂ. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಕಾಶಿ	
ಮಹಾರೋಗ	೬೬	ಶ್ವೇತಕುಷ್ಠ	೭೬
ಸ್ತ್ರೀರೋಗಗಳು		ವೈದ್ಯ ವಾದಿರಾಜ ಜಾಹಗೀರದಾರ	
ಅನಾರ್ತವ	೬೬	ಗುಲ್ಮ ರಕ್ತಗುಲ್ಮ	೭೬
ಕಷ್ಟಾರ್ತವ	೬೭	ಕಾಮಲಾ	೭೭
ಶ್ವೇತಪ್ರದರ	೬೭	ದಮ್ಮು	೭೭
ಪ್ರದರ	೬೮	ಡಾ ಗೋ.ನಾ ಮಂಗಳವೇಡೆ	
ಗರ್ಭವತಿಶ್ವೇತಪ್ರದರ	೬೮	ಸ್ವಪ್ನಾ ವಸ್ಥೆ	೭೮
ಗರ್ಭವತಿ ಅಶಕ್ತತೆ	೬೮	ಮಲಶುದ್ಧಿ	೭೮
ನಂಧ್ಯಾತ್ವಚಿಕಿತ್ಸೆ	೬೯	ವಿಷೂಚಿಃ	೭೯
ಬಾಲರೋಗಗಳು		ಆಮಾಂಶ	೮೦
ಬಾಲಕರಮಂದಯಕೃತ್	೬೯	ಪೂಯಮೇಹ	೮೦
ಕೂಸುಗಳ ಕೆಮ್ಮು	೭೦	ಅರ್ಶ	೮೧
ಡಾ. ಸವಣೂರವರು ಉಪಯೋಗಿಸಿದ		ಆಮನಾತ	೮೧
ಭೈಷಜ್ಯ ರತ್ನಾವಲಿಯು		ದಮ್ಮು	೮೧
ಪಾಠಗಳು ೭೦		ಡಾ ನಾಯ್. ಜಿ. ಪಂಡಿತ್	
		ದಮ್ಮು	೮೨

ವಿಷಯ	ಪುಟ	ವಿಷಯ	ಪುಟ
ಯುಕ್ತತವಿಕಾರ	೮೨	ಡಾ. ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣರಾಯರು	
ಭಿಷ್ಣುಗಾಚಾರ್ಯ ಪಾಂಡುರಂಗ		ಅತಿಸಾರ ಆಮಾಂಶ	೮೫
ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಕಾಸೇಗಾಂವಕರ ಕರಾಡ		ಒಣಕೆನ್ನು	೮೫
ಬಾಲಗ್ರಹ	೮೩	ಡಾ. ಎಮ್. ಆರ್. ಭಟ್ಟ	
ಆರ್ತವವಿಕಾರ	೮೩	ಕಾಲು ಒಡೆದದು	೮೫
ಬಾಲಯುಕ್ತತ	೮೩	ಸಕಲ ಕಜ್ಜಿಗಳಿಗೆ	೮೫
ಕಫನಾಶಕ	೮೪	ಸಿಧ್ಧಿಗಳಿಗೆ	೮೬
		ಕಟಲಾಲೆ	೮೬
ಭಿಷ್ಣುಗಾಚಾರ್ಯ ಸಂಹಿತ		ರಸವೈದ್ಯ ಜಿ ವಾಮನಾಚಾರ್ಯ	
ತಾರಾನಾಥರಾಯರು		ಹಯವೀರ ಸಿಂದೂರ	೮೬
ಚಳಿಜ್ವರ	೮೪	ಅಮೃತಾ	೮೭
ಮೂಲವ್ಯಾಧಿ	೮೪	ಅಮೃತಾರಕ್ತಪಿತ್ತದಲ್ಲೆ	೮೮

॥ ಶ್ರೀ ಧನ್ವಂತರಿ: ಪ್ರಶಸ್ತು: ಅಸ್ತು ॥

ದಿ ವ್ಯಾ ಷ ಥಿ

ಆಯುರ್ವೇದೀಯ ಶಾರೀರ

ಆರೋಗ್ಯ ರಕ್ಷಣೆ ಅಥವಾ ರೋಗಗಳ ಮೇಲೆ ಔಷಧೋಪಚಾರ ಮಾಡುವವರಿಗೆ, ಶರೀರದ ರಚನೆ ಮತ್ತು ಆಯಾ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಕ್ರಿಯೆಗಳ ಸಾಮಾನ್ಯಚ್ಛಾನವಿರುವುದು ಅವಶ್ಯವಿದೆ. ಕೇವಲ ರೋಗ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಔಷಧ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಸರಿಯಾದದ್ದಲ್ಲ. ಯಾಕಂದರೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಒಂದೇ ರೋಗದ ಪರಿಣಾಮವು ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಪ್ರಕಾರದ್ದಾಗಿ ಸಂಭವಿಸುವದೆಂದು ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವದಿಲ್ಲ. ಅದರಂತೆ ಒಂದೇ ಔಷಧವು ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ರೀತಿಯಿಂದ ಗುಣ ಕೊಡುವದೆಂದು ಹೇಳಲು ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅದುವರಿಂದ ರೋಗಿಗಳ ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನೂ ರೋಗಗಳು ಆಕ್ರಮಿಸುವ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನೂ ಹಾಗೂ ಔಷಧಿಗಳ ಕ್ರಿಯಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನೂ ಮೊದಲೇ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಯೋಗ್ಯವಾದುದು.

ವೈದ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಶಾರೀರ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಎರಡು ರೀತಿಯಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಪೌರ್ವಾತ್ಯರು ಸಾಂಖ್ಯ ಅಥವಾ ವೈಶೇಷಿಕ ದರ್ಶನಗಳು ತೋರಿಸಿದ ದೃಷ್ಟಿಸ್ಥದಿಂದ ಅಂದರೆ ಸಾಂಚಭೌತಿಕ ತತ್ವಾನುಸಾರವಾಗಿ ಜೀವಿತದ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯರು ಅವಯವಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಶಾರೀರ ರಚನೆಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಮೋದಲನೇಯದಕ್ಕೆ ಪಾಂಚಭೌತಿಕ ಶಾರೀರವೆಂದೂ ಎರಡನೆಯದಕ್ಕೆ ಸಂಖ್ಯಾ ಶಾರೀರವೆಂದೂ ಅನ್ವಬುದ್ಧಿ. ಆಯುರ್ವೇದೀಯರು ದಾರ್ಢನಿಕರ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಅವಿಲ ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಯಾವತ್ತೂ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಪುರುಷ ಮತ್ತು ಪ್ರಕೃತಿ ಇವೆ ಎರಡು ಮುಖ್ಯ ಆಧಾರಗಳೆಂದು ಮುನ್ನಿ ಸಿ “ಪುರುಷೋಯಂ ಲೋಕಸಂಮಿತಃ” ಎಂಬ ತತ್ವದ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ಅಖಂಡ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಜೀವಾತ್ಮಾ ಮತ್ತು ಮನಸ್ಸು ಇವುಗಳಿಗೆ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಜಡದೇಹಕ್ಕೆದ್ದಷ್ಟೇ ಕಿಂಬಹುನಾ ತುಸು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಮಾಣದ ಮೇಲೆ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ, ಉನ್ಮಾದವಂಥ ಮಾನಸಿಕ ರೋಗಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಅವರಿಗೆ ಬಲವತ್ತರ ಸೌಕರ್ಯವುಂಟಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆಯುರ್ವೇದೀಯರ ಮತಾನುಸಾರ ಜೀವಿತವೆಂದರೆ ಶರೀರ, ಇಂದ್ರಿಯ, ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತು ಆತ್ಮಾ ಇವುಗಳ ಸಂಯೋಗವು; ಇದು ನಿತ್ಯವಿದ್ದ ಪೂರ್ವಜನ್ಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿರುತ್ತದೆ.

ಜೀವವು ಪೂರ್ವಜನ್ಮಕೃತ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಬದ್ಧವಿರುವದರಿಂದ ಆಯುಷ್ಯವೆಂಬ ಬಂಧನದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿ ಇಡಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಕೇವಲ ಪಾಂಚಭೌತಿಕ ಶಾರೀರವ ಕಲ್ಪನೆಯು ಈ ರೀತಿ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಆಯುರ್ವೇದೀಯರಿಗೆ ಶಲ್ಯ-ಶಾಲಾಕ್ಯ ವಿದ್ಯೆಗಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭುತ್ವವು ಸಾಕಷ್ಟು ದೊರೆಯುವದಿಲ್ಲ. ಆ ಸೌಕರ್ಯಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಶಾರೀರ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡುವದು ಲೇಸು. ಚರಕ, ಸುಶ್ರುತ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಈ ವಿಷಯಗಳು ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯ ಶಾರೀರ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಕ್ರಮಿಕ ಮತ್ತು ಹಳ್ಳಿಯ ವೈದ್ಯ ಮುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ದರಲ್ಲಿ ನೋಡಬಹುದು ಇಲ್ಲಿ ಆಯುರ್ವೇದೀಯರಿಗೆ ಮಾನ್ಯವಾದ ಶಾರೀರವರ್ಣನೆಯನ್ನಷ್ಟೇ ಸ್ಥೂಲಮಾನದಿಂದ ಕೊಡುವೆವು.

ಶರೀರಕ್ಕೆ ಕೈಕಾಲುಗಳೆಂಬ ನಾಲ್ಕು ಶಾಖೆಗಳೂ ಒಂದು ವಕ್ಷ ಕೋಷ್ಠಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಮಧ್ಯಭಾಗವೂ ಮತ್ತು ಕೊರಳು ಸಮೇತ

ವಾದ ಶಿರಸ್ಸು ಹೀಗೆ ಆರು ಅಂಗಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಮಸ್ತಕ, ಉದರ, ನೋಲೆ, ಅಂಡ, ಕಣ್ಣು, ಮೂಗು, ಕಿವಿ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಂಗಗಳೆಂದು ಕರೆಯುವುದುಂಟು. ಮಸ್ತಕಕ್ಕೆ ಎಂಟು ಮುಖಕ್ಕೆ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಎಲಬುಗಳಿರುತ್ತವೆ.

ತಲೆಬುರುಡೆಯಲ್ಲಿ ಮಿದುಳು ಇರುತ್ತದೆ. ಕೋಷ್ಠದ ಮೇಲಿನ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ವಕ್ಷಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಪುನುಸ-ಹೃದಯಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಈ ಭಾಗವು ಕರಡಿಗೆಯಂತಿದ್ದು, ಮುಂದೆ ವಕ್ಷಫಲಕವೂ ಹಿಂದೆ ಅಂಸಫಲಕ ಮತ್ತು ಬೆನ್ನೆಲುಬುಗಳೂ ಎಡಬಲಪಾರ್ಶ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಪಕ್ಕೆಲುಬುಗಳೂ ಇರುವವು. ಉದರವು ಕೋಷ್ಠದ ಮಧ್ಯಭಾಗವು; ಇದರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಸಜನೇಂದ್ರಿಯಗಳು ಅಂದರೆ ಜಠರ, ಗ್ರಹಣಿ, ಸ್ವಾದುಪಿಂಡ, ಲಘ್ವಂತ್ರ, ಬೃಹದಂತ್ರ, ಉಂಡುಕ ಮುಂತಾದವುಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳ ಹೊರ್ತು ಬಲಕ್ಕೆಯಕ್ಕೃತವೂ ಎಡಕ್ಕೆ ಸ್ಲಿಹವೂ, ನಾಭಿಯ ಹಿಂದೆ ಮೇರುದಂಡಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿ ಎರಡೂ ಮಗ್ಗಲಿಗೆ ಎರಡು ವೃಕ್ಕ (ಮೂತ್ರಪಿಂಡ)ಗಳು ಇರುತ್ತವೆ.

ಉದರದ ಹಿಂದಿನ ಮಗ್ಗಲಿಗೆ ಮೇರುದಂಡವೂ ಎರಡೂ ಪಾರ್ಶ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಪಕ್ಕೆಲುಬುಗಳ ಕೆಳಗಿನ ಭಾಗವೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಮುಂದೆ ಮಾತ್ರ ಎಲಬು ಇರದೆ ಅಂತ್ರಾವರಣವೂ ಮೇದಸ್ಸಿನ ಅಸ್ತರಣವೂ, ಪ್ರತಾನವತ್ ಸ್ನಾಯುಗಳೂ ಚರ್ಮವೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಕೋಷ್ಠದ ಕೆಳಗಿನ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಜನನೇಂದ್ರಿಯಗಳೂ. ಶುಕ್ರಾಶಯವೂ, ಗರ್ಭಾಶಯವೂ, ಮಲಾಶಯವೂ, ಮೂತ್ರೇಂದ್ರಿಯಗಳೂ, ಮೂತ್ರಾಶಯವೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಈ ಭಾಗದ ಹಿಂಬದಿಯಲ್ಲಿ ತ್ರಿಕಾಸ್ಥಿ, ಗುದಾಸ್ಥಿಗಳೂ ಎರಡೂ ಬದಿಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ನಿತಂಬಾಸ್ಥಿಗಳೂ, ಇರುವವು ನಿತಂಬಾಸ್ಥಿಯ ಮುಂಭಾಗಗಳು ಮುಂದೆ ಹಬ್ಬಿ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಅಂಟಿಕೊಂಡಿರುತ್ತವೆ. ಇವು ಹೊಂದಿ ಕೊಂಡ ಭಾಗದ ಕೆಳಗೆ ಕಮಾನಂತಿರುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ಭಗಾಸ್ಥಿಯ ಕೆಳಗೆ ಜನನೇಂದ್ರಿಯದ ಬಾಹ್ಯಭಾಗವಿರುತ್ತದೆ.

ಕೋಷ್ಟದ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬೆನ್ನೆಲಬುಗಳ ಮಣೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮೇರುದಂಡವಿರುತ್ತದೆ. ಬೆನ್ನೆಲಬಿನ ಮಣೆಗಳು ಒಂದರಮೇಲೊಂದು ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಅವುಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಪೊಳ್ಳುಭಾಗಗಳು ನಲಿಕೆಯಾಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತವೆ. ಈ ನಲಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಸುಷುಮ್ನಾ ನಾಡಿಯು (ಕಶೇರುಕಾರಜ್ಜುವು) ಅಡಗಿಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಮೇರುದಂಡವು ಕಪಾಲದ ಕೆಳತುದಿಗೆ ಅರಂಭವಾಗಿ ಗುದಾಸ್ಥಿಯವರೆಗೆ ಬೆಳೆದಿರುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ೨೬ ಎಲಬುಗಳ ಸಮುದಾಯವಿರುತ್ತದೆ. ಸುಷುಮ್ನಾ ನಾಡಿಯು ಮಾತ್ರ ೧೮ ಇಂಚು ಉದ್ದವಿದ್ದು ಮೊದಲನೇ ಜಘನ ಕಶೇರುಕೆಯ ವರೆಗೆ ಸಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅವಯವಗಳ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಪ್ರತಾನವತ್ ಸ್ನಾಯುಗಳು ಪಸರಿಸಿರುತ್ತವೆ. ಧಡಕ್ಕೆ ಬೆನ್ನಿನ ಅಧಾರವಿದ್ದಂತೆ ಉರ್ಧ್ವಾಧಃ ಶಾಖೆಗಳಿಗೂ ಗಡುತರವಾದ ಮತ್ತು ಉದ್ದವಾದ ಎಲಬುಗಳ ಆಧಾರವಿರುತ್ತದೆ.

ತೊಡೆಗೆ ೧ ಮೊಣಕಾಲಿಗೆ ೧ ಕಾಲಿಗೆ ೨ ಸಾದಕ್ಕೆ ೨೬ ಎಲಬುಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಇದರಂತೆ ಬಾಹುವಿಗೆ ೧ ಕೈಗೆ ೨ ಹಸ್ತಕ್ಕೆ ೨೬ ಎಲಬುಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಅಸ್ಥಿಪಂಜರದ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಸ್ನಾಯು ಜಾಲದ ಬಂಧನವಿರುತ್ತದೆ. ಸ್ನಾಯುಗಳು ಮಾಂಸಧಾತುವಿನಿಂದ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತವೆ. ಅದರಿಂದ ಅವು ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿ ಚಲನವಲನಕ್ಕೂ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೂ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ಎರಡು ಅಥವಾ ಎರಡಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಎಲಬುಗಳು ಕೂಡುವ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಸಂಧಿ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸಂಧಿಗಳು ಅಸ್ಥಿಬಂಧಗಳೆಂಬ ಶ್ಲೇಷ್ಮರಜ್ಜುಗಳಿಂದ ಜಿಗಿಯಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಈ ಸಂಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ಲೇಷ್ಮಕ ಎಂಬ ಕಫಮಯವಾದ ದ್ರವಪದಾರ್ಥವಿರುತ್ತದೆ. ಅದು ಎಲಬುಗಳ ಚಲನವಲನಕ್ಕೆ ಸೌಕರ್ಯವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಸ್ನಾಯುಗಳ ನಡುನಡುವೆ ಮೇದಸ್ಸಿನ ಧರಗಳಿರುತ್ತವೆ.

ಪಾಂಚಭೌತಿಕ ಶಾರೀರ

ಶರೀರಂನಾಮ ಚೇತನಾಧಿಷ್ಠಾನಭೂತಂ
ಸಂಚಮಹಾಭೂತವಿಕಾರಸಮುದಾಯತ್ಮಕಂ
ದೋಷಧಾತುಮಲಾಮೂಲಂ ಸದಾದೇಹಾಸ್ಯ ||

(ಚ೦ಕ)

ಪಿಂಡಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಗಳ ವಿಚಾರ: .. ಭಾರತ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವದೇ ಪ್ರಾಚೀನ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಮೂಲತತ್ವಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿದರೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಭಾವ ಸಿದ್ಧತೆಯೂ ನಿಸರ್ಗ ನಿಯಮಾನುಸಾರವಾದ ಬಾಹ್ಯತೆಯೂ ಹಾಗೂ ಪ್ರಕೃತಿ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿರುವ ಏಕವಾಕ್ಯತೆಯೂ ಕಂಡು ಬರುವವು. ಇದಕ್ಕೆ ಆಯುರ್ವೇದ ಶಾರೀರ ಶಾಸ್ತ್ರವು ಉತ್ತಮವಾದ ದೃಷ್ಟಾಂತವು. ಆರ್ಯವೈದ್ಯಕದಲ್ಲಿ ಸೋಮಸೂರ್ಯ ವಾಯು ದೇವತೆಗಳು ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಅಖಿಲ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನು ಆಕರ್ಷಣ ಸ್ಪರ್ಧಕ್ಕರಣ ವಿಸರ್ಜನ ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಂದ ಧಾರಣ ಮಾಡುವನೋ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಕಫ-ಪಿತ್ತ-ವಾತಗಳು ಮಾನವೀ ಶರೀರವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡುವವೆಂದು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ವಾತ-ಪಿತ್ತ-ಕಫಗಳಿಗೆ ಶಕ್ತಿಯು ಸಂಚಮದಾಭೂತಗಳಿಂದ ದೊರಕುವದು. ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿಯೆ ಅಖಿಲ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಅವಸ್ಥಾಂತರವಾಗುತ್ತಿರುವಂತೆ ಈ ವಾತ-ಪಿತ್ತ-ಕಫಗಳೆಂಬ ತ್ರಿದೋಷ ದ್ರವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಯಾವಾಗಲೂ ಒಂದು ಪ್ರಕಾರದ ಕ್ರಾಂತಿಯು ನಡೆದಿರುತ್ತದೆ.

ಆತ್ಮನೇ ಆಧಾರ: — ಈ ಕ್ರಾಂತಿಗೆ ಜೀವಾತ್ಮನೇ ಕಾರಣನು. ಸಂಚಮಹಾಭೂತಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳಿಂದ ವಿಕಾರಹೊಂದಿದ ತ್ರಿದೋಷಗಳು ಜೀವಾತ್ಮನ ಚಾಲನೆಯಿಂದಲೇ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವು.

ತ್ರಿದೋಷಗಳು: — ತ್ರಿದೋಷಗಳು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಮತ್ತು ಜಢ ಸ್ಥಿತಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹಾಗೂ ವಿಕೃತ ಅವಿಕೃತ ಸ್ಥಿತಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಶರೀರದಲ್ಲಿ

ವಾಸಮಾಡುವವು. ಇವುಗಳ ಅಂಶಗಳು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಯವಭೂತ ಅವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿದ್ದು ಅಸಂಖ್ಯಾಯವಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ಗುಣಕರ್ಮ:— ಯಾವತ್ತೂ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ದ್ರವ್ಯಗಳಿಗೆ ಗುಣಕರ್ಮಗಳಿದ್ದಂತೆ ತ್ರಿದೋಷಗಳಿಗಾದರೂ ಇರುವವು. ವಾತಕ್ಕೆ, ವಾಯು ಆಕಾಶ ತತ್ವಗಳಿಂದ ರೂಪ ಲಘು ಶೀತ ಖರ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಚಲಾದಿ ಗುಣಗಳು ಬರುವವು. ಶರೀರದಲ್ಲಿ ವಾಯುವು ತನ್ನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಈ ಗುಣಗಳಿಂದ ವೈರದ್ಯ ಲಾಘವ ಉತ್ಸಾಹ ಉಚ್ಛಾಸ ನಿಶ್ವಾಸ ಚೇಷ್ಟಾ ವೇಗ ಪ್ರವರ್ತನ ಮೊದಲಾದ ಕ್ರಿಯಾಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳು ದೊರಕುವವು.

ಪಿತ್ತಕ್ಕೆ ಆಗ್ನೇಯ ಮಹಾಭೂತದಿಂದ ತೀಕ್ಷ್ಣತ್ವ ಉಷ್ಣತೆ ಲಾಘವ ದ್ರವ ವಾಸನೆ ಸ್ನೇಹ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳು ದೊರಕುವವು. ಅದರಿಂದ ಪಿತ್ತ ಧಾತುವಿಗೆ ದಹನ, ಪಾಚನ, ದರ್ಶನ, ಶಾಸನ, ಪ್ರಕಾಶನ, ಮೇಧಾ, ಶೌರ್ಯ, ಕ್ಷುತ್ ತೃಟ, ರುಚಿ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳು ಸಂಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವವು.

ಕಫಕ್ಕೆ ಪ್ರಥಿವಿ ಜಲ ತತ್ವಗಳಿಂದ ಸ್ನಿಗ್ಧ, ಶೀತ, ಗುರು, ಮಂದ, ಶ್ಲೇಷ್ಣ, ಮೃತ್ನ, ಸ್ಥಿರ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳು ಬರುವವು. ಅದರಿಂದ ಕಫ ಧಾತುವಿನ ಸ್ಥೈರ್ಯ; ಸಂದಿಬಂಧ, ಧಾರಣ, ಪೂರಣ, ಪ್ರೀಣನ, ಜೀವನ, ಗರ್ಭೋತ್ಪಾದನ, ಅಧೋಗತಿಭಾವ ಮೊದಲಾದ ಕರ್ಮ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವವು.

ಈ ರೀತಿಯಿಂದ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಹೊಂದಿದ ವಾತ-ಪಿತ್ತ-ಕಫಗಳು ಕ್ರಿಯಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳ ದೇಹ ಸಂಭವಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳಾಗಿರುವ ವೆಂಪನ್ನ ಲಿಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ.

ಯಾವ ಯಾವ ಆಶಯಗಳಲ್ಲಿ ಧಾತುಗಳಲ್ಲಿ, ಮಲಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಉಪಧಾತುಗಳಲ್ಲಿ ವಾತ-ಪಿತ್ತ-ಕಫಗಳು ಅಂಶತಃ ಆಶ್ರಯನಾಡಿಕೊಂಡಿರುತ್ತವೆಂಬುದನ್ನು ಕೆಳಗಿನ ಪಟ್ಟಿಯ ಮೇಲಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಸ್ಥಾನ ಆಶಯಗಳು

ನಾಲಿಗೆ
ಅನ್ನನಲಿಕೆ
ಅನಾರಯ
ಗ್ರಹಣೆ
ಸಣ್ಣ ಕರಳು
ದೊಡ್ಡ ಕರಳು
ಗುದ
ಯಕೃತ
ಸ್ನೇಹ
ಅಗ್ನಿಶಯ
ಮೂತ್ರಪಿಂಡ
ಮೂತ್ರಾಶಯ
ಹೃದಯ
ಫುಫುಸ
ಅಸ್ಥಿಸಂಧಿ

ಪ್ರಧಾನ ಧಾತು

ಕಫಧಾತು
ಕಫ
ಕಫ ಪಿತ್ತ
ಪಿತ್ತ
ಪಿತ್ತ
ವಾತ
ವಾತ
ಪಿತ್ತ
ಪಿತ್ತ
ಪಿತ್ತ
ಪಿತ್ತ ಕಫ
ಪಿತ್ತ ಕಫ
ಕಫ ಪಿತ್ತ
ಕಫ
ಕಫ

ಧಾತೂಪಧಾತುಗಳು

ರಸ
ರಕ್ತ
ಮಾಂಸ
ಮೇದ
ಅಸ್ಥಿ
ಮಜ್ಜಾ
ಶುಕ್ರ
ಶೋಣಿತ
ಆರ್ತವ
ಓಜ
ಮೂಲೆಹಾಲು

ಮೂಲಗಳು

ಮೂಲ (ಪುರೀಷ)
ಮೂತ್ರ
ಬೆವರು

ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳು

ತ್ವಚಾ
ಕಣ್ಣು
ಕಿವಿ
ಮೂಗು
ನಾಲಿಗೆ

ಪ್ರಧಾನಧಾತು

ಕಫ
ಪಿತ್ತ
ವಾತ ಕಫ
ಕಫ
ವಾತ-ಪಿತ್ತ-ಕಫ
ಕಫ
ಕಫ
ಪಿತ್ತ
ಪಿತ್ತ
ಕಫ
ಕಫ

ಪ್ರಧಾನಧಾತು

ಕಫ
ಕಫ ಪಿತ್ತ
ಪಿತ್ತ

ಪ್ರಧಾನಧಾತು

ಪಿತ್ತ ಕಫ
ಪಿತ್ತ
ವಾತ
ಕಫ
ಕಫ

ವಾತ-ಪಿತ್ತ-ಕಫ ಈ ಮೂರು ತ್ರಿಧಾತುಗಳು (ವಾಡಿಕೆಯಲ್ಲಿ ತ್ರಿದೋಷಗಳು) ಶರೀರದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅಂಗೋಪಾಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಸೂಕ್ಷ್ಮಪಿಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತವೆ. ಪ್ರಾಕೃತ ಅಂದರೆ ಒಳ್ಳೇ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಅಣು ರೇಣುಗಳನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿದ ಈ ತ್ರಿದೋಷಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ನಿಸರ್ಗದತ್ತ, ಪಾಂಚಭೌತಿಕ ಗುಣಾನುಸಾರವಾಗಿ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವವು. ಈ ಕಾರ್ಯಗಳು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಮತ್ತು ಅಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ರೀತಿಯಿಂದಲೂ ಏಕಮುಖವಾಗಿ ಮತ್ತು ಅನೇಕ ಮುಖವಾಗಿಯೂ ಜರುಗಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ತ್ರಿದೋಷಗಳು ಸತ್ವ, ರಜ, ತಮೋ ಗುಣಗಳಂತೆ “ಅನ್ಯೋನ್ಯಾಭಿಭವ ಆಶ್ರಯ ಜನನ ಮಿಥುನ ವೃತ್ತಯಶ್ಚ ಗುಣಾಃ” ಪರ್ಯಾಯದಿಂದ ಇರುತ್ತಿವೆಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅವುಗಳ ಸಂಯೋಗವೇ ವಿಲಕ್ಷಣ ಪ್ರಕಾರದ್ದಿರುತ್ತದೆ. ಅವು ಒಂದರಲ್ಲೊಂದು ಪ್ರವಿಷ್ಟವಾಗಿ ಅಡಿಗಡಿಗೆ ಕಾರಣಾನುಸಾರವಾಗಿ ಕ್ಷಯವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಿರುತ್ತವೆ ಒಂದರ ಆಕ್ರಮಣವು ಹೊತ್ತುಬಂದಂತೆ ಇನ್ನೊಂದರ ಮೇಲೆ ಸಂಭವಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಮೂರು ದೋಷಗಳಲ್ಲಿ ವಾತದ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವು ಬಹಳ. ಪಿತ್ತ-ಕಫ ದೋಷಗಳನ್ನು ಪ್ರಸಂಗಾನುಸಾರವಾಗಿ ತಡೆಯುವದನ್ನೂ ಕ್ಷೋಭಿಸುವದನ್ನೂ ಅಥವಾ ಸರಿಪಡಿಸುವದನ್ನೂ ಮಾಡಲು ಅದು ಸಮರ್ಥವಿರುತ್ತದೆ.

ವ್ಯಾಧಿಃ:- ದೋಷಧಾತು ಮಲಗಳು ಅನ್ನ ಪಾನವಿಹಾರಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅತಿಯೋಗ, ಹೀನಯೋಗ, ಮಿಥ್ಯಾಯೋಗಗಳಾಗುವದರಿಂದ ಆಯಾ ಅವಯವಗಳಲ್ಲಿ ರೋಗಗಳನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತವೆ ಮೊದಲು ತ್ರಿದೋಷಗಳು ಕೆಟ್ಟು ಸಪ್ತಧಾತುಗಳನ್ನು ಕೆಡಿಸುತ್ತವೆ. ನಂತರ ದೋಷ ಧಾತುಗಳು ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಮಲವನ್ನು ಕೆಡಿಸುತ್ತವೆ. ಮಲವು ಏಕೈಕವಾಯಿತೆಂದರೆ ಅದರ ಮಾರ್ಗಗಳು ಅವರುದ್ಧವಾಗಿ ಅದು ನಿಂತಲ್ಲೇ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ.

ಹೀಗೆ ದೋಷ ಸಂಚಯವಾಗುವದರಿಂದ ರೋಗಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತವೆ. ರಜೋಗುಣ ಮತ್ತು ತಾಮಸೀ ವೃತ್ತಿಯ ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಮಲಿನಾಹಾರ ಆಯುಕ್ತವಿಹಾರಾದಿಗಳಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಮಲಗಳು ಯಾವಾಗ ರಸರಕ್ತ ವಾಹಿನಿಗಳನ್ನೂ ಹಾಗೂ ಸಂಜ್ಞಾವಹವಾಹಿನಿಗಳನ್ನೂ ಆಕ್ರಮಿಸುವವು. ಆಗ್ಗೆ ಆಯಾ ಸ್ತ್ರೋತಸ್ಸುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಕೃತಿಗಳುಂಟಾಗಿ ವ್ಯಾಧಿಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗುವವು.

ನಿದಾನ:- ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಡುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಇವೆಲ್ಲ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಂದು ಸ್ಥಾನದೋಷಗಳನ್ನು, ಕಂಡು ಹಿಡಿದು, ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು. ಇವಲ್ಲದೆ ದೋಷಗಳಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಒಂದೇ ದೋಷವು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿರಬಹುದು; ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಎರಡು ದೋಷಗಳು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಮೂರು ದೋಷಗಳು ಪ್ರಧಾನವಿದ್ದದ್ದು ಕಂಡುಬರಬಹುದು. ದೋಷಗಳ ಸಮವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಕ್ಷೀಣ ಅವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಎಣಿಸಿದರೆ ಒಬ್ಬ ಆಗುವವು. ಕೆಲವೊಂದು ವೇಳೆ ದೋಷ ಪರೀಕ್ಷೆಯಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಅಂಥಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಅವುಗಳ ಉಪಶಮನವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ದೋಷಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಧಾತುಗಳ ಅಧಿಷ್ಠಾನಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರುವದು ಶಕ್ಯವಿರುವದರಿಂದ, ಯಾವತ್ತೂ ಅಂಗೋಪಾಂಗಗಳ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮಾಡುವದು ಅವಶ್ಯವಿದೆ. ರೋಗಿಯ ದೋಷವನ್ನು ನೋಡುವಂತೆ, ದೂಷ್ಯ (ಧಾತು) ಆಶಯ ಬಲಾಬಲ ಜಠರಾಗ್ನಿ ಬಲಕಾಲ ಪ್ರಕೃತಿ-ಮಾನ, ವಯಸ್ಸು, ಮನಸ್ಸಿನ ಸ್ಥಿತಿ ಹಾಗೂ ಅಪನ ಸಹನ ಶಕ್ತಿ ಇವನ್ನೆಲ್ಲ ವಿಚಾರಿಸಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಬೇಕು.

ವ್ಯಾಧಿ ಭೇದಗಳನ್ನು ನೋಡುವಾಗ ಅವು ಸ್ವತಂತ್ರವೋ, ಪರತಂತ್ರವೋ, ಸಾಧ್ಯವೋ, ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವೋ ಅಥವಾ ಅಸಾಧ್ಯವೋ

ಸೋಪದ್ರವವೋ, ನಿರುಪದ್ರವವೋ ನಿಜವೋ ಆಗುಂತಕವೋ ಎಂಬದನ್ನು ಆಲೋಚಿಸಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ರೋಗಗಳ ಬಲಾಬಲ ವಿಚಾರವಾದರೂ ಬಹಳ ಮಹತ್ವವುಳ್ಳದ್ದಿರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಪ ದೋಷವಿದ್ದಾಗ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಲಂಘನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಕೇವಲ ಪಥ್ಯಾಹಾರವನ್ನು ಸೇವಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದರೆ, ರೋಗವು ಉಪಶಮನ ಹೊಂದುವದು. ಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನು ಪ್ರಾಂಭಿಸುವ ಮೊದಲು ದೋಷಗಳ ಸಂಚಯ ಪ್ರಕೋಪ ಪ್ರಸಾರ, ಸ್ಥಾನಸಂಶ್ರಯ ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವ ಮತ್ತು ಭೇದಗಳನ್ನು ಪರಿಕ್ಷಿಸುವದು ಅವಶ್ಯವಿದೆ.

ಸಂಚಯ:— ಆಹಾರವನ್ನು ಮಿತಿಮೀರಿ ತಿನ್ನುವದರಿಂದ ಶಾರೀರಿಕ ಧಾತುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಕೃತಿಯುಂಟಾಗುವದು. ಈ ವಿಕೃತಿಯನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ಶಕ್ತಿಯು ಆ ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಅವನ ಧಾತುಗಳಲ್ಲಿ ದೋಷ ಸಂಚಯವಾಗುವದು. ಅಂದರೆ ದೋಷಗಳು ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ಕಲೆಯುವವು.

ಪ್ರಕೋಪ:— ಈ ದೋಷ ಸಂಚಯವನ್ನು ತಡೆಯದೇ ಇದ್ದರೆ ಧಾತು ವಿಕೃತಿಯು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ದೋಷಗಳು ಪ್ರಕೋಪಗೊಳ್ಳುವವು. ಇಂಥಲ್ಲಿ ಯಾವ ಔಷಧವು ಕ್ಷೀಣವಾದ ಧಾತುವನ್ನು ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುವದೋ, ಅಥವಾ ವೃದ್ಧವಾದ ಧಾತುವನ್ನು ಕ್ಷೀಣಿಸುವದೋ, ಅಂಥದನ್ನೇ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು. ಅಂದರೆ ಸಂಚಯವು ಅಷ್ಟಕ್ಕೇ ನಿಂತು ಪ್ರಕೋಪವು ಶಮನವಾಗುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಸಾರ:— ವೈದ್ಯನು ಅಜ್ಞಾನ ಇಲ್ಲವೆ ಆಲಸ್ಯದ ಮೂಲಕ ಸಂಚಯ ಪ್ರಕೋಪಗಳನ್ನು ತಡೆಯದಿದ್ದರೆ ರೋಗವು ಪ್ರಸಾರವನ್ನು ಹೊಂದುವದು; ಅಂದರೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು. ಹೀಗಾದಲ್ಲಿ ನಮನ ವಿರೇಚನ ಮತ್ತು ಲಂಘನ-ಉಪಚಾರವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಸ್ಥಾನ ಸಂಶ್ರಯ:— ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಯಾವದೇ ಕಾರಣದಿಂದ ಆಗವಲ್ಲದೇಕೆ; ದೋಷಗಳು ಒಮ್ಮೆ ಸೇರಿದವೆಂದರೆ ಅವು ಅತ್ತಿತ್ತ ಅಡ್ಡಾಡಿ ತನುಗೆ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲದ ಕ್ಷೀಣ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಬೀಡು ಬಿಡುತ್ತವೆ; ಇದಕ್ಕೆ ಸ್ಥಾನ ಸಂಶ್ರಯವೆಂದೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ಹೊರದೂಡುವ ದಕ್ಕೆ ಸ್ಥಾನಿಕ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ದೋಷಗಳು ಶಾಖಾಗತವಾಗಿದ್ದರೆ, ಕೋಷ್ಠದಲ್ಲಿ ತರಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕು; ಅಂದರೆ ನಾಲ್ಕು ಕಡೆಗೆ ಪಸರಿಸಿದ ದೋಷಗಳನ್ನು, ರಕ್ತ ಪಥದಿಂದ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಕಡೆಗೆ ಔಷಧದ ಪ್ರಯೋಗಗಳಿಂದ ಸಾಗಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕು.

ಪ್ರಾಯಶಃ: ವಾತ ಪ್ರಾಬಲ್ಯದಿಂದ ಪಿತ್ತ-ಕಫ ದೋಷಗಳು ಕ್ಷುಬ್ಧವಾಗಿ ಚಾಂಚಲ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಶಾಖೆಗಳ ಕಡೆಗೆ ಅಂದರೆ ಕೈಕಾಲುಗಳ ಕಡೆಗೆ ತೆರಳುವವು ಇವನ್ನು ಸ್ವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಅಂದರೆ ಕೋಷ್ಠಕ್ಕೆ ತರಬೇಕಾದರೆ ವಾತ ವಿಕಾರವನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಈತರದ ವಾತಾನುಲೋಮನವನ್ನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ನೊದಲು ಸ್ನೇಹನ ಸ್ನೇಹನ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ಅನಂತರ ಬತ್ತಿಯ ಉಪಯೋಗವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ದೋಷಗಳು ಶಾಖೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪುನಃ ಸ್ವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತವೆ. ಅನಂತರ ವಮನ ವಿರೇಚನಾ ದಿಗಳಿಂದ ಹೊರಬೀಳುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ವ್ಯಕ್ತಿ:— ಎಂದರೆ ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವ ಅಥವಾ ಲಕ್ಷಣಗಳ ದರ್ಶನವು. ಯಾವದಾದರೊಂದು ಬೇನೆಯು ಮೈಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದನಂತರ ಅದು ಕೂಡಲೇ ಹೊರಬೀಳುವದಿಲ್ಲ. ನೊದಲು ಒಂದು ತರದ ಆಮಂಜಿರ ಮಲವು ಧಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿ ರಕ್ತದ್ವಾರದಿಂದ ಸಂಚರಿಸಿ, ಅನಂತರ ಯಾವದಾದರೊಂದು ಅಧಿಷ್ಠಾನವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿರುವ ಆಶಯದ ಸ್ತೋತಸ್ತುಗಳೊಳಗಿಂದ ಮಲರೂಪವಾಗಿ ಹೊರಗೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಒಳಗಿಂದೊಳಗೆ ರಸಮಲ ಸಂಯೋಗದಿಂದ ಆಗುವ ಕ್ರಿಯೆಗಳ ಲಕ್ಷಣ

ಗಳಿಗೆ ಪೂರ್ವರೂಪವೆಂದೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಆನಂತರ ಆಗುವ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಗೆ ರೂಪ ಇಲ್ಲವೆ ವ್ಯಕ್ತಿ ಎಂದೆನ್ನುವದುಂಟು

ಆಯುರ್ವೇದದಲ್ಲಿ ನಿದಾನವೆಂದರೆ ಹೇತು ಲಕ್ಷಣಗಳ ಸಮುದಾಯ. ಈ ನಿದಾನವು ಐದು ವಿಧವಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ೧ ಹೇತು ೨ ಪೂರ್ವರೂಪ ೩ ರೂಪ ೪ ಉಪಶಯ ೫ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಿ. ಹೇತು ಇದರ ಅರ್ಥ ಧಾತು ವೈಷಮ್ಯ. (ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯ ವೈದ್ಯಕದಲ್ಲಿ ಹೇತು ಎಂದರೆ ಕಾರಣ ವಿನೂತನ; ಮತ್ತು ಲಕ್ಷಣವೆಂದರೆ ಚಿಹ್ನೆ, ಶೋಧವೇದನೆ ಜ್ವರ ಇಂಥವುಗಳು) ಉಪಶಯವನ್ನು ಸಾತ್ವಾತ್ಮ್ಯಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಿ ಅಂದರೆ ರೋಗ ಸಂಭವದಲ್ಲಿ ಬೇಕಾಗುವ ಲಕ್ಷಣ ಪರಂಪರೆ. ಪೂರ್ವರೂಪ, ರೂಪಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಈ ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ.

ಭೇದ:— ರೋಗ ಪ್ರತಿಕಾರವನ್ನು ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಅದು ಅನೇಕ ಮುಖದಿಂದ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಮುಂದೆ ಅದು ಆಸಾಧ್ಯವಾಗುವ ಸಂಭವವಿರುತ್ತದೆ. ರೋಗದ ಈ ಅವಸ್ಥೆಗೆ ಭೇದವೆಂದೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ರೋಗವು ಈ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದ ಮೇಲೆ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ಅವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಉಪದ್ರವಗಳನ್ನೂ ಅನುಬಂಧಗಳನ್ನೂ ತರುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ಉತ್ತಾನ ದೋಷವು ಗಂಭೀರವಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ರೋಗಿಗೆ ಗುಣವಾಗಲಿಕ್ಕೆ ದೀರ್ಘಕಾಲವು ಹತ್ತುತ್ತದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ವಿಕಾರಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದಂತೆ ಅವುಗಳ ಮೇಲಿನ ಔಷಧೋಪಚಾರದಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಉಪಚಾರ ಪದ್ಧತಿಗಳಲ್ಲಿ ಲಂಘನ ಬೃಂಹಣ, ಶೂಕ್ಷಣ, ಸ್ನೇಹನ, ಸ್ನೇಹನ, ಸ್ತಂಭನ ಎಂಬವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿವೆ. ರೋಗಗಳ ಅವಸ್ಥಾಂತರಗಳು ತಿಳಿಯದ ಹೊರ್ತು ಉಪಚಾರವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳುವದು ಶಕ್ಯವಾಗುವದಿಲ್ಲ.

ಆಯುರ್ವೇದದಲ್ಲಿ ಶಾರೀರಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದಂತೆ ಮಾನಸಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯ ವಿಚಾರವನ್ನಾದರೂ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಶರೀರ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯಕ್ಕೂ ಮನಸ್ಸಿಗೂ ತೀರ ನಿಕಟ ಸಂಬಂಧವಿದೆ. ಆರ್ಯರ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ, ಆದಿಭೌತಿಕ, ಆದಿದೈವಿಕ ಕಲ್ಪನೆಗಳು ನಿಜವಾಗಿ ಮನನೀಯವಾಗಿವೆ. ಆರೋಗ್ಯ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಇವೆಲ್ಲ ವಿಚಾರಗಳು ಅವಶ್ಯ ವಾದವುಗಳೆಂದು ಹೇಳಲು ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರಿಗೆ ಈ ತರದ ಕಾರಣ ಮೊಮಾಂಸೆಯು ಇನ್ನೂ ಹೊಳೆದಿಲ್ಲವೆಂದೆನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಯಾವ ಅಭ್ಯಂತರವೂ ಇಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಆರ್ಯವೈದ್ಯರು ಮಾನಸಿಕ ರೋಗ ಗಳ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಷ್ಟು ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಯೋಗಗಳು ಇನ್ನಾವ ಪದ್ಧತಿ ಯಲ್ಲಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಮೂಲ ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ ಆರ್ಯವೈದ್ಯಕ ದಲ್ಲಿಯ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಪದ್ಧತಿಯು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಅನುಮಾನ ಮತ್ತು ಅಪ್ತವಚನ ಈ ಮೂರು ಪ್ರಮಾಣಗಳ ವಿನೇಚನದ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿಸಿರುವುದುಂಟು ಇದರಿಂದ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಿ ವಿಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಾಪ್ತಿ ದೋಷವು ಕಂಡುಬರ ಲಾರದು. ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಪಂಚಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳ ದ್ವಾರಾ ರೋಗ ಪರೀಕ್ಷೆಯಾಗದಿದ್ದರೆ ಅನುಮಾನ ಅಪ್ತವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಅರಿತುಕೊಳ್ಳ ಬೇಕು; ಅಥವಾ ರೋಗಿಯ ಸಾತ್ತ್ವಿಕ ಸಾತ್ತ್ವಿಕಗಳನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದು ರೋಗ ಪ್ರತಿಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಔಷಧಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕೆಲ ಸೂಚನೆ

೧ ಯಾವಾಗಲೂ ತಾಜಾ ಔಷಧಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

೨. ವಿಡಂಗ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಬೆಲ್ಲ, ಜೇನುತುಪ್ಪ ಇವು ಮಾತ್ರ ಒಂದು ವರ್ಷ ಹಿಂದಿನವು (ಹಳೆಯವು) ಇರಬೇಕು.-

೩. ಅಸ್ತುತಬಳ್ಳಿ, ಕೊಡಸಿಗೆ, ಅಡಸಾಲ, ಬಾದಿಗುಂಬಳ, ಶತಾವರಿ, ಅಶ್ವಗಂಧಿ, ಗೊರಟೆಗೆ, ಬಡೇಸೋವು, ಪ್ರಸಾರಣಿ ಇವುಗಳನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಹಸಿ ಇದ್ದವು-ಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು.
೪. ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ವನಸ್ಪತಿ ಅಂಗವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಿಲ್ಲವೆಂದರೆ ಅಂಥಲ್ಲಿ ವನಸ್ಪತಿಯು ಬೇರು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಔಷಧ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ವೇಳೆ

೧. ಔಷಧ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ವೇಳೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಿಲ್ಲವೆಂದರೆ, ಅಂಥಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಯಶಃ ಮುಂಜಾನೆ ಅಂತಾ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.
- ೨ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ರೇಚಕ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಬೆಳಗಿನ ಜಾವದಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.
೩. ದೀಪನ, ಪಾಚನ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಊಟದ ಮೊದಲು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.
೪. ಭಸ್ಮ ರಸಾಯನ ಕಷಾಯಗಳನ್ನು ಊಟದ ಮೊದಲು ಹೊಟ್ಟೆ ಹಸಿದಾಗ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.
೫. ಆಸವಾರಿಷ್ವಗಳನ್ನು ಊಟದ ನಂತರ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದು.
೬. ಸಮಾನವಾಯು ಮಂದ ಇದ್ದಾಗ್ಗೆ ಔಷಧವನ್ನು ಊಟದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೆ ಊಟದ ನಂತರ ಕೂಡಲೇ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

೭. ಉಟಕ್ಕೂ ಔಷಧಕ್ಕೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅರ್ಥತಾಸಿನ ಅಂತರ ಇರುವದು ನೆಟ್ಟಗೆ. ವಿಶಿಷ್ಟ ಪ್ರಸಂಗಗಳಲ್ಲಿ ವೈದ್ಯರ ಸಲಹೆಯಂತೆ ವರ್ತಿಸಬೇಕು.

ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಔಷಧಿ ದ್ರವ್ಯಗಳ ಪ್ರಮಾಣ

೧. ಔಷಧಿ ದ್ರವ್ಯಗಳ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಹೇಳದೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಸಮ ಭಾಗವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಕಷಾಯದ ಪ್ರಮಾಣ ೨-೩ ತೊಲೆ ಒಂದು ವೇಳೆಗೆ.

೨. ಸ್ವರಸದಮಾತ್ರ ೨ ತೊಲೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಸಕ್ಕರೆ, ಜೇನತುಪ್ಪ, ಬೆಲ್ಲ ಹಾಕುವದಾದಲ್ಲಿ ಅರು ಮಾಸಿಯಷ್ಟು ಹಾಕುವದು.

೩. ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸತಕ್ಕ ದ್ರವ್ಯಗಳ ಒಟ್ಟು ತೂಕದ ಹದಿನಾರುಪಟ್ಟು ನೀರು ಕೂಡಿಸಿ ಮಂದಾಗ್ನಿಯ ಮೇಲೆ ಕುದಿಯಲು ಇಡಬೇಕು. ೬ ಭಾಗ ಉಳಿಯತೆಂದರೆ ಇಳಿಸಿ ಇಡಬೇಕು. ಅದಿನಂತರ ಸೋಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಜೇನು ಅಥವಾ ಸಕ್ಕರೆ ಕೂಡಿಸಿ ಕುದಿಯಲು ಕೊಡಬೇಕು. ಕಷಾಯ ಬಹಳ ಎನಿಸಿದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಎರಡು ಭಾಗಮಾಡಿ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಸಾಯಂಕಾಲ ಕೊಡಬೇಕು. ವಾತ-ಪಿತ್ತ ಕಫ ವಿಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ೪ ೬ ಗ್ಲೆ ಸಕ್ಕರೆಯನ್ನು ಕೂಡಿಸ ಬೇಕು. ಜೇನ ತುಪ್ಪವನ್ನು ಗ್ಲೆ ೬ ೪ ಕೂಡಿಸಬೇಕು. ಒಟ್ಟಿಗೆ ದೇಶ ಕಾಲ ವಯಸ್ಸು ಅಗ್ನಿ ಬಲ ಪ್ರಕೃತಿ ನೋಡಿ ಕೊಂಡು ಅನುಪಾನ, ಔಷಧಿ ಪ್ರಮಾಣ ಮೊದಲಾದವು ಗಳನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಬೇಕು.

ಜ್ವರ

ಡಾ|| ಸವಣೂರ ಅವರ ಯೋಗಗಳು

ಸರ್ವಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಜ್ವರಬಂದ ಕೂಡಲೇ ಕೊಡಲು ಉತ್ತಮ ವಾದ ಪಾಚನ ಕಷಾಯ.

ಸುಂಠಿ	೧	ತೊಲಿ	}	ಇವುಗಳನ್ನು ಅವಡು ಸಬಡು ಜಜ್ಜಿ
ಹವೀಜ	೧	"		೨೦ ತೊಲಿ ನೀರು ಹಾಕಿ ೧
ಗುಳ್ಳೆ	೧	"		ಕಷಾಯ ಇಳಿಸಿ, ಸೋಸಿ ಕೊಡು
ಹೆಗ್ಗುಳ	೧	"		ವದು ದಿನಕ್ಕೆ ಎರಡು ಸಲ.
ದೇವದ್ವಾರ	೧	"		

ಚಳಿಜ್ವರ

ಚಳಿಹತ್ತುವಾಗ ೨-೪ ಗುಂಜಿ ಸಣ್ಣಹಿಪ್ಪಲೀಪುಡಿ ಜೇನುತುಪ್ಪ ದಲ್ಲಿ ಕೊಡುವದು.

ಓಕರಿಕೆ ಇದ್ದರೆ

೧-೨ ಗುಂಜಿ ಶಂಖ ಭಸ್ಮವನ್ನು ೧೫-೨೦ ಹನಿ ಲಿಂಬೀರಸ ಸಕ್ಕರೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಡುವದು.

ತಲೆಶೂಲಿಗೆ

ಚಂದನ, ಕರ್ಪೂರ ತೆಯ್ದು ಹಣೆಗೆ ಹಚ್ಚುವದು. ಅವಶ್ಯವೆನಿಸಿ ದಲ್ಲಿ ಜಾಜೀಕಾಯಿ ಅಥವಾ ಅಪು ಕೂಡಿಸಿ ಹಚ್ಚಬೇಕು.

ನೀರಡಿಕೆಗೆ

ಜೇಕಿನಗಡ್ಡೆ
ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರೆ
ರಕ್ತಚಂದನ
ಸುಂಠಿ
ಲಾವಂಚ
ನೆಲ್ಲೀಕಾಯಿ
ಕಲ್ಲು ಸಬ್ಬಸಗಿ

ಇವುಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಎರಡು
ಮಾಸಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ನಾಲ್ಕು
ಕಪ್ಪು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ, ಕಷಾಯಕ್ಕೆ
ಇಟ್ಟು ಎರಡುಕಪ್ಪು ಇಳಿಸಬೇಕು.
ಪ್ರತಿ ಸಲ ೫ ತೊಲೆ ಕೊಡಬೇಕು.

ಚಳಿಜ್ವರಕ್ಕೆ ಔಷಧಗಳು

ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ
ಚಿರಾಯಿತ
ಬೇವಿನಒಳದೊಗಟಿ
ಸೋನಾಮುಖಿ
ಸುಂಠಿ
ಹವೀಜ
ಜೇಷ್ಠಮಧು

೧
೧
೧
೧
೧
೧
೧

ತೊಲಿ
,,
,,
,,
,,
,,
,,

ಇವುಗಳನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಕುಟ್ಟಿ ಎರಡು
ಕಪ್ಪು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ೧ ಕಷಾಯ
ಇಳಿಸಿ ಸೋಸಿ ಜೇನು ಕೂಡಿಸಿ
ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದು. ದಿನಕ್ಕೆ ೨
ಸಲ.

೨. ಮಹಾಸುದರ್ಶನ ಚೂರ್ಣ:- ೨-೩ ಮಾಸಿ ತೆಗೆದು
ಒಂದು ಕಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಪಾವು ಕಪ್ಪು ಬಿಸಿ ಬಿಸಿ ನೀರು
ಅದರೊಳಗೆ ಹಾಕಿ, ರಾತ್ರಿ ಮಲಗುವಾಗ ಮುಚ್ಚಿ ಇಡಬೇಕು. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ
ಅದನ್ನು ಸೋಸಿ ತುಸು ಸಕ್ಕರೆ ಅಥವಾ ಜೇನು ಬೆರೆಸಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿ
ಬೇಕು. ಇದರಂತೆ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಹಾಕಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದನ್ನು ರಾತ್ರಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿ
ಬೇಕು. ಏಳು ದಿನಸ ಇದರಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು.

೩. ತ್ರಿಭುವನಕೀರ್ತಿ, ಮಹಾಜ್ವರಾಂಕುಶ, ಜ್ವರಾಂಕುಶ, ನಾರಾಯಣಜ್ವರಾಂಕುಶ, ಮಹಾವೃತ್ಯಂಜಯ, ಪಂಚವಕ್ತ್ರ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೊಂದು-೨ ಗುಂಜಿ ತೆಗೆದು ಅಲ್ಲದರಸ ಮತ್ತು ಜೇನಿನಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದು; ದಿನಕ್ಕೆ ಎರಡು ಸಲ.

ಚಳಿಜ್ವರಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದ ಔಷಧಗಳು ಮಲೇರಿಯಾಕ್ಕೆ ಗುಣಕಾರಿ ಯಾಗಿವೆ.

ಮಲೇರಿಯಾದಿಂದಂಟಾದ ಅಶಕ್ತತೆ

ಸಿದ್ಧಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಲಾಸ	೧೬	ತೊಲಿ	} ೪೮ ಪುಡಿಗಳು ಮು. ೨ ಸಾ. ೫ಕ್ಕೆ ೧ ಪುಡಿ ಜೇನಿನಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದು.
ಅಮೃತಸತ್ಯ	೬	"	

೨

ಅಭ್ರಕ (೧೦೦)	೬೩	ತೊಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮು. ೨ಕ್ಕೆ ಸಾ. ೫ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪುಡಿ ಯಲ್ಲಿ ೨ ಗುಂಜಿ ಹಿಪ್ಪಲಿಚೂರ್ಣ ಕೂಡಿಸಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದು.
ಲೋಹಭಸ್ಮ	೬೩	"	
ಪ್ರವಾಳ ಚ. ಪು.	೬೩	"	
ಅಮೃತಸತ್ಯ	೬೩	"	

೩

ಲೋಹಾಸವ	}	ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಗ್ರಿಡ್ ಚಮಚಿ, ನೀರು ೬
ದ್ರಾಕ್ಷಾಸವ		ಚಮಚಿಕೂಡಿಸಿ ಎರಡೂ ಊಟದ ನಂತರ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದು.

ನಿದ್ರಾನಾಶ ಮತ್ತು ಜ್ವರಾನಂತರ ಅಶಕ್ತತೆ

ಅಭ್ರಕ (೧೦೦)	೨	ತೊಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮು. ೭ ಸಾ. ಚಕ್ಕೆ ನೆಲ್ಲಿಪಾಕಿನಲ್ಲಿ ೧ ಪುಡಿ. ರಾತ್ರಿ ಮಲಗುವಾಗ ಹಾಲು ಸಕ್ಕರೆ ಕುಡಿಯುವದು.
ತಾಪ್ಯಾದಿರೋಹ	೨	,,	
ಮೃಗಶೃಂಗ	೨	,,	
ಪ್ರವಾಳಚ, ಪು.	೨	,,	

ನಾಶಜ್ವರ

೧. ತ್ರಿಕಟು, ಚಿರಾಯಿತ, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಕಟಕರೋಣಿಗಳ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ೧-೨ ಗುಂಜಿ ಸೈಂಧಲವಣ ಕೂಡಿಸಿ ಕೊಡಬೇಕು. ದಿನಕ್ಕೆ ಎರಡು ಸಲ.

೨. ತ್ರಿಭುವನಕೀರ್ತಿ ೧-೨ ಗುಂಜಿ, ಅಲ್ಲದರಸ ಜೇನಿನಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ದಿನಕ್ಕೆ ಎರಡು ಸಲ.

೩. ಭೇದಿಯಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲವೆಂದರೆ ತ್ರಿಫಳಾ, ತ್ರಿಕಟು, ತಿಗಡಿ ಸಮ ಭಾಗ ಕೂಡಿಸಿ ಬೆಲ್ಲದಲ್ಲಿ ಗುಳಿಗೆಮಾಡಿ ೨ ದಿಂದ ೧ತೊಲಿ ಕೊಡುವದು. ಬಿಸಿನೀರಿನಗೂಡ.

ಹಿತ್ತಜ್ವರ

೧. ಧಮಾಸಾ, ಕಲ್ಲುಸಬ್ಬಸಗಿ, ಜೇಕಿನಗಡ್ಡೆ, ಚಿರಾಯಿತ, ಕಟಕರೋಣಿಗಳ ಕಷಾಯವನ್ನು ದಿನಕ್ಕೆ ಎರಡು ಸಲ ಕೊಡುವದು.

೨. ಮನೂಕ, ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ಜೇಕಿನಗಡ್ಡೆ, ಕಲ್ಲುಸಬ್ಬಸಗಿ, ಕಟಕರೋಣಿಗಳ ಕಷಾಯವನ್ನು ದಿನಕ್ಕೆ ಎರಡು ಸಲ ಕೊಡುವದು.

ಕಘಜ್ಜರ

೧. ಕಹಿಪಡವಲ, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ತಾರೀಕಾಯಿ, ಅಡಸಾಲ, ನೆಲ್ಲೀಚಟ್ಟು, ಕಟಕರೋಣಿ, ಕಚೋರ, ಅಮೃತಬಳ್ಳಿಗಳ ಕಷಾಯ ವನ್ನು ದಿನಕ್ಕೆ ಎರಡು ಸಲ ಜೇನುಕೂಡಿಸಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದು.

೨. ಧತ್ತೂರ, ತುಳಸಿ, ಅಲ್ಲದರಸಗಳ ಭಾವನೆಕೊಟ್ಟು ಸಿದ್ಧ ಮಾಡಿದ ತ್ರಿಭುವನಕೀರ್ತಿ ೧—೨ ಗುಂಜಿ ಅಲ್ಲದರಸ-ಜೇನುಗಳಲ್ಲಿ ದಿನಕ್ಕೆ ಎರಡು ಸಲ ಕೊಡುವದು.

೩. ಒಣಕೆನ್ನು, ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಲವಂಗಾದಿವಟಗಳನ್ನು ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರೆ ಯೊಡನೆ ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿಯಬೇಕು.

೪. ಕಘವು ಹೊರಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲವೆಂದರೆ ಒಂದು ಗುಂಜಿ ರಸ ಸಿದ್ಧವನ್ನು ಜೇನಿನಲ್ಲಿ ಕೊಡಬೇಕು.

೫. ತರ್ಪಣತೈಲ ಅಥವಾ ನೀಲಗಿರಿ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಎದೆಗೆಹಚ್ಚಿ ಅಗಸೀ ಮೋಟೇಸಿನಿಂದ ಕಾಸುವದು.

ನಾತ-ಪಿತ್ತಜ್ವರ

೧. ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಕಲ್ಲುಸಬ್ಬಸಗಿ, ಜೇಕಿನಗಡ್ಡೆ, ಚಿರಾಯಿತ, ಮತ್ತು ಶುಂಠಿ ಇವುಗಳ ಕಷಾಯವನ್ನು ದಿನಕ್ಕೆ ೨ ಸಲ ಕೊಡುವದು. ಇದಕ್ಕೆ ಪಂಚಭದ್ರ ಕಷಾಯವೆಂದೆನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ಅಥವಾ

೨. ತ್ರಿಫಲಾ, ರಾಸ್ನಾ, ಕಕ್ಕೇಕಾಯಿತಿಳಿಲು, ಅಡಸಾಲ, ಶಿವನೀಬೇರು ಇವುಗಳ ಕಷಾಯವನ್ನು ದಿನದಲ್ಲಿ ೨ ಸಲ ಕೊಡುವದು.

ಸೂತಶೇಖರ(ಸು.ಯು.)೧ ಗುಂಜಿ	}	ಒಂದು ಪುಡಿ ಬೆಳಗ್ಗೆ ನೆಲ್ಲಿಸಾಕಿ ನಲ್ಲಿ ಕೊಡುವದು.
ಚಂದ್ರಕಲಾ ೧ ,,		
ಪ್ರವಾಳ ಚ.ಪು. ೧ ,,		

ನಾತ-ಕಫಜ್ಜರ

೧. ಕಾಯಫಲ, ರೋಹಿಷತ್ವಣ, ಜೇಕಿನಗಡ್ಡೆ, ಹವೀಜ, ಕಾಕಡಶಿಂಗಿ, ಬಜೆ, ಸುಂಠಿ, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಗಂಟುಭಾರಂಗಿ, ಕಲ್ಲು ಸಬ್ಬಸಗಿ, ದೇವದ್ವಾರಗಳ ಕಷಾಯವನ್ನು ದಿನಕ್ಕೆ ಎರಡು ಸಲ ಕೊಡುವದು.

೨. ಬದ್ಧಕೋಷ್ಟವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಕಕ್ಕೇಕಾಯಿತಿಳಲು, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಕಟಕರೋಣಿ, ಮೋಡಿ, ಜೇಕಿನಗಡ್ಡೆಗಳ ಕಷಾಯವನ್ನು ಕೊಡುವದು.

೩. ಸಕ್ಕಡಶಾಲಿ ದಮ್ಮು ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಗುಳ್ಳೆ, ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ಸುಂಠಿ ಪುಷ್ಕರಮೂಲಗಳ ಕಷಾಯ ಕೊಡಬೇಕು.

೪. ತ್ರಿಭುವನಕೀರ್ತಿ, ಅಲ್ಲದರಸ-ಜೇನುಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಡುವದು.

ಪಿತ್ತ-ಕಫಜ್ಜರ

೧. ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ಹವೀಜ, ರಕ್ತಚಂದನ, ಬೇವಿನಒಳ-ಮೊಗಟೆ, ಪದ್ಮಕಾಷ್ಟ ಇವುಗಳ ಕಷಾಯವನ್ನು ಕೊಡುವದು.

೨. ತ್ರಿಭುವನಕೀರ್ತಿ ಅಥವಾ ಅನಂದಭೈರವ ೧-೨ ಗುಂಜಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ ದಿನಕ್ಕೆ ಎರಡು ಸಲ.

೩. ಕಫದ ಸಲುವಾಗಿ ರಸಸಿಂಧೂರ ಅಥವಾ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರೋದಯ ಒಂದು ಗುಂಜಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ ಕೊಡುವದು.

೪. ಬಡಬಡಿಸುವದಿದ್ದರೆ ಸುನರ್ಣಯುಕ್ತ ಸೂತಶೇಖರ ೧ ಗುಂಜಿ ನೆಲ್ಲಿಪಾಕಿನಲ್ಲಿ ಕೊಡುವದು.

ಕಫ-ವಾತ ಪ್ರಧಾನ ಜ್ವರ (ನ್ಯೂನೋನಿಯಾ)

೧. ಗಂಟುಭಾರಂಗಿ, ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ಜೇಕಿನಗಡ್ಡೆ, ದೇವದ್ವಾರ ಅಡಸಾಲ, ಸುಂಠಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಪುಷ್ಕರಮೂಲ ಇವುಗಳ ಕಷಾಯವನ್ನು ದಿನಕ್ಕೆ ೨-೩ ಸಲ ಕೊಡುವದು.

೨

ಹೇಮಗರ್ಭ	೩	ಗುಂಜಿ	} ೧೨ ಚೀಟಿಮಾಡುವದು ಪ್ರತಿದಿನ ಮುಂಜಾನೆ ೧ ಚೀಟಿ ಅಲ್ಲದರಸ-ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಪಂಚಸೂತ	೬	,,	
ಸವಿರಪನ್ನಗ	೩	,,	

೩. ತರ್ಪತೈಲ ಅಥವಾ ನೀಲಗಿರಿ ಎಣ್ಣೆ ಹಚ್ಚಿ ಎದೆ ಕಾಸುವದು

ನ್ಯೂನೋನಿಯಾದಿಂದ ಅಶಕ್ತತೆ

ಅಭ್ರಕ (೧೦೦)	೩	ತೊಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೬ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
ತಾಪ್ಯಾದಿಲೋಹ	೩	,,	
ಸುವರ್ಣಮಾಕ್ಷಿಕ	೩	,,	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು	೩	,,	
ಅಶ್ವಗಂಧಾದಿಚೂರ್ಣ	೧	,,	

ಸನ್ನಿಪಾತಜ್ವರ

೧. ಸನ್ನಿಪಾತ ಜ್ವರವೆಂದು ತಿಳಿದ ಕೂಡಲೇ ವಿಕೋಪಕ್ಕೆ ಹೋಗಬಾರದೆಂದು ಮೊದಲಿನಿಂದಲೇನೇ ರಸಸಿದೂರ, ಪೂರ್ಣ ಚಂದ್ರೋದಯ, ಹೇಮಗರ್ಭ, ಪಂಚಸೂತ, ಮಾತ್ರಿಗಳ ಮೈಕಿ ಯಾವ ದಾದರೊಂದನ್ನು ಪಾವು ಗುಂಜಿ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ಅಲ್ಲದರಸ ಜೇನಿನಲ್ಲಿ ಮುಂಜಾಗ್ರತೆಗಾಗಿ ಕೊಡುವದು.

೨. ಕಾಯಫಲ, ಪುಷ್ಕರಮೂಲ, ಕಾಕಡಶಿಂಗಿ, ಸುಂಠಿ, ಮೆಣಸು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಧಮಸಾ, ಗಂಟುಭಾರಂಗಿ, ನೆಲಗುಳ್ಳುಗಳ ಕಷಾಯ ದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರೆ ಹಾಕಿ ಕೊಡಬೇಕು. ದಿನಕ್ಕೆ ೨-೩ ಸಲ

೩. ಗಂಟಲು ಒಣಗಿದರೆ ತ್ರಿಕಟು, ಸೈಂಧಲವಣಗಳ ಚೂರ್ಣ ನನ್ನು ನಾಲಿಗೆಗೆ ಹಚ್ಚಬೇಕು.

೪. ತಂದ್ರಾ ಅಂದರೆ ಮಬ್ಬು ಇದ್ದರೆ ಚೂಗಚಿತೊಪ್ಪಲ ರಸ ದಲ್ಲಿ ತ್ರಿಕಟು ತೆಯ್ದ ೨-೩ ಹನಿ ಮೂಗಿನಲ್ಲಿ ಬಿಡಬೇಕು.

ಸನ್ನಿಪಾತದಲ್ಲಿ ಕೊಡಬಹುದಾದ ಮಹತ್ವದ ಕಷಾಯ

೧. ಶತ್ಯಾದಿ ಕಷಾಯ:- ಕಚೋರ, ಪುಷ್ಕರಮೂಲ, ನೆಲ-ಗುಳ್ಳು, ಕಾಕಡಶಿಂಗಿ, ಧಮಸಾ, ಇಂದ್ರಜವಿ, ಕಹಿಪಡವಲ, ಕಟಕರೋಹಿಣಿ ಇವುಗಳ ಕಷಾಯಕ್ಕೆ ಶತ್ಯಾದಿ ಕಷಾಯವೆಂದೆನ್ನುವರು

ಅಥವಾ

೨. ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಕಲ್ಲುಸಬ್ಬಸಗಿ, ಕಟಕರೋಹಿಣಿ, ದ್ರಾಕ್ಷ, ವೇವದ್ವಾರ, ಜೇಕಿನಗಣ್ಣಿ, ಚಿರಾಯತ, ಕಕ್ಕೇಕಾಯಿ, ನೆಲ್ಲಿಚೆಟ್ಟು, ಕಹಿಪಡವಲಗಳ ಕಷಾಯವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

೩. **ಬಾಯಿಂದ ರಕ್ತ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದರೆ:-** ಪದ್ಮಕಾಷ್ಠ, ರಕ್ತ-ಚಂದನ, ಜೇಕಿನಗಡ್ಡೆ, ಕಲ್ಲುಸಬ್ಬಸಗಿ, ತ್ರಿಫಲಾ, ಜೇಷ್ಠಮಧು, ಬಾಳದಬೇರು, ಬೇವಿನಒಳದೊಗಟೆಗಳ ಕಷಾಯವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಸನ್ನಿಹಿತದಲ್ಲಿ ಕೊಡಬಹುದಾದ ರಸಾಯನಗಳು

ತ್ರಿಭುವನಕೀರ್ತಿ, ಪಂಚವಕ್ತ್ರ, ಹೇಮಗರ್ಭ, ಪಂಚಸೂತ, ಸಮೀರಪನ್ನಗ, ಮಲ್ಲಸಿಂದೂರ, ಪುಷ್ಪಾಪಾತವಿಧ್ವಂಸಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವದಾದರೊಂದನ್ನು ದೋಷಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು.

ಸಣ್ಣಜ್ವರ

೦

ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ಧಿ	ತೊಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ತುಲಸಿರಸು+ಜೇನು.
ಪ್ರವಾಳಚ. ಪು.	೪ ,,	
ಅಮೃತಸತ್ಯ	,, ,,	

೨

ಚಿರಾಯಿತದ ಕಡ್ಡಿಗಳನ್ನು ೪ ತೊಲಿಯಷ್ಟು ಸ್ವಲ್ಪ ಜಜ್ಜಿ ರಾತ್ರಿ ಮಲಗುವಾಗ ಅರ್ಧಕಪ್ಪು ಬಿಸಿ ಬಿಸಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ನೆನೆಯಿಟ್ಟು ಬೆಳಗಾದ ನಂತರ ಸೋಸಿ ಜೇನು ಕೂಡಿಸಿ ಕುಡಿಯುವದು. ಒಂದು ಸಪ್ತಕ ಮಾಡುವದು.

ಜ್ವರಾನಂತರ ಮಾಂಸ ಕ್ಷೀಣತೆ

೧

ಮಧುಮಾಲಿನಿ ವಸಂತ	೧೨	ತೋರಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಸುವರ್ಣಮಾಲಿನಿವಸಂತ	೧೨	,,	
ಪ್ರವಾಳ ಚ. ಪು.	೧೨	,,	
ಹಿಪ್ಪಲಿ	೧೨	,,	
ಅಮೃತಸತ್ವ	೧೨	,,	

೨

ಅಮೃತಾರಿಷ್ಠ	}	ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೧ ಚಮಚಿ, ನೀರು
ದ್ರಾಕ್ಷಾರಿಷ್ಠ		ಆರು ಚಮಚಿ ಕೂಡಿಸಿ ಎರಡೂ ಊಟದನಂತರ.

ಜ್ವರದನಂತರ ಅಶಕ್ತತೆ

ಲಘುಮಾಲಿನಿವಸಂತ, ಸುವರ್ಣಮಾಲಿನಿವಸಂತ, ಆರೋಗ್ಯ-
ವರ್ಧಿನಿ, ಲೋಹ, ಸುವರ್ಣಮಾಕ್ಷಿಕ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದ-
ರೊಂದನ್ನು ಪ್ರಕೃತಿಗನುಸರಿಸಿ ನೋಡಿ ತೆಗೆದು ಅದರಲ್ಲಿ ಪ್ರವಾಳ,
ಅಮೃತಸತ್ವ, ಸಿತ್ತೋಪಲಾದಿ, ಕೂಡಿಸಿ ಜೇನಿನಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದು.

ಯಕೃತದ ಮಂದಕ್ರಿಯೆ

೧

ಸೂತಶೇಖರ(ಸು.ಯು)	೧೨	ತೋ.	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ಕ್ಕೆ ಒಂದುಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಸುವರ್ಣಮಾಕ್ಷಿಕ	೧೨	,,	
ಪ್ರವಾಳ ಚ. ಪು.	೧೨	,,	

೨

ಕುಮಾರಿ ಆಸವ ನಂ. ೧ { ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೧ ಚಮಚಿ, ನೀರು ೪
ಪುನರ್ನವಾಸವ { ಚಮಚಿ ಪ್ರತಿ ಊಟದನಂತರ.

ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯ

೧

ಯಾಲಕ್ಕಿ	೧	ಗುಂಜಿ	} ಏಳು ಪುಡಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವದು.
ದಾಲಚಿನ್ನಿ	೧	,,	
ನಾಗಕೇಶರ	೧	,,	
ತಮಾಲಪತ್ರ	೧	,,	
ಅಗ್ನಿ ಸೂತ	೪	ತೊಲಿ	} ೬ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.

೨

ಚತುರ್ಮುಖ	೧೬	ತೊಲಿ	} ೧೬ ಪುಡಿಗಳು, ಮುಂಜಾನೆ ೧೦ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೪ ಕ್ಕೆ ಒಂದುಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಚೌಸಷ್ಟ ಹಿಪ್ಪಲಿ	೪	,,	

ಅಥವಾ

೧

ಆರೋಗ್ಯವರ್ಧಿನಿ	೪	ತೊಲಿ	} ೧೬ ಪುಡಿಗಳು ಊಟದ ಮೊದಲು ೧ ಪುಡಿ, ಕಾಡಿದ್ದ ರಗಿನರಸ+ಜೇನು
ಸೂತತೇಖರ(ಸು ಯು.)	೧೬	,,	
ಪ್ರವಾಳ ಚ. ಪು.	೪	,,	
ಅಮೃತಸತ್ಪ	,,	,,	

ಅಗ್ನಿ ಸೂತ	೪	ತೋಲಿ	} ೧೬ ಪುಡಿಗಳು ಎರಡೂ ಊಟದ ನಂತರ ೧ ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
ಅಮಲಕಿಚೂರ್ಣ	೧	,,	

ಅವಶ್ಯವೆನಿಸಿದಲ್ಲಿ ಮಲಗುವಾಗ ಸಾರಕಚೂರ್ಣವನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಜೀರ್ಣ ಆಮಾಂಶ ಮತ್ತು ಅಗ್ನಿನಾಂದ್ಯ

ಸುವರ್ಣಮಾಲಿನೀವಸಂತ	೪	ತೋಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು, ಮುಂಜಾನೆ ೭ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೬ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ದಾಳಿಂಬರ ಪಾಕಿನಲ್ಲಿ.
ರಾಜಲ್ಲಭ	,,	,,	
ವಂಗಭಸ್ಮ	,,	,,	

ಅಗ್ನಿನಾಂದ್ಯ ಮತ್ತು ಬದ್ಧಕೋಷ್ಠ

ಅರೋಗ್ಯವರ್ಧಿನಿ	೪	ತೋಲಿ	} ೧೬ ಪುಡಿಗಳು, ಮುಂಜಾನೆ ೭ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಕಾಡಿಗ್ಗರಗಿನರಸು+ಜೇನು.
ಪ್ರವಾಳ ಚ. ಪು.	,,	,,	
ಅಮೃತಸತ್ವ	,,	,,	

ಅಗ್ನಿ ಸೂತ	೪	ತೋಲಿ	} ೧೨ ಪುಡಿಗಳು, ಊಟದ ಮೊದಲು ಒಂದು ಪುಡಿ ಲಿಂಬೀರಸು+ಸಕ್ಕರೆ
ಶಂಖಭಸ್ಮ	,,	,,	

ಅರೋಗ್ಯಮಿಶ್ರಣ ೧|| ಚಮಚಿ, ನೀರು ೩ ಚಮಚಿ ಎರಡೂ ಊಟದ ನಂತರ.

ಅಪಚನ ಮತ್ತು ಸರ್ವಾಂಗಶೂಲಿ

ಮಹಾವಾತವಿಧ್ವಂಸ	೨ ತೊಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ತುಪ್ಪ+ಜೇನು.
ಹೇಮಗರ್ಭ	೩ ಗುಂಜಿ	
ಕಪರ್ದಿಕ	೨ ತೊಲಿ	

ಅಪಚನ ಮತ್ತು ಸ್ವೀಣತೆ

೧

ಸುವರ್ಣಮಾಲಿನೀವಸಂತ	೨ ತೊಲಿ	} ೧೬ ಪುಡಿಗಳು ೧ ಪುಡಿ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಪ್ರವಾಳ ಚ. ಪು.	" "	
ಅಮೃತಸತ್ವ	೨ "	

೨

ಕುಮಾರಿಅಸವ ನಂ. ೧	} ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೧ ಚಮಚಿ, ನೀರು ೩ ಚಮಚಿ ಎರಡೂ ಊಟದ ನಂತರ
ಪಿಪ್ಪಲಾಸವ	

ಜೀರ್ಣ ಅಗ್ನಿವಾಂದ್ಯ

೧

ಮಧುಮಾಲಿನೀವಸಂತ	೧	ತೋಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು, ಮುಂಜಾನೆ ಲಕ್ಕೆ ರಾತ್ರಿ ಲಕ್ಕೆ ೧ ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
ಪ್ರವಾಳ ಚ. ಪು.	,,	,,	
ಸುವರ್ಣಮಾಕ್ಷಿಕೆ	೧	,,	
ಅಮೃತಸತ್ತ್ವ	೧	,,	

೨

ಅಶೋಕಚಕ್ಕೆ	೧	ತೋಲಿ	} ಅಷ್ಟಮೂರ ಕಷಾಯ ಮುಂಜಾನೆ ಒಂದು ಸಲ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದು.
ನೀಲಕಮಲ	,,	,,	
ಅನಂತಮೂಲ	,,	,,	
ಪದ್ಮಕಾಷ್ಠ	,,	,,	
ಜೇಷ್ಠಮಧು	,,	,,	

ಅತಿಸಾರ

೧

ಪ್ರವಾಳಪಂಚಾಮೃತ (ಮು. ಯು.)	೧	ತೋಲಿ	} ೧೨ ಪುಡಿಗಳು, ಮುಂಜಾನೆ ಲಕ್ಕೆ ಸಾಯಕಾಲ ಲಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಜಾತಿಫಲಾದಿಚೂರ್ಣ	೧	,,	

ಜೀರ್ಣ ಅನಾತಿಸಾರ

೧

ಅಭ್ಯುಕ್ತ (೧೦೦)	೬೦	ತೋಲಿ	} ೪೮ ಪುಡಿಗಳು, ಮುಂಜಾನೆ ೭ಕ್ಕೆ ಸಂಜೆಯ ೫ಕ್ಕೆ ಕುಟಿಜಾವಲೇಹ ದೊಡನೆ ಒಂದು ಪುಡಿ.
ನೋಕ್ತಿಕ್	,,	,,	
ಸುವರ್ಣಪರ್ಪಟ	೧೬	,,	
ಪ್ರವಾಳ ಚ. ಪು.	೬೦	,,	
ಅಮೃತಸತ್ವ	೬೦	,,	

೨

ಪಂಚಾಮೃತಪರ್ಪಟ	೬೦	ತೋಲಿ	} ೧೨ ಪುಡಿಗಳು, ಮುಂಜಾನೆ ೭ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ದಾಳಿಂಬರ ಪಾಕಿನಲ್ಲಿ
ಸೂತಶೇಖರ(ಸು.ಯು.)	,,	,,	
ಚಂದ್ರಕಲಾ	೧೬	,,	

೩

ಚಂದ್ರಕಲಾ	೧೬	ತೋಲಿ	} ೧೨ ಪುಡಿಗಳು, ಮುಂಜಾನೆ ೭ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ದಾಳಿಂಬರ ಪಾಕದಲ್ಲಿ
ಪಂಚಾಮೃತಪರ್ಪಟ	೬೦	,,	
ಸೂತಶೇಖರ(ಸು.ಯು.)	೧೬	,,	
ಸುವರ್ಣಪರ್ಪಟ	,,	,,	

೪

ಚಂದ್ರಕಲಾ	೬೦	ತೋಲಿ	} ೧೨ ಪುಡಿಗಳು, ಮುಂಜಾನೆ ೭ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ತುಲಸೀರಸ+ಜೇನು
ರಾಜವಲ್ಲಭ	,,	,,	
ಪ್ರವಾಳ	,,	,,	
ನೋಕ್ತಿಕ್	,,	,,	

೫

ಸುವರ್ಣಪರ್ಪಟ	೧೬	ತೊಲಿ	
ಪ್ರವಾಳಪಂಚಾಮೃತ			
(ಮು. ಯು.)	,,	,,	
ಧಾತ್ರಿರಸಕ್ರಿಯಾ	೨೩	,,	
(ನೆಲ್ಲೀಕಾಯಿ ರಸ ಒಣಗಿಸಿದ್ದು)			

೨೪ ಪುಡಿಗಳು, ಮುಂಜಾನೆ ೭ಕ್ಕೆ
ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ
ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರೆ ಪಾಕಿನಲ್ಲಿ.

೬

ಅಗ್ನಿಸೂತ	೨೬	ತೊಲಿ	
ಪ್ರವಾಳ ಚ. ಪು.	೧೬	,,	
ಶಂಖಭಸ್ಮ	,,	,,	

೧೬ ಪುಡಿಗಳು, ಊಟದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ
೧ ಪುಡಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳು
ವದು. ತುಪ್ಪದೊಡನೆ ೨ ವೇಳೆ.

೭

ಪಂಚಾಮೃತಪರ್ಪಟ	೧೬	ತೊಲಿ	
ಪ್ರವಾಳಪಂಚಾಮೃತ	೨೬	,,	
ಮಹಾಲವಂಗಾದಿಚೂರ್ಣ	೨೩	,,	

೧೨ ಪುಡಿಗಳು, ಮುಂಜಾನೆ ೭ಕ್ಕೆ
ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ
ನೆಲ್ಲೀಪಾಕಿನಲ್ಲಿ.

ಈ ಯೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವದಾದರೊಂದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳು
ವದು. ಮತ್ತು,

೮

ಕುಟಜಾರಿಷ್ಟ			
Bismuth Et, Pepsin Co.			

ಊಟದ ನಂತರ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಒಂದು
ಚಮಚ, ಎರಡು ಚಮಚ ನೀರು
ಕೂಡಿಸಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದು.

ಪಾಂಡು ಮತ್ತು ಜೀರ್ಣಾತಿಸಾರ.

೧

ಪ್ರವಾಳ ಪಂಚಾಮೃತ	೧ ತೊಲಿ	} ೪೨ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ತುಪ್ಪ + ಸಕ್ಕರೆ.
(ಮು. ಯು. ಛಿ ತೊಲಿ	೧ ,,	
ಕಾಶೀಸಭಸ್ಯ	೧ ,,	
ಮಹಾಲವಂಗಾದಿಚೂರ್ಣ	೧ ,,	

೨

ಪ್ರವಾಳಪಂಚಾಮೃತ	೧ ತೊಲಿ	} ೨೨ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ ಕೈ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
ರಂಖವಟಿ	೧ ,,	
ಅಗ್ನಿ ತುಂಡಿ	೧ ,,	

೩

ಕುಟಜಾರಿಷ್ಟ	}	ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೧ ಚಮಚೆ ನೀರು
ಬಿಲ್ವಾಸವ		೩ ಚಮಚೆ ಕೂಡಿಸಿ ಎರಡೂ ಊಟದ ನಂತರ.

ಜೀರ್ಣ ಆಮಾತಿಸಾರ

೧

ರಾಜವಲ್ಲಭ	೧ ತೊಲಿ	} ೩೨ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ ಕೈ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಪ್ರವಾಳ ಪಂಚಾಮೃತ	೧ ,,	
ನಾತಗಜಾಂಕುಶ	೧ ,,	

೩೪

೨

ಚತುರ್ನುಖರಸ	೩೦ ತೋಲಿ	} ೩೨ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ ಕೈ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಮಹಾನಾತವಿಧ್ವಂಸ	೩೦ ,,	
ಪ್ರವಾಳಪಂಚಾಮೃತ	೩೦ ,,	
ಅಮೃತಸತ್ವ	೩೦ ,,	

ಸಂಗ್ರಹಣೆ

೧

ಕಾಶೀಸಭಸ್ಮ	೧೦ ತೋಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ ಕೈ ಸಾಯಂಕಾಲ ೬ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಪ್ರವಾಳಪಂಚಾಮೃತ	೧೦ ,,	
ಮಹಾಲವಂಗಾದಿಚೂರ್ಣ	೧೦ ,,	

೨

ಸುವರ್ಣಪರ್ಪಟ	೩ ಗುಂಜಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೮ ಕೈ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ೩ ಕೈ ಸಾಯಂಕಾಲ ೮ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಪ್ರವಾಳ ಚ ಪು	೧೨ ಗುಂಜಿ	
ವೈಯಕ್ತಿಕ	೫ ಗುಂಜಿ	
ಶಂಖಭಸ್ಮ	೬ ,,	
ಕಪರ್ಧಿ	೬ ,,	

೩

ಕುನಾರಿ ಆಸನ ನಂ. ೧	} ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಒಂದು ಚಮಚೆ ಆರು ಚಮಚೆ ನೀರು ಕೂಡಿಸಿ ಎರಡೂ ಊಟದ ನಂತರ
ಭೃಂಗರಾಜಾಸನ	
ವಿಡಂಗಾರಿಷ್ಕ	

ಪ್ರವಾಳಪಂಚಾನ್ಮೃತ			
(ಮು.ಯು.)	೧೬	ತೋಲಿ	
ಸುವರ್ಣಪರ್ಪಟ	೧೬	”	
ತಾಪ್ಯಾದಿಲೋಹ	೧೬	”	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	೧೬	”	
ಆಭ್ರಕ(೧೦೦)	೧೬	”	
ಕಾಂತಲೋಹ	೧೬	”	
ಮಹಾಲವಂಗಾದಿಚೂರ್ಣ	೧	ತೋಲಿ	
<p>೩೨ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ ಕೈ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ</p>			

ಅನು ಸಂಗ್ರಹಣೆ

೧

ಆಭ್ರಕ(೧೦೦)	೧೬	ತೋಲಿ	
ಸುವರ್ಣಪರ್ಪಟ	೩	ಗುಂಜಿ	
ವೈಯಕ್ತಿಕ	೧೬	ತೋಲಿ	
ಪ್ರವಾಳಪಂಚಾನ್ಮೃತ	೧೬	”	
ಸಿತ್ತೋಪಲಾದಿ	೧	”	
<p>೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ ಕೈ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.</p>			

೨

ಅನ್ಯತಬಳ್ಳಿ	೪೦ ತೊಲಿ	} ಆಷ್ಟಮಾಂಶಕಷಾಯ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಸಾಯಂಕಾಲ
ಅಳಲೇಕಾಯಿ	೪೦ ,,	
ಕಹಿಪಡವಲ	೪೦ ,,	
ಧಮಾಸಾ	೪೦ ,,	
ಪುನರ್ನವಾ	೪೦ ,,	
ಇಲಿಕವಿ	೪೦ ,,	
ನೆಗ್ಗಲಿ	೪೦ ,,	
ಗುಳ್ಳ	೪೦ ,,	
ಜೇಷ್ಠಮಧು	೪೦ ,,	
ತೃಣಪಂಚಮೂಲ	೨ ,,	

ಮೂಲವ್ಯಾಧಿ

೧

ಚಂದ್ರಕಲಾ	೧೦ ತೊಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ನೆಲ್ಲಿವಾಕಿನಲ್ಲಿ.
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು	೪೦ ,,	
ಅನ್ಯತಸತ್ಪ	೨೦ ,,	

೨

ಅಭಯಾರಿಷ್ಟ	} ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೧ ಚಮಚಿ ನೀರು ಆರು ಚಮಚಿಕೂಡಿಸಿ ಭೋಜನೋತ್ತರ
ದ್ರಾಕ್ಷಾರಿಷ್ಟ	

೩ ಶತಧಾತಘೃತವನ್ನು ಮುಳ್ಳುಗಳಿಗೆ ಹಚ್ಚುವದು.

೪ ಮಲಪ್ರವೃತ್ತಿ ಸರಿ ಆಗದಿದ್ದರೆ ಸುಖಸಾರಕವನ್ನು ಮಲಗುವಾಗ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದು.

Q

೧ ಗುಂಜಿ } ೨ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ ಕೈ
 ,, } ರಾತ್ರಿ ೯ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಚ್ಯವನ
 ೨ ಗುಂಜಿ } ಪ್ರಾಶ್ನದ್ರವ್ಯ.

2

ॐ श्रीगणेशाय नमः ।

22

”

22

”

“

“

22

”

”

2,

99

"

ನಾಲ್ಕು ಕಪ್ಪು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ
ಅಷ್ಟಮಾಂಶ ಕಷಾಯ ಇಳಿಸು
ವದು ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರೆ ಹಾಕಿ ತೆಗೆದು
ಕೊಳ್ಳುವದು ಮುಂಜಾನೆ ಲ ಕ್ಕೆ
ರಾತ್ರಿ ಲ ಕ್ಕೆ

2

೨ ಗುಂಜಿ | ಎರಡು ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೧೨
೨ , , | ಸಾಯಂಕಾಲ ೬ ನೆಲ್ಲಿವಾಕಿನಲ್ಲಿ

೩೮

ಪಠ್ಯ

೧ ಹಾಲು ಮುಂಜಾನೆ ೮ ಕ್ಕೆ.

೨ ಊಟ ಮುಂಜಾನೆ ೧೧-೩೦ ಕ್ಕೆ.

- ೩ ಹಣ್ಣಿನ ರಸ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ೩ ಕ್ಕೆ.

೪ ಹಾಲು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ೪ ಕ್ಕೆ.

೫ ಹಾಲು ಓಪ್ಪಲ್ಪಾಯಿನ ರಾತ್ರಿ ೯-೩೦ ಕ್ಕೆ.

ಸೂತಶೇಖರ

(ಸು.ಯು.) ಗ್ಲೆ ತೊಲಿ	{	೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೮ ಸಾಯಂಕಾಲ ೩ ನೆಲ್ಲಿಪಾಕಿನಲ್ಲಿ	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು			೪ ,,
ಚಂದ್ರಕಲಾ			೪ ,,

ಯಕ್ತವಿಕಾರ

ಅರೋಗ್ಯವರ್ಧಿನಿ
ವಂಗಭಸ್ಮ
ಪ್ರವಾಳ ಅ.ಪು.

೧೦ ತೊಲಿ
,,
,,

{	೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೩
	ಸಾಯಂಕಾಲ ೬ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ
	ಜೇನಿನೊಡನೆ.

ಆಮ್ಲಪಿತ್ತ

೧

ಕಾಮದುಘಾ	೧೬ ತೋಲಿ	}	೧೬ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೭, ಸಾಂ. ೫ ನೆಲ್ಲಿಪಾಕು ಅಥವಾ ಹಾಲುಸಕ್ಕರೆ ಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪುಡಿ.
(ಮು ಯು.) ಪ್ರವಾಳಚಂ. ಪು.			

೨

ಧಾತ್ರಿರಸಕ್ರಿಯಾ	೧೬ ತೋಲಿ	}	೧೬ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೭ ಸಾ. ೫ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ನೆಲ್ಲಿಪಾಕಿನಲ್ಲಿ
ಕಾಮದುಘಾ	೧೬ ,,		
ಶೌಕ್ತಿ ಕ	೧೬ ,,		
ಸೂತಶೇಖರ(ರೌ.ಯು) ೨.ಗುಂಜಿ	೧೬ ,,		

೩

ಸುವರ್ಣಮಾಕ್ಷಿಕ	೧೬ ತೋಲಿ	}	೩೨ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೮ ಸಾ. ೭ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ನೆಲ್ಲಿಪಾಕಿನಲ್ಲಿ
ಪ್ರವಾಳಪಂಚಾವೃತ	೧೬ ,,		
ವೃಗಶೃಂಗ	೧೬ ,,		
ಚಂದ್ರಕಲಾ	೧೬ ,,		

೪

ಸುವರ್ಣಮಾಕ್ಷಿಕ	೧೬ ತೋಲಿ	}	೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೭ ಸಾ. ೫ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರೆ + ಬೆಣ್ಣೆ
ಚಂದ್ರಕಲಾ	೧೬ ,,		
ಪ್ರವಾಳ	೧೬ ,,		
ಧಾತ್ರಿರಸಕ್ರಿಯಾ	೧೬ ,,		

೫ ತಾರಾಮಂಡೂರ ೪ ಗುಂಜಿ ಭೋಜನೋತ್ತರ ಹಾಲು + ಸಕ್ಕರೆ.

ಪಾಂಡುರೋಗ

೧

ಮಂಡೂರ
ಪ್ರವಾಳ
ಆಮೃತಸತ್ತ್ವ

ತೋಲಿ | ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ೧ ಪುಡಿ ಮುಂ. ೨ ಕೈ
,, } ಒಂದು ಪುಡಿ ಕಾಡಿದ್ದಿಗನರಸ+
,, } ಜೇನು.

೨

ಸುವರ್ಣಮಾಕ್ಷಿಕ
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು
ಮೃಗಶೃಂಗ

ತೋಲಿ | ೩೨ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ ೨ ಸಾ. ೬ ಕೈ
,, } ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
,, }

೩

ಅಭಯಾರಿಷ್ಟ
ದ್ರಾಕ್ಷಾರಿಷ್ಟ

| ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೧|| ಚಮಚಿ ನೀರು ಅರು
ಚಮಚಿ ಕೂಡಿಸಿ ಎರಡೂಲೂಟದ
ನಂತರ.

೪

ತಾಪ್ಯಾದಿಲೋಹ
ಅಭ್ರಕ(೧೦೦)
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು
ಆಮೃತಸತ್ತ್ವ

ತೋಲಿ |
,, } ೨೮ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೨ ಸಾ ೬ ಕೈ
,, } ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
,, }

ಅಸ್ರಾಭಿನೋದನ (ಬ್ಲಡ್ ಪ್ರೆಶರ)

೧

ರೌಪ್ಯಸೂತಶೇಖರ	೧೧ ತೋಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ನೆಲ್ಲಿಪಾಕಿನಲ್ಲಿ.
ಚಂದ್ರಕಲಾ	೧೧ ,,	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	,, ,,	

೨

ವಿಕಾಂಗವೀರ	೧೧ ತೋಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ನೆಲ್ಲಿಪಾಕಿನಲ್ಲಿ.
ವಾತಗಜಾಂಕುರ	,, ,,	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	೧೧ ,,	
ಅಮೃತಸತ್ವ	೩ ,,	

ಅಸ್ರಾಭಿನೋದನ ಮತ್ತು ವೃಕ್ಷದೋಷ
(ರಕ್ತದ ಒತ್ತಡ ಮತ್ತು ಮೂತ್ರ ಪಿಂಡವಿಕಾರ).

೧

ಚಂದ್ರಕಲಾ	೧೧ ತೋಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ಕ್ಕೆ ಹಾಲು ಸಕ್ಕರೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪುಡಿ
ಬೇಸಿಗೆ ಔಷಧಿ	೧೧ ,,	
(ಇದರಲ್ಲಿ ದಗಡೀ ಬೊರ ಪ್ರವಾಳ ಚಂಪು. ಅಮೃತಸತ್ವಗಳಿರುವವು)		

ಮಾಹೇಶ್ವರೀಚೂರ್ಣ	೧ ತೋಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ರಾತ್ರಿ ಮಲಗುವ ಮುಂಚೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ತುಪ್ಪ + ಸಕ್ಕರೆ
ತಾಪ್ಯಾದಿಲೋಹ	,, ,,	
ಧಾತ್ರಿರಸಕ್ರಿಯ	೩ ,,	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	೬ ,,	

೩. ಏಕಾಂಗವೀರ ೧ ಗುಂಜಿ ಮುಂ. ೮ಕ್ಕೆ ನೆಲ್ಲಿಪಾಕಿನಲ್ಲಿ.

ಚಂದ್ರಕಲಾ	೧ ತೋಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ನೆಲ್ಲಿಪಾಕಿನಲ್ಲಿ.
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	೬ ,,	
ರೌಪ್ಯಸೂತಶೇಖರ	೧೬ ,,	

ಕೆಮ್ಮು

ಸಾಯರಪ್ಪಗ್ಗಿ ಸರೋಫಾಸ್ಪೇಟ	} ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಒಂದು ಚಮಚೆ ನೀರು ಮೂರು ಚಮಚೆ ಕೂಡಿಸಿ ಮುಂ. ೧೦ ರಾತ್ರಿ ೧೦.
ಸಾಯರಪ್ಪವಸಾಕಾ	
ದಶಮೂಲಾರಿಷ್ಟ	

ಸುವರ್ಣಮಾಲಿನೀವಸಂತಕ್ಕಿತೋಲಿ	} ೨೮ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೭ ಸಾ ೫ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	
ಹಿಪ್ಪಲಿಪುಡಿ	
ಅಮೃತಸತ್ವ	

೪೩

೩

ರಸಸಿಂದೂರ	೧೬ ತೋಲಿ	} ೧೬ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೭ ಸಾ ೬ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
ಅನಂದಭೈರವ(ಕಾಸ)	೧೬ "	
ಹಿಪ್ಪಲಿ ಪುಡಿ	" "	
ತಾಲೀಸಾದಿಚೂರ್ಣ	೧ "	
ಪ್ರವಾಳ ಸೂ. ಪು	೧೬ "	

ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವದಾದರೊಂದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಜೀರ್ಣಕೆಮ್ಮು

೪

ಅಭ್ರಕ	೧೬ ತೋಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೭ ಸಾ. ೫ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
ವಂಗ	" "	
ರಸಸಿಂದೂರ	" "	
ಪ್ರವಾಳ	" "	
ಸಿಶೋಪಲಾದಿಚೂರ್ಣ	೨ "	

ಗಂಟೆಲುದಾಹ

ಲೋಕನಾಥ	೧೬ ತೋಲಿ	} ೧೨ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೭ ಸಾ ೫ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
ತಾಲೀಸಾದಿಚೂರ್ಣ	೧೬ "	
ಕಟ್‌ಫಲಾದಿಚೂರ್ಣ	" "	

ದಮ್ಮು

೧

ನುಹಾಕಾಲೇಶ್ವರ	೧೬ ತೋಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೮ ಸಾ. ೬ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಚೈವನಪ್ರಾಶ್ಯದಲ್ಲಿ
ಮೃಗಶೃಂಗ	" "	

೪೪

೨

ಶ್ವಾಸಕುಠಾರ	ೃ ತೋಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ ೭ ಸಾ ೬ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
ಮಹಾಕಾಲೇಶ್ವರ	,, ,,	
ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಲಾಸ	,, ,,	
ಮೃಗಶೃಂಗ	,, ,,	

೩

ರಸಸಿಂದೂರ	ೃ ತೋಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ ೮ ಸಾ. ೬ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
ಅಭ್ರಕ(೧೦೦)	,, ,,	
ಪ್ರವಾಳ ಅ. ಪು.	ೃ ,,	

(ಯಾವುದಾದರೊಂದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.)

ದಮ್ಮಿನನಂತರ ಅಶಕ್ತತೆ.

೧

ಅಭ್ರಕ(೧೦೦)	ೃ ತೋಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೭ ಸಾ. ೫ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
ಕಾಂತಲೋಹ	ಗಿ ೧ ,,	
ಚೌಸಷ್ಟ ಹಿಪ್ಪಲಿ	ೃ ೧ ,,	
ಮೃಗಶೃಂಗ	,, ,,	
ಪ್ರವಾಳ ಚ. ಪು.	,, ,,	

ಅಥವಾ

೨

ಚತುರ್ನುಖ	ೃ ತೋಲಿ	} ೨೮ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೮ ಕೈ ರಾತ್ರಿ ೭ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಪ್ರವಾಳ ಚ ಪು.	ೃ ೧ ,,	
ಅಪ್ಪುತಸತ್ಪ	ೃ ೧ ,,	

ದಶಮೂಲಾರಿಷ್ಟ
Vitmol

} ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಒಂದು ಚಮಚಿ ನೀರು
ಕೂಡಿಸಿ ಭೋಜನೋತ್ತರ

ಪುಷ್ಪಸಾವರಣದಾಹ (ಪ್ಲೂರಸಿ)

೧

ಅಭ್ರಕ(೧೦೦)	೬೦ ತೊಲಿ	} ೨೮ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೨ ಸಾ. ೫ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	೪೦ "	
ಮೃಗಶೃಂಗ(ಕಾಸ)	" "	
ಸಂಚಸೂತ	೧೬ "	
ಹಿಪ್ಪಲಿಪುಡಿ	೨೦ "	

ಅಥವಾ

೨

ಸಂಚಸೂತ	೬೦ ತೊಲಿ	} ೩೨ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೨ ಸಾ. ೬ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
೬೪ ಹಿಪ್ಪಲಿ	" "	
ಮೃಗಶೃಂಗ	" "	
ಮಕರಧ್ವಜ	೬೦ "	
ಅಭ್ರಕ(ಶತಪುಟ)	" "	
ಮೌಕ್ತಿಕ	೬೦ "	
ಅಮೃತಸತ್ವ	೬೦ "	

ಅಥವಾ

೩

ಅಭ್ರಕ(೧೦೦)	೧೬ ತೊಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೭ ಸಾ. ೫ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರೋದಯ	,, ,,	
ಪ್ರವಾಳ ಚಂಪು.	೪ ,,	
ವೃಗಶೃಂಗ	,, ,,	
ಸಿತೋಪಲಾದಿ	,, ,,	

ಕಫನಿಕಾರ

೧

ಅಭ್ರಕ(೧೦೦)	೧೬ ತೊಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ ಕೈ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಪ್ರವಾಳ ಚಂಪು.	೪ ,,	
ಅಮೃತಸತ್ವ	,, ,,	
ಹಿಪ್ಪಲಿ ಪುಡಿ	,, ,,	
ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರೋದಯ	೧೬ ,,	

೨

ಲಘುಮಾಲಿನೀವಸಂತ	೧೬ ತೊಲಿ	} ೧೬ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೭ ಸಾ. ೫ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
ಅಮೃತಸತ್ವ	,, ,,	
ಪ್ರವಾಳ ಚಂಪು.	,, ,,	
ಅಭ್ರಕ(೧೦೦)	೧೬ ,,	
ರಸಸಿಂಧೂರ	೧೬ ,,	

ರಾಜಯಕ್ಷ್ಮಿ ಪೂರ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ

೧

ತ್ರಿಭುವನಕೀರ್ತಿ	೧ ತೋಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಲಘುಮಾಲಿನೀವಸಂತ	,, ,,	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	,, ,,	
ಅಮೃತಸತ್ಯ	೧೨ ,,	

ಅಥವಾ

೨

ಅಭ್ರಕೃ.೧೦೦)	೧ ತೋಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ.೭, ಸಾಂ. ೫ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
ಚೌಸಷ್ಟ ಹಿಪ್ಪಲಿ	,, ,,	
ಮೃಗಶೃಂಗ(ಕಾಸ)	೧೧ ,,	
ಕಪರ್ಧಿಕ	,, ,,	

ರಾಜಯಕ್ಷ್ಮಿ

೧

ಅಭ್ರಕ	೧ ತೋಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	೧೧ ,,	
ಸುವರ್ಣಮಾಲಿನೀವಸಂತ,	,, ,,	
ಅಮೃತಸತ್ಯ	೧೨ ತೋಲಿ	
ಸಿತೋಪಲಾದಿ	೨ ,,	

ಆಭ್ರಕ(೧೦೦)	೨ ತೋಲಿ	} ೨೮ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ ಕೈ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರೋದಯ	,, ,	
ಅಮೃತಸತ್ವ	೨ ,	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	೨ ,	
ಸಿತೋಪಲಾದಿ	೨ ,	

ಮೃಗಶೃಂಗ	೨ ತೋಲಿ	} ೨೮ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೮ ಸಾಯಂಕಾಲ ೬ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
ಆಭ್ರಕ(೧೦೦)	,, ,	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು	೨ ,	
ಹಿಪ್ಪಲಿ ಪುಡಿ	,, ,	
ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರೋದಯ	೧೬ ,	

ಆಭ್ರಕ(೧೦೦)	೨ ತೋಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೮ ಕೈ ಸಾಯಂಕಾಲ ೬ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
ಲೋಹ	,, ,	
ಹಿಪ್ಪಲಿ ಪುಡಿ	೨ ,	
ಮೃಗಶೃಂಗ	,, ,	
ಅಮೃತಸತ್ವ	,, ,	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	,, ,	

೫

ಅಭ್ರಕ	೩ ತೋಲಿ	} ೩೨ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ ಸಾಯಂಕಾಲ ೬ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಸುರ್ವಣಭಸ್ಮ	೧ ಗಂಜಿ	
ಮೃಗಶೃಂಗ	೩ ತೋಲಿ	
ಪ್ರವಾಳ	" "	
ಅಮೃತಸತ್ವ	೩ "	
ಹಿಪ್ಪಲಿ	" "	

೬

ಅಭ್ರಕ	೩ ತೋಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರೋದಯ	" "	
ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಲಾಸ	" "	
ಪ್ರವಾಳ	೩ "	
ಚೌಸಷ್ಟ ಹಿಪ್ಪಲಿ	" "	

೭

ಮಂಡೂರ	೩ ತೋಲಿ	} ೧೨ ಪುಡಿಗಳು ಸಾ.೪ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಅಮೃತಸತ್ವ	೩ "	

೮

ಅಭ್ರಕ(೧೦೦)	೩ ತೋಲಿ	} ೩೨ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ ಕೈ ಸಾಯಂಕಾಲ ೬ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರೋದಯ	" "	
ಅಮೃತಸತ್ವ	೩ "	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	" "	
ವೈಷಾದಿಚೂರ್ಣ	೩ "	

ನವರತ್ನಮೃಗಾಂಕ	೧ ಗುಂಜಿ	} ೩೨ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೭ ಸಾ. ೫ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
ಮಕರಧ್ವಜ	೬ ,,	
ಅಭ್ರಕ	೬ ,,	
ಮೃಗಶೃಂಗ	೪ ,,	
ಪ್ರವಾಳ	,, ,,	
ಅಮೃತಸತ್ವ	,, ,,	
ಸಿತೋಪಲಾದಿ	೨ ತೊಲಿ	

೧೦

ಕ್ಷಯದ ಸಲುವಾಗಿ ವೈ. ಪ. ಗುಣೆ ಅವರಿಂದ.

ಸುವರ್ಣಭಸ್ಮ	೧ ಗುಂಜಿ	} ೩೦ ಪುಡಿಗಳುದಿನದಲ್ಲಿ ೨ ಅಥವಾ ೩ ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
ಅಭ್ರಕ(೧೦೦)	೫ ,,	
ಮೃಗಶೃಂಗ	೧೦ ,,	
ಶಿಲಾಜತು	೧೦ ,,	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	೨೦ ,,	
ಅಮೃತಸತ್ವ	೪೦ ,,	
ಮೊಕ್ಷಿಕ	೫ ,,	

(ಪ್ರಕೃತಿಗನುಸರಿಸಿ ಯಾವುದಾದರೊಂದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.)

ಆಂತ್ರದೋಷ

೧

ಸುವರ್ಣಪರ್ಪಟ	೩ ಗುಂಜಿ	
ಮೌಕ್ತಿಕ	೬ "	೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೮ ಸಾಯಂಕಾಲ ೭ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
ಪ್ರವಾಳಪಂಚಾನ್ಮೃತ (ಮು.ಯು.) ೧೨	" "	
ಅಗ್ನಿಸೂತ	" "	
ಲವಂಗಾದಿಚೂರ್ಣ	" "	

೨

ಭೃಂಗರಾಜಾಸವ	} ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೧ ಚಮಚ ೬ ಚಮಚ ನೀರು ಕೂಡಿಸಿ ಭೋಜನೋತ್ತರ
ಅರ್ಜುನಾರಿಷ್ಠ	

ಸ್ತೂತಿಭ್ರಂಶ

೧

ಸ್ತೂತಿಸಾಗರ	೪ ತೊಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ ೭ ಸಾ. ೫ ಕೈ ೧ ಪುಡಿ ಕೂಷ್ಮಾಂಡಪಾಕಿನಲ್ಲಿ
ಅಭ್ರಕ(೧೦೦)	" "	
ಪ್ರವಾಳ	೩ "	

೨

ಮಾಹೇಶ್ವರಿಚೂರ್ಣ	೪ ತೊಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೧೦ ಕೈ ಸಾ. ೭ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ತುಪ್ಪ+ ಸಕ್ಕರೆ.
ಅನಂತಮೂಲಚೂರ್ಣ	" "	
ಶಿಲಾಜತು	೩ "	

ಚಿತ್ತವಿಭ್ರಮ

ಸ್ಮೃತಿಸಾಗರ	೨ ತೋಲಿ	} ೧೬ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಚಾನೆ ೭ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ತುಪ್ಪ+ಸಕ್ಕರೆ.
ಮಹಾವಾತವಿಧ್ವಂಸ	,, ,,	
ಸೂತಶೇಖರ(ಸು.ಯು.),	,, ,,	

ಉನ್ನಾದ

ಸೂತಶೇಖರ(ಸು.ಯು)ಗ್ನಿ	೨ ತೋಲಿ	} ೨೮ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ ೭ ಸಾ ೬ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ನೆಲ್ಲಿಪಾಕಿನಲ್ಲಿ.
ಸ್ಮೃತಿಸಾಗರ	೨ ,,	
ಪ್ರವಾಳ ಚ.ಪು.	೨ ,,	

ಅಪಸ್ಮಾರ.

೧

ಮಾಹೇಶ್ವರಿಚೂರ್ಣ	೨ ತೋಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೭ ಸಾ. ೫ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ತುಪ್ಪ+ಸಕ್ಕರೆ.
ಶಿಲಾಜತು	,, ,,	
ಅನಂತಮೂಲಚೂರ್ಣ	,, ,,	

೨

ಸ್ಮೃತಿಸಾಗರ	೨ ತೋಲಿ	} ೧೬ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೧೦ ಸಾ. ೯ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ತುಪ್ಪ+ಜೇನು.
ತಾಪ್ಯಾದಿಲೋಹ	,, ,,	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	೨ ,,	

ಗೃಹ್ಯಸಿ

೧

ಮಹಾಯೋಗರಾಜ	ಗುಗ್ಗುಳ ತೋಲಿ ಞ್ಜಿ ಞ್ಜಿ ೨ಗುಂಜಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ ಕೈ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ನೆಲ್ಲೀಪಾಕಿನಲ್ಲಿ.
ಅಮೃತಸತ್ವ		
ಹೇಮಗರ್ಭ		

೨

ಮಹಾವಾತವಿಧ್ವಂಸ	೬ಗುಂಜಿ	} ೧೨ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ ಸಾ. ೫ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
ಹೇಮಗರ್ಭ	೨ಗುಂಜಿ	
ಅಮೃತಸತ್ವ	೧೨ಗುಂಜಿ	

(೩) ಮಹಾರಾಸ್ತ್ರಾದಿಕಷಾಯ ೧|| ಚಮಚಿ ನೀರು ಮೂರು
ಚಮಚಿ ಕೂಡಿಸಿ ಧೋಜನೋತ್ತರ.

ನ್ಯೂರಸ್ಥೇನಿಯಾ

ಸ್ಮೃತಿಸಾಗರ	೨ಗುಂಜಿ	} ಎರಡು ಪುಡಿಗಳು ಮು. ೭ ಸಾ. ೫ ೮ಗುಂಜಿ ಕೈ ತುಪ್ಪ+ಸಕ್ಕರೆ.
ಅಶ್ವಗಂಧಚೂರ್ಣ	೮ಗುಂಜಿ	

ಅಥವಾ

೨

ತಾಪ್ಯಾದಿಲೋಹ	ಞ್ಜಿ ತೋಲಿ	} ೨೮ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೭ ಸಾ. ೫ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
ಅಭ್ರಕ(೧೦೦)	ಞ್ಜಿ	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	ಞ್ಜಿ	
ಸಮಶರ್ಕರಚೂರ್ಣ	೨	

(೩) ಅಶ್ವಗಂಧಾರಿಷ್ಟ ೧|| ಚಮಚೆ ನೀರು ೩ ಚಮಚೆ ಕೂಡಿಸಿ
ಭೋಜನೋತ್ತರ.

ಅಥವಾ

೪

ಅಭ್ರಕ(೧೦೦)	೧೧ ತೊಲಿ	} ೩೨ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೨ ಸಾ. ೫ ತುಪ್ಪ+ಸಕ್ಕರೆ
ತಾಪ್ಯಾದಿಲೋಹ	,, ,,	
ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಲಾಸಗುಟೆ	,, ,,	
ಮಹಾವಾತವಿಧ್ವಂಸ	,, ,,	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	೧೧ ,,	}
ಮೃತಶೃಂಗ	,, ,,	

೫

ಅಸ್ವನ್	} ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೧ ಚಮಚೆ ನೀರು ೪ ಚಮಚೆ ಕೂಡಿಸಿ ಭೋಜನೋತ್ತರ
ಸಾರಸ್ವತಾರಿಷ್ಟ	

ನ್ಯೂರಾಯಟಿಸ್

೧

ಅಭ್ರಕ (೧೦೦)	೨ ಗುಂಜಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೨ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರೆ+ಬೆಣ್ಣೆ.
ಸಮೀರಪನ್ನಗ	೬ ,,	
ಮಹಾಯೋಗರಾಜ	ಗುಗ್ಗುಳ ೧೨ ,,	
ತಾಮ್ರಭಸ್ಮ	೨ ,,	
ಪ್ರವಾಳ ಚಂಪು.	೧೨ ,,	
ಅಮೃತಸತ್ವ	೧೨ ,,	
ಮಿಲ್ಲಶುಗರ	೧೬ ,,	

ಸರ್ವಾಂಗದಾಹ

ಸುವರ್ಣಮಾಕ್ಷಿಕ	೧ ತೊಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೭ ಸಾ ೫ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರ+ಬೆಣ್ಣೆ.
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	,, ,,	
ಚಂದ್ರಕಲಾ	,, ,,	
ವೆಂಕಟಕ	೧ ,,	

ಸರ್ವಾಂಗನಾತ

ಹೇಮಗರ್ಭ	೧ ತೊಲಿ	} ೨೨ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೭ ಸಾ. ೫ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಅಲ್ಲದರಸ+ಜೇನು
ಮಹಾವಾತವಿಧ್ವಂಸ	೧ ,,	
ಸುವರ್ಣಮಾಕ್ಷಿಕ	,, ,,	
ಪ್ರವಾಳ ಚಂಪು.	,, ,,	
ಅಮೃತಸತ್ತ್ವ	,, ,,	
ಸೂತಶೇಖರ(ಸು ಯು)	೧ ,,	

ನರ್ವ್ವಾಸ್‌ಡೆಬಿಲಿಟಿ

೧

ತಾಪ್ಯಾದಿಲೋಹ	೧ ತೊಲಿ	} ೮ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೭ ಸಾ. ೬ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ತುಪ್ಪ+ಸಕ್ಕರೆ.
ಮೃಗಶೃಂಗ	೧ ,,	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	,, ,,	

೨

ಲಘುಮಾಲೀನಿವಸಂತ	೧ ತೊಲಿ	} ೧೨ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ ಕೈ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	೧ ,,	
ಅಮೃತಸತ್ತ್ವ	,, ,,	

೩

ಸುವರ್ಣರಾಜವಂಗೇಶ್ವರೈತೊಲಿ		} ೧೨ ಪುಡಿಗಳು ಮು. ೭ ಸಾ ೫ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ತುಪ್ಪ+ಸಕ್ಕರೆ.
ಶಿಲಾಜತು	,, ,,	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	,, ,,	

೪

ತಾಪ್ಯಾದಿಲೋಹ	೧೬ ತೊಲಿ	} ೧೬ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೭ ಸಾ ೫ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ತುಪ್ಪ+ಜೇನು.
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	,, ,,	
ಹಿಪ್ಪಲಿಪುಡಿ	,, ,,	

ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವದಾದರೊಂದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಸಂಧಿವಾತ

ಅಭ್ರಕ(೧೦೦)	೧೬ ತೊಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ ೭ ಸಾ ೫ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	,, ,,	
ಮಹಾಯೋಗರಾಜ	,, ,,	
ಗುಗ್ಗುಳ	,, ,,	
ತಾಪ್ಯಾದಿಲೋಹ	,, ,,	

ವಾತವಿಕಾರ

೧

ಸುವರ್ಣಭೂಪತಿ	೭ ಗುಂಜಿ	} ೧೨ ಪುಡಿಗಳು ಮು. ೭ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನಲ್ಲಿ
ಮಹಾಯೋಗರಾಜ		
ಗುಗ್ಗುಳ	೭ ,,	
ಅಮೃತಸತ್ವ	೧೨ ,,	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	,, ,,	

೨

ಅಬ್ರಹ(೧೦೦)	ಗಿ ತೋಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೭ ಸಾ.೫ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
ಮಹಾಯೋಗರಾಜ	ಗುಗ್ಗುಳ ,, ,,	
ಪ್ರವಾಳ ಚಂಪು.	೩ ,,	
ಅವ್ಯತಸತ್ವ	,, ,,	

(೩) ಬಲಾರಿಷ್ಟ ೧|| ಚಮಚೆ ನೀರು ೩ ಚಮಚೆ ಕೂಡಿಸಿ ಊಟದನಂತರ ಆರ್ಥಾಂಗ ವಾಯುವಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳಗ್ಗೆ ರಾಜರಸ ಮತ್ತು ರಾತ್ರಿ ತಾಪ್ಯಾದಿಲೋಹವನ್ನು ಅವರು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಅಮಾವಾತ

(೧) ಹಿಂಗುಲೇಶ್ವರರಸ ಅರ್ಧಗುಂಜಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ ಬೆಳಗ್ಗೆ.

(೨) ಅಮಪ್ರಮಥಿನಿವಟಿ ೧ಗುಂಜಿ.

ಸಿಂಹ್ವನಾದಗುಗ್ಗುಲ	} ಮಹಾರಾಸ್ನಾ ದಿಕಷಾಯದೊಡನೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೭ ಕೈ.
ಯೋಗರಾಜಗುಗ್ಗುಳ	

(೪) ಸೈಂಧವಾದ್ಯತ್ಯೈಲ-ಮೇಲೆ ಹಚ್ಚಲಿಕ್ಕೆ.

ಗೃಧ್ರಸಿ

೧

ತ್ರಯೋದಶಾಂಗಗುಗ್ಗುಲ ೨ಗುಂಜಿ	} ಒಂದು ಪುಡಿ ಮು. ೭ ಸಾ.೫ ಕೈ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಮಿಹಿರೋದಯರಸ ೧ಗುಂಜಿ	

(೨) ವಿಷಗರ್ಭತ್ಯೈಲ ಮೇಲೆ ಹಚ್ಚಲಿಕ್ಕೆ.

ಸಂಧಿಶೋಧ

೧

ವಂಗಭಸ್ಮ	೧ ತೋಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ ಕೈ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಅಭ್ರಕ (೧೦೦)	,, ,,	
ಮಹಾಯೋಗರಾಜ	೧ ,,	
ಮುಂಡ್ಯಾದಿಚೂರ್ಣ	೨ ,,	

ಮಧುಮೇಹ

೧

ಅಭ್ರಕ (೧೦೦)	೧ ತೋಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ ಕೈ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ವಂಗ	,, ,,	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	೧ ,,	
ಕಾಂತಲೋಹ	,, ,,	
ಶಿಲಾಜತು	,, ,,	

೨

ಸುವರ್ಣಭಸ್ಮ	೧ ಗುಂಜಿ	} ೧೨ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೭ ಸಾ. ೫ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
ತ್ರಿವಂಗ	೨ ,,	
ನಿಂಬಪತ್ರಚೂರ್ಣ	೧೦ ,,	
ಗುಡಮಾರಪತ್ರ	,, ,,	
ಶಿಲಾಜತು	೧೨ ,,	

ಪ್ರಮೇಹ

ಧಾತ್ರೀ ದಾವೀಗುಡೂಚೇ ನಾನು ಮಧುಕಸ್ಯತಥೈವಚ
ಹರಿದ್ರಾಯಾಃ ಕೃತಃಕ್ವಾಧಃ ಪ್ರಮೇಹಂತು ವಿನಾಶಯೇತ್||

ಮೂತ್ರಲಙ್ಕಷಧ

ದಗಡೀಬೋರಚೂರ್ಣ	೧ ಭಾಗ	} ಎಲ್ಲವುಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸುವದು
ಸೋನ್ನೀಕೃತಿ	,, ,,	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು	,, ,,	
ಅಮೃತಸತ್ವ	,, ,,	
		ಸ್ವನೂಣ ೪, ೬ ಗುಂಜಿ ನೆಲ್ಲಿ ಪಾಕು
		ಅಕ್ಕೀಕಚ್ಚು ಅಥವಾ ನೆಗ್ಗಲೀ
		ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ದಿನಕ್ಕೆ ೨ ಸಲ

ಮೂತ್ರಾಘಾತ

ಮೂತ್ರಲಙ್ಕಷಧ	೪ ಗುಂಜಿ	} ಒಂದು ಪುಡಿ. ನೆಗ್ಗಲಿ ಪುನರ್ನವಾ
ಚಂದ್ರಕಲಾ	೨ ,,	
		ಧಮಾಸಗಳ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಕೊಡು
		ಎದು ದಿನಕ್ಕೆ ೩ ಸಲ.

ಪ್ರಮೇಹ

- (೧) ಮೇಲಿನ ಲಙ್ಕಷಧದೊಡನೆ ಚಂದನಾದಿನಟಿ ವಂಗಭಸ್ಮ ಇಲ್ಲವೆ ಸುವರ್ಣರಾಜ ವಂಗೇಶ್ವರ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಕಷಾಯ ದೊಡನೆ ಕೊಡುವದು. (ವೈದ್ಯ ಕೃ ರಾ. ಕೊರ್ತೆ)

ಮೂತ್ರವಿಕಾರ

- (೧) ಶಿಲಾಪ್ರವಂಗ ಒಂದು ಗುಳಿಗೆ ಮು. ೮ ಸಾ. ೬ ಹಾಲಿನಗೂಡ.

೨

ಸಾರಿವಾದ್ಯರಿಷ್ಟ	೧ ಚಮಚಿ	} ಎರಡೂ ಉಟದ ನಂತರ
ಫಲಾಶಪುಷ್ಪಾಸವ	,,	
ನೀರು	೪ ,,	

ಹೃದಯದೌರ್ಬಲ್ಯ

೧

ಅಭ್ಯಾಸ(೧೦೦)	೧ ತೊಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೨ ಸಾ. ಚಕ್ಕೆ ೧ ಪುಡಿ ಹಿಪ್ಪಲಿ ಪುಡಿ+ಜೇನು
ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಲಾಸ	,, ,,	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	೧೪ ,,	
ಮೃಗಶೃಂಗ	,, ,,	

೨

ಮಂಡೂರ	೧ ತೊಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಉಟದ ನಂತರ ಎರಡೂ ವೇಳೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನು ನೊಡನೆ
ಪ್ರವಾಳ(೧೦೦)	,, ,,	
ಅಮೃತಸತ್ವ	೧೪ ,,	
	೧೪ ,,	

Cardiac pain

(೧) ಶ್ರಮಜ (Exertion,

ಸುವರ್ಣಯುಕ್ತ ಸೂತಶೇಖರ .|| ಗುಂಜಿ ಸುವರ್ಣ ಮಾಕ್ಷಿಕ ೧ ಗುಂಜಿ
ಜೇನಿನೊಡನೆ.

(೨) Gastric Irregularities.

ಅಷ್ಟಾಂಗಲವಣ ಶಂಖಭಸ್ಮ ಶಂಖವಟಿ ತಾರಾಮಂಡೂರ ಧನಂಜಯ
ವಟಿ ನಾರಿಕೇಳ.

Cardic Tonics after words

ಬಲಾ ಅಶ್ವಗಂಧ ಶತಾವರಿ ಅಷ್ಟವರ್ಗ ಅರ್ಜುನ ಅನಂತ ಸುವರ್ಣ
ಮಾಕ್ಷಿಕ ಮೃಗಶೃಂಗ.

(೩) ವಾತಜ [anginal].

Inhale ಉಳ್ಳಾಗಡ್ಡಿ, ಕಾಮಕಸ್ತೂರಿ, ಮರಗು, ದವನ-

(a) ಮಹಾವಾತವಿಧ್ವಂಸ ೧ಗುಂ. ಕಾಡಿಗ್ಗ ರಗಿನರಸದಲ್ಲಿ ದಿನಕ್ಕೆ ಎರಡು ಸಲ

(b) ದಶಮೂಲಾರಿಷ್ಟ ಸಾರಿವಾಸವ ದ್ರಾಕ್ಷಾಸವ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಒಂದು ಚಮಚೆ ನೀರು ಆರು ಚಮಚೆ.

(c) ಸುವರ್ಣ ಮಾಕ್ಷಿಕ ೧ಗು. ಮೃಗಶೃಂಗ ೧|| ಗು. ಜೇನಿನಲ್ಲಿ.

(೪) **Coronary Embolism ರಕ್ತಜ.**

ಚಂದ್ರಕಲಾ ದಶಮೂಲಕಷಾಯ ಸಾರಿವಾಸವ.

(೫) **Pericardites.**

ಆರೋಗ್ಯವರ್ಧಿನಿ ಹೀರಕಭಸ್ಮ ತ್ರಿಂ ಗುಂಜಿ.

ಉಪದಂಶ

೧

ಅಷ್ಟಮೂರ್ತಿ	೧ ಗುಂಜಿ	}	೪೦ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ ೭ ಸಾ ೬ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಅಭ್ರಕ(೧೦೦)	೫ ,,		
ಸುವರ್ಣಭಸ್ಮ	೪ ,,		
ವಂಗಭಸ್ಮ	೨೦ ,,		

೨

ತ್ರಿಫಲಾ	೪ ತೊಲಿ	}	ಇವುಗಳ ಅಷ್ಟಮಾಂಶ ಕಷಾಯ ಮು.೧೨ ಸಾ ೪
ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ	" "		
ಬೇವು	" "		
ನೆಲಬೇವು	" "		
ನೆಲ್ಲಿಚಟ್ಟು	" "		
ಕಾಡಿಗ್ಗ ರಗು	" "		
ಕಹಿಪಡವಲ	" "		
ಅನಂತಮೂಳ	" "		
ಮಂಜಿಷ್ಠ	" "		

೩

ಅಷ್ಟನೂರ್ತಿ
ಸೆನಾಕ್ರಿಕ
ರಾಜವಂಗ
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.
ಅಭ್ಯಕ್(೧೦೦)

೧ ಗುಂಜಿ
೨೦ " }
" " }
" " }
೧೬ " }

೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮು. ೭ ಸಾ. ೫ ಕೈ
ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನಲ್ಲಿ

೪

ಯಾಲಕ್ಕಿ
ಹಿಪ್ಪಲಿ
ಜೇಷ್ಠನುಧು
ಪಾಷಾಣಭೇದಿ
ರೇಣುಕಬೀಜ
ನೆಗ್ಗಲೀಮುಳ್ಳು
ಪುನರ್ನವಾ
ಕಹಿಪಡವಲ
ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ
ಬಾಲಹರೀತಕಿ

೧ ತೋಲಿ
" "
" "
" "
" "
" "
" "
" "
" "
" "

ಅಷ್ಟಮಾಂಶ ಕಷಾಯ ಮು ೧೦
ಸಾ. ೪

೫

ಅಭ್ಯಕ್(೧೦೦)
ವಂಗಭಸ್ಮ
ಮಾಣಿಕ್ಯರಸ
ಶಿಲಾಜಿತು
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.
ಅಮೃತಸತ್ವ

೧೬ ತೋಲಿ
" "
೩ ಗುಂಜಿ
೧ ತೋಲಿ
೧ " }
" "

೧೬ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ ಕೈ
ಸಾಯಂಕಾಲ ೬ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ
ಜೇನಿನೊಡನೆ.

ಸಾರಿವಾದ್ಯರಿಷ್ಟ
ವಿಡಂ ಗಾರಿಷ್ಟ

} ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಗ-ಚಮಚಿಳ ಚಮಚಿ
ನೀರು ಕೂಡಿಸಿ ಭೋಜನೋತ್ತರ

ಜೀರ್ಣಉಪದಂಶ

ಸೂತಶೇಖರನು ಯು	ಗೃ ತೋಲಿ	}	೧೬ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ಕ್ಕೆ
ಪ್ರವಾಳ(೧೦೦)	೪ ,,		ಸಾ. ೮ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ನೆಲ್ಲೆ
ಮೌಕ್ತಿಕ	೪ ,,		ಪಾಕಿನಲ್ಲಿ

ಏಲಾದಿಚೂರ್ಣ	೩ ಗುಂಜಿ	}	ಮು. ೯ ಸಾ. ೫

(೩) ಅಷ್ಟಮೂರ್ತಿ (೧-೧೦೦) ೨ ಗುಂಜಿ ಮು. ೧೧ಕ್ಕೆ ಹಾಲು + ಸಕ್ಕರೆ.

(೪) ಪಟೋಲಾದಿಕಷಾಯ ರಾತ್ರಿ ೯|| ಗೆ

ಪಟೋಲ	೪ ತೋಲಿ	}	ಅಷ್ಟಮಾಂಶ ಕಷಾಯ
ತ್ರಿಫಲಾ	,, ,,		
ನೆಗಲಿ	,, ,,		
ಕಕ್ಕೆ	,, ,,		
ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ	,, ,,	}	
ಕಲ್ಲಸಬ್ಬಸಗಿ	,, ,,		

೬೪

೫

ಅಷ್ಟಮೂರ್ತಿ
ಅಭ್ಯುಕ್ತ(೧೦೦)
ಸುವರ್ಣಭಸ್ಮ
ವಂಗಭಸ್ಮ

೧ಗುಂಜಿ
೧ಗುಂಜಿ
೧೦ " "
೧೦ " "

೪೦ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ ಕೈ
ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ
ಜೇನಿನೊಡನೆ.

೬

ಪ್ರಿಫಳಾ
ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ
ಬೇಪು
ಮಂಜಿಷ್ಠ
ದಾರೂಹಳದ
ಸಾರಿವಾ
ಭೂನಿಂಬ
ಕಕ್ಕೆತಿಳಲು
ಕಹಿಪಡವಲ

೧ ತೊಲಿ
೧ " "
" "
" "
" "
" "
೧ " "
" "
" "

ಅಷ್ಟಮಾಂಶ ಕಷಾಯ
ಮು.೧೦ ಸಾ.೪

ಉಪದಂಶಜನ್ಯ ಅಶಕ್ತತೆ

೧

ಅಭ್ಯುಕ್ತ(೧೦೦)
ವಂಗ
ಲೋಹ
ಶಿಲಾಜಿತು
ಅಮೃತಸತ್ವ

೧ ತೊಲಿ
" "
" "
" "
" "

೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೭ ಸಾ ೫ ಕೈ
ಒಂದು ಪುಡಿ ಚೈವನಪ್ರಾಶ್ಯ +
ಹಾಲು.

ಪ್ರಕೃತಿಗನುಸರಿಸಿ ಆಯಾಯೋಗಗಳನ್ನು ಕೊಡುವದು.

- (೨) ಸಾರಿವಾದಿಕಷಾಯ ೧|| ಚಮಚಿ ನೀರು ೩ ಚಮಚಿ ಕೂಡಿಸಿ
ಭೋಜನೋತ್ತರ.

ಇಂದ್ರಿಯ ದೌರ್ಬಲ್ಯ

೧

ಪುಷ್ಪಕನ್ಯಾ	೩ ತೊಲಿ	} ೧೨ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೨ ಸಾ. ೬ ಕೈ ೧ ಪುಡಿ ತುಪ್ಪ+ಸಕ್ಕರೆ.
ತ್ರಿವಂಗ	" "	
ಅಮೃತಸತ್ವ	" "	

- (೨) ಮಕರಧ್ವಜಗುಟಿ ೧ ಗುಳಿಗೆ ಮುಂ. ೬ ಕೈ ಜೇನಿನೊಡನೆ.

೩

ಅಶ್ವಗಂಧಾರಿಷ್ಟ	} ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಒಂದು ಚಮಚಿ ನೀರು ಅರೆ: ಚಮಚಿ ಕೂಡಿಸಿ ಭೋಜ ನೋತ್ತರ.
ಸಾರಿವಾಸವ	
ಮಹಾರಾಸ್ನಾದಿಕಷಾಯ	

- (೪) ಚೈವನಪ್ರಾಶ್ಯ (ಅಷ್ಟವರ್ಗ) ಒಂದು ಚಮಚಿ ಮಲಗುವ
ಮುಂಚೆ ಹಾಲಿನ ಕೂಡ.

೨ ಪುಂಸಕತೆ

ಸುವರ್ಣಭಸ್ಮ	೧ ಗುಂಜ	} ೩೬ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೬ ಕೈ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರೆ+ಬೆಣ್ಣೆ.
ಕಕ್ಕೂರಿ	೪ "	
ರೌಪ್ಯ	೬ "	
ಕೇಶರ	೮ "	
ಯಾಲಕ್ಕಿ	೧೦ "	
ಜಾಜೀಕಾಯಿ	೧೨ "	
ವ: ಶಲೋಚನ	೧೨ "	
ಜೆತ್ತಿ	೧೬ "	
ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರೆ	೨೦ "	

ಶುಕ್ರದೋಷ

ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	೩ ತೊಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ ೭ ಸಾ ೫ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ತುಪ್ಪ+ಸಕ್ಕರೆ.
ರಾಜವಂಗ	,, ,,	
ಮಕರಧ್ವಜ	೩ ,,	

ಮಹಾರೋಗ

(೧) ಕೈಶೋರ ಗುಗ್ಗಲ ೨ಗು. ಜೇನಿನೊಡನೆ ಬೆಳಗ್ಗೆ ೭ಕ್ಕೆ.

೨

ಮಹಾನುಂಜಿಷ್ಣಾದಿಕಷಾಯ	} ಪ,ತ್ಯೇಕ ೧ ಚಮಚೆ ನೀರು ೬ ಚಮಚೆ ಕೂಡಿಸಿ ಭೋಜನೋತ್ತ ರದಲ್ಲಿ
ಸಾರಿವಾದಿಕಕಷಾಯ	

(೩) ಮಹಾನುಂಜ್ಯಾದಿ ತೈಲ ಮೇಲೆ ಹಚ್ಚಲಿಕ್ಕೆ.

ಪ್ರೀ ರೋಗಗಳು.

ಅನಾರ್ತವ

ಗುವರ್ಣರಾಜವಂಗೇಶ್ವರ೩ ತೊಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ಕ್ಕೆ ಸಾ.೫ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ತುಪ್ಪ+ ಜೇನುತುಪ್ಪ
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು	
ಅಭೃಕ(೧೦೦)	

ಸಂಪಾದನ

ಪಂಚಭಸ್ಮ	೧ ತೊಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮು. ೮ ಸಾ ೭ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಬಿಸಿ ನೀರು ಅಥವಾ ಜೇನು.
ಕರಂಜನೂಲಚೂರ್ಣ	೨ " "	
ಸೈಂಧಲವಣ	" "	
ಕುಬೇರಾಕ್ಷಚೂರ್ಣ	" "	
ಇಂಗು	೩ " "	
ಪ್ರಿಕಟು	೪ " "	

ಶ್ವೇತಪ್ರದರ

೧

ಪುಷ್ಪಧನ್ವಾ	೧ ತೊಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ ಕೈ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಹಾಲು + ಸಕ್ಕರೆ.
ಪ್ರದರಾರಿಲೋಹ	" "	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು	೨ " "	
ಅಮೃತಸತ್ವ	" "	

೨

ಪತ್ರಾಂಗಾಸವ	} ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೧ ಚಮಚ ನೀರು ೪ ಚಮಚಕೂಡಿಸಿ ಭೋಜನೋತ್ತರ
ಲೋಧಾಸವ	

(೧) ಚಂದ್ರಕಲಾ ೧ಗು. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಹಾಲು ಸಕ್ಕರೆಯಲ್ಲಿ.

(೨) ಚಂದ್ರಪ್ರಭಾ ಒಂದು ಗುಳಿಗೆ ರಾತ್ರಿ ಮಲಗುವಾಗ
ಹಾಲು + ಸಕ್ಕರೆ.

ಅಶೋಕಾರಿಷ್ಟ
ಋಶೀರಾಸವ
ಲೋಧ್ರಾಸವ
ಸಕ್ರಾಂಗಾಸವ

} ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೧ ಚಮಚಿ ನೀರು ೮
ಚಮಚಿ ಕೂಡಿಸಿ ಭೋಜನೋ
ತ್ತರ.

ಪ್ರದರ

ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.
ಪ್ರದರಾರಿಲೋಹ
ಅವೃತಸತ್ವ
ವಂಗ

೧ ತೊಲಿ
,,
,,
,,
೧

} ೨೮ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ ಕೈ
ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ
ತುಪ್ಪು + ಸಕ್ಕರೆ ಮೇಲೆ ಹಾಲು.

ಗರ್ಭವತಿ ಶ್ವೇತ ಪ್ರದರ

ಮಧುಮಾಲಿನೀವಸಂತ
ಪ್ರದರರಿವು
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು

೧ ತೊಲಿ
೧
,,
,,

} ೧೬ ಪುಡಿಗಳು ಮು. ೭ ಸಾ. ೫ ಕೈ
ಒಂದು ಪುಡಿ ನೆಲ್ಲಪಾಕಿನಲ್ಲಿ

ಗರ್ಭವತಿ ಅಶಕ್ತತೆ

ಮಂಡೂರ
ಶೌಕ್ರಿಕ
ಗರ್ಭಪಾಲರಸ
ಮಧುಮಾಲಿನೀವಸಂತ
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು

೧ ಗುಂಜಿ
,,
,,
೧
,,
೧

} ೨೮ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೭ ಸಾ. ೫ ಕೈ
ಒಂದು ಪುಡಿ ನೆಲ್ಲಪಾಕಿನಲ್ಲಿ.

ಗರ್ಭಪಾಲರಸ	೪ ತೊಲಿ	} ೩೬ ಪುಡಿಗಳು ಮು ೭ ಸಾ ೫ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ನೆಲ್ಲಪಾಕಿನಲ್ಲಿ
ಕಾಮದುಘಾ	” ”	
ಧಾತ್ರೀರಸಕ್ರಿಯಾ	” ”	
(ನೆಲ್ಲೀರಸಜನಗಿಸಿದ್ದು)	” ”	

ವಂಧ್ಯಾಚಿಕಿತ್ಸೆ

ವ:ಗ	೪ ತೊಲಿ	} ೩೬ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೮ ಸಾಯಂಕಾಲ ೭ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ತುಪ್ಪ + ಸಕ್ಕರೆ.
ಪ್ರವಾಳ	” ”	
ಶಿಲಾಜಿತು	” ”	
ಮಕರಧ್ವಜ	೪ ”	
ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರೋದಯ	” ”	

ಬಾಲಕರಮಂದಯಕ್ಕೆ

ಮಂಡೂರವಟಕ	೪ ತೊಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮು. ೭ ಸಾ. ೫ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಅನ್ಯುತಸತ್ವ	೪ ”	

Sadi sulph	gr. 40
Amo Chlor	gr. X
ಕುಮಾರಿ ಅಸವ ನಂ. ೩	ಎರಡು ಚಮಚಿ
ಪುನರ್ನವಾಸನ	” ”
Ext. Calmegh Liq	ಒಂದು ಚಮಚಿ
Spi Chloroform	೧೦ ಹನಿ.
Aqua ಅಫೆಸು	T.D.S.

ಕೊಸುಗಳ ಕೆಮ್ಮು

೧

ಅಭ್ಯುಕ್ತ(೧೦೦)	೩ ಗುಂಜಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ ಕೈ ಸಾಯಂಕಾಲ ೬ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಮಕರಧ್ವಜ	" "	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	೬ ಗುಂಜಿ	
ಹಿಪ್ಪಲಿ	೬ "	
ಮಿಲ್ಕಶುಗರ	೧೨ "	

ಡಾ. ಸವನೂರ ಅವರು ಉಪಯೋಗಿಸಿದ

ಭೈಷಜ್ಯ ರತ್ನಾವಲಿಯ ಉತ್ತಮ ಪಾಠಗಳು.

(೧) ಎಲ್ಲತರದ ಜ್ವರಗಳಿಗೆ	ಜಯಮಗಲರಸ.
(೨) ಮಲೇರಿಯಾಕ್ಕೆ	ಸರ್ವಜ್ವರಹರಲೋಹ.
(೩) ವಂಧ್ಯಾತ್ವ ನಿವಾರಕ	ಜಯಸುಂದರರಸ
(೪) ಬಾಲರೋಗಗಳಿಗೆ	ಕುಮಾರಕಲ್ಯಾಣರಸ.
(೫) ಗಂಟಲ ಕೆಮ್ಮಿಗೆ	ಭಾಗೋತ್ತರವಟಿಕಾ
(೬) ನಾತವಿಕಾರಗಳಿಗೆ	ಬೃಹತ್ ನಾತಚಿಂತಾಮಣಿ
(೭) ಶ್ವಾಸ (ದಮ್ಮು)	ಮಹಾಕಾಲೇಶ್ವರ
(೮) ಉನ್ನಾದಾಸಪ್ಪಾರಗಳಿಗೆ	ರಸರಾಜರಸ
(೯) ನಾತನ್ಯಾಧಿಗೆ	ತ್ರೈಲೋಕ್ಯ ಚಿಂತಾಮಣಿ.
(೧೦) ನಾತರೋಗಗಳಿಗೆ
ಮತ್ತು ಕ್ಷಯ	ಸುವರ್ಣ ಭೂಪತಿ
(೧೧) ವಿಷೂಚಿಕಾ	ಕರ್ಪೂರರಸ

- (೧೨) ಹೃದಯವಿಕಾರ
ಮತ್ತು ಧಾತುವಿಕಾರ ಯೋಗೇಂದ್ರರಸ
- (೧೩) ವಾತವಿಕಾರ ನಿದ್ರಾನಾಶ ಸ್ವೇದಬಲಾದಿತ್ಯೈಲ
- (೧೪) ಶ್ವೇತಕುಷ್ಮ } ಸಾರಿವಾದ್ಯರಿಷ್ಟ
ಬೃಹತ್‌ಪಂಚಾನನತ್ಯೈಲ
- (೧೫) ಪ್ರದರ ಸೋಮನಾಥರಸ
- (೧೬) ಕೆನ್ನು ಚಂದ್ರಾಮೃತ
- (೧೭) ಹಾರ್ಟಿಡಿಸೀಜ ಚಿಂತಾಮಣಿರಸ
- (೧೮) ಅನ್ಮುಪಿತ್ತ
ಪರಿಣಾಮತೂಲಿ ಧಾತ್ರೀಲೋಹ
- (೧೯) ಮಹಾರೋಗ } ಅಮೃತಾಂಕುರಲೋಹ
ಕೈಶೋರಗುಗ್ಗುಳ
- (೨೦) ಶೀತಪಿತ್ತ (ಹೈತಗಿ) ಹರಿದ್ರಾಖಂಡ
- (೨೧) ಯಕ್ವತನಿಕಾರ ಆರೋಗ್ಯವರ್ಧಿನಿ
- (೨೨) ಸಂಗ್ರಹಣಿ ಅತಿಸಾರ } ಸುವರ್ಣಘಟತಲೋಕನಾಥ
ಪಂಚಾಮೃತಪರ್ಪಟ
ಸು-ರ್ಣಪರ್ಪಟ
ಪ್ರವಾಳಪಂಚಾಮೃತ
ಪ್ರೀಬೇರಾದಿಕಷಾಯ
- (೨೩) ಗೃಧ್ರಸಿ
ನ್ಯೂರಾಯಿಟಿಸ್ } ಅಮೃತಭಲ್ಲಾತಕಕಷಾಯ
ಅಮೃತಭಲ್ಲಾತಕಲೇಹ್ಯ
- (೨೪) ಉದರರೋಗ ವಾರಿಶೋಷಣರಸ.

ಪಂ. ಸತ್ಯನಾರಾಯಣಶಾಸ್ತ್ರಿ ಅಗತ್ಯಕುಂಡಕಾಶಿ

ಪುಂಡರೀಕಮಂಡಲ

೧

ನೆಲ್ಲೀಎಲೆ	೨ ತೋಲಿ	} ಆಕಳ ಮಜ್ಜಿ ಗೆಯಲ್ಲಿ ಅರೆದು ೧೦೦ ದಿವಸ ಲೇಪ ಮಾಡಬೇಕು.
ಕಾಕಿತೋಪ್ಪಲ	೧೬ "	
ಒಳವಲತಿಳಲು	" "	
ಸ್ಮೋತೋಂಜನ	೧ "	
ಚಕ್ರಮರ್ಧಬೀಜ	" "	
ಅರಿಷಣ	೨ "	
ಕರಿಕಾಚು	" "	

೨

ಅನ್ಯತಬಳ್ಳಿ	೧ ತೋಲಿ	} ಅಷ್ಟನಾಂಶ ಕಷಾಯ ಸ್ತನಾಣಿ ಒಂದು ತೋಲಿ ಮು ೮ ಸಾ. ೬
(ಬೇವಿನಗಿಡದ ಮೇಲಿನದು)		
ಗೋರಖಮುಂಡಿ	೨ "	
ಅನಂತಮೂಳ	" "	
ಚೋರಪಚಿನಿ	" "	
ವಿಧಾರಾ	" "	
ಚಿರಾಯಿತ	೨ "	
ಮನೂಕ	೧ "	
ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರೆ	೨ "	

ಬೆಳಗ್ಗೆ -

ಬೇವಿನಎಲೆ	೨ ತೋಲಿ	} ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಅರೆದು ಕುಡಿಯುವದು.
ಕರೀಮೇಣಸು	೧೦ ಕಾಳು	

ಸಾಯಂಕಾಲ-

ಬೆಲಪ್ರತಿಗಳು
ಜೇನುಮುಪ್ಪು

೧ ತೋಲಿ } ಕೂಡಿಸಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದು.
೨ " }

ಉಪ್ಪು, ಹುಣರಣ್ಣು, ಎಣ್ಣೆ ೪೦ ದಿನಸ ಬಿಡಬೇಕು.

ಉಷ್ಣವಾತಜನ್ಯಮೂತ್ರಕ್ಷೇತ

ಕಾಕು(ಹಿಂದಿ)

೧ ತೋಲಿ

ಹವೀಜ

" "

ಕಾಸನಿ (ಅಂತರಗುಣಿಯ

ಫೀದ) ೨

" "

ಬಾಳದಬೇರು

" "

ಚಂದನ

೧ ತೋಲಿ

ಇವೆಲ್ಲವುಗಳನ್ನು ಮೊದಲು ದಿನವೇ ನೀರು ತುಂಬಿದ ಮಣ್ಣಿನ ಕೊಡ ದೊಳಗೆ ಹಾಕಿ ತಿರುವಬೇಕು. ಅನಂತರ ಆ ನೀರನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಮಣ್ಣಿನ ಕುಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಇಡ ಬೇಕು. ಮೂತ್ರವನ್ನು ವಿಸರ್ಜಿಸು ವಾಗ ಇಂದ್ರಿಯವನ್ನು ಆ ಕುಳ್ಳಿ ಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟು ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ಮೂತ್ರ ಬಿಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಮೂತ್ರ ವಿಕಾರವು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು.

ವೈದ್ಯರತ್ನ ಹ. ಪ. ಉನ್ಮುರ್ಜಿ, ಪುಣೆ.

ಜಲೋದರ

೧

ಚಿಕಣಾಮೂಳ	೧ ತೊಲಿ	} ಆಷ್ವಮಾಂಶ ಕಷಾಯ ಮು.೧೦ ಸಾ.೪
ಪುನರ್ನವಾ	,, ,	
ಜೇಷ್ಠಮಧು	,, ,	
ಕಹಿಸಡವಲ	೩ ,	
ರಕ್ತರೋಹಿಡಾ	,, ,	
ಬಾಲಹಿರಡಾ	,, ,	
ಶಿಕ್ಷೇಕಾಯಿ	,, ,	
ಕಾಡಕವಡಿಬೇರು	,, ,	
ಹಿಪ್ಪಲಿ	೪ ,	

(೨) ಮಲಪ್ರವರ್ತಿಯಾಗದಿದ್ದರೆ ನಾರಾಚರಸ ಕೊಡುವದು.

(೩) ಮೂತ್ರಆಗದೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ೧ತೊಲಿ ಸೋರುಪ್ಪ ಕೂಡಿಸಿಕೊಡುವದು ೪೦ ದಿನಸ ಹಾಲಿನ ಹೊರ್ತು ಬೇರೆ ಎನನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಾರದು.

ಡಾ. ವಿ. ಮ. ಬೇಂದ್ರೆ, ಪುಣೆ.

ಎಮ್.ಡಿ. (ಜರ್ಮನಿ) ಡಿ. ಟಿ ಎಮ್. (ಹಂಬರ್ಗ)

೧. ಆಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯ ಮಲಬದ್ಧತೆ ವಿಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಗಂಧಕಡ್ಡುತಿಯ ೩-೪ ಹನಿಗಳನ್ನು ಹೊಕ್ಕುಳ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿ ಮೇಲೆ ವಿಳೇದಲಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಇಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ೮-೧೦ದಿನಸಗಳಲ್ಲಿ ಅಶ್ವರ್ಯಕಾರಕ ಗುಣಬಂದದ್ದು ನನ್ನ ಸ್ವಂತ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬಂದ ಮಾತು.

೨. ಬಾಲಕರಿಗಾಗಿ ರಜನ್ಯಾದಿ ಚೂರ್ಣ ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಕೂಸನ್ನು ಅರಂಭಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮೂರು ವರ್ಷದ ಬಾಲಕರವರೆಗೆ ಇದನ್ನು ಕೊಡಲು ಅಡ್ಡಿಇಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ಕೊಡುವದರಿಂದ ಕೂಸುಗಳ ಪಚನಶಕ್ತಿಯು ಹೆಚ್ಚಿ ಮೈಹಿಡಿಯುತ್ತವೆ ಪ್ರಮಾಣ ಒಂದು ಗುಂಜಿಯಿಂದ ವಯೋಮಾನ ನೋಡಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವದು. ದಿನಕ್ಕೆ ೨-೩ಸಲ ಜೇನು + ತುಪ್ಪ.

ರಜನ್ಯಾದಿ ಚೂರ್ಣ

ಅರಿಷಣ

ದೇವದ್ವಾರ

ಹಳದೀದೇವದ್ವಾರ

ಅಳಲೇಕಾಯಿ

ಗುಳ್ಳ

ನೆಲಗುಳ್ಳ

ಪೃಶ್ನಿ ಪರ್ಣಿ

ಒಡೇಸೋಪು

ಸಮಭಾಗ ತೆಗೆದು ಚೂರ್ಣ
ಮಾಡುವದು.

ಅಪಸ್ಮಾರದನಂತರ ಮಿದುಳಿನ ಶಕ್ತಿಯು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು ಆಗ ಕೂಷ್ಮಾಂಡ ಪಾಕದ ಉಪಯೋಗವು ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿ ಆಗುವದು.

ಮೂಗಿನಿಂದ ಅಥವಾ ಬಾಯಿಯಿಂದ ರಕ್ತಬೀಳುತ್ತಿದ್ದರೆ ಕೂಷ್ಮಾಂಡ ರಸವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಅನ್ನು ಪಿತ್ತ ಮತ್ತು ಪರಿಣಾಮಶೂಲಗಳಲ್ಲಿ ಶತಾವರಿಘೃತದ ಉಪಯೋಗವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆಗುತ್ತದೆ.

ಶ್ವೇತಕುಷ್ಮ ಪಂ. ತ್ರೀನಿವಾಸ ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಕಾಶಿ.

೧

ಬಾವಂಚಿ	೧ರಿಂದ್ವಮಾಸಿ	} ಒಂದು ಪುಡಿ.
ಹರತಾಳ	೧/೨೦೦ಗುಂಜಿ	

ನೆಲ್ಲೀಕಾಯಿ	೨ತೊಲಿ	} ಉಂತೊಲಿ ನೀರು ಅಷ್ಟಮಾಂಶ ಕಷಾಯಮಾಡಿ ಮೇಲಿನ ಪುಡಿ ಯನ್ನು ಇದರಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದು.
ಬದಿರಸಾರ	" "	

(೨) ಪ್ರಲೇಪ — ಹರತಾಳ ೧ ಗುಂಜಿ ಬಾವಂಚಿ ೮ ಗುಂಜಿ ಕೂಡಿಸಿ
ಗೋ.ಮೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಅರೆದು ಹಚ್ಚುವದು.

ವೈದ್ಯ ವಾದಿರಾಜ, ಜಾಹಗೀರದಾರ ಬಾಗಲಕೋಟೆ

ಗುಲ್ಮ ರಕ್ತಗುಲ್ಮ

ಮುತ್ತಿನಸಿಂಪು	ಅರ್ಧಸೇರು	} ಇವುಗಳನ್ನು ಎಕ್ಕೇ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮರ್ದಿಸಿ ಶರಾವಸಂಪುಟದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಮಣ್ಣು ಅರಿವೆ ಸುತ್ತಿ ೧೦ಸೇರು ಕಾಕುಳ್ಳಿನಲ್ಲಿ ಪುಟಕೊಡಬೇಕು ಮೂರನೇ ದಿನ ತೆಗೆದು ಕೂಡಲೇ ಅರೆದು ಕಾಜಿನ ಅಥವಾ ಕಲ್ಲಿನ ಪರಾತದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಗ್ಗಲಿಗೆ ಇಡಬೇಕು ಅದರಿಂದ ನೀರು ಸ್ರವಿಸುವದು ಇದರ ಪ್ರಮಾಣ ೪, ೬ ಹನ್ನಿ.
ಹಳದೀಕವಡೆ	೧ "	
ನನಸಾಗರ	" "	

೨ ಅನುಪಾನ

ಗುಲ್ಮ- ಬಡೇಸೋಸಿನ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅಜವಾನದ ಅರ್ಕದೊಡನೆ.

ಯಕ್ೃತವಿಕಾರ- ಕರೀಕಾಕಿಯ ರಸದಲ್ಲಿ.

ಆಧ್ಮಾನ- ಕುಮಾರಿ ಅಸವದೊಡನೆ.

ಕಾಮಲಾ- (ಕಾಮಣಿ) ಎಕ್ಕೆಯಲೆ ಸಮಭಾಗ ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರೆ ಕೂಡಿಸಿ, ಮೂರುದಿವಸಗಳವರೆಗೂ ನುಣ್ಣಗೆ ಅರೆಸು ಕಡಲಿ ಕಾಳಿನಷ್ಟು ಗುಳಿಗೆ ಮಾಡುವದು, ಬೊಡ್ಡವರಿಗೆ ಪ್ರತಿಸಾರೆ ೨ರಂತೆ ಮೂರು ಸಲ ಕೊಡುವದು, ಬಿಸಿ ನೀರಿನ ಗೂಡ. ಸ್ನಿಗ್ಧ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಬಿಡುವದು, ಏಳು ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ-ಗುಣ. ಮೊದಲನೇ ದಿನವೇ ಕಣ್ಣಿನ ಸ್ವಲ್ಪದಿ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು.

ದಮ್ಮ- ಒಂದು ಮಣ್ಣಿನ ಹಳೇ ಕೊಡದಲ್ಲಿ ಒಂಟಿಯ ಮೂತ್ರ ೫ ಸೇರು ಸಜ್ಜಿಬಾರ ೧೨ ಸೇರು ಕಲ್ಮಿಸೋರುಪ್ಪ ೧೨ ಸೇರು ಹಾಕಿ ಮುಖಮುದ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಆರು ತಿಂಗಳು ಏಕಾಂತ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಇಡಬೇಕು ಕೊಡದ ಮೇಲೆ ಬರುತ್ತಿರುವ ಕ್ಷಾರವನ್ನು ತೆಗೆದು ಬಾಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಇಡಬೇಕು. ೨-೩ ಮಾಸಿಯವರೆಗೆ ಜೇನಿನಲ್ಲಿ ಕೊಡುವದು. ದಿನಕ್ಕೆ ಎರಡು ಸಲ. ವಿಳೇದಿಲಿ ತಿನ್ನಲು ಕೊಡಬೇಕು. ಮರುದಿನ ಇಚ್ಛಾಭೇದಿ ಕೊಡಬೇಕು ನಂತರ ಎರಡು ದಿವಸ ಬಿಟ್ಟು ಪುನಃ ಕ್ಷಾರ ನಂತರ ಇಚ್ಛಾಭೇದಿ ಹೀಗೆ ೩ ಸಲ ಮಾಡುವದರಿಂದ ಹಳೇ ದಮ್ಮು ಕೂಡ ವಾಸಿಯಾಗುವದು.

ಡಾ. ಗೋ.ನಾ.ಮಂಗಳವೇಡೆ, L M.& S.

(೧) a. ಸ್ವಪ್ನಾವಸ್ಥೆ.

ಯಾಲಕ್ಶ್ಮೀಕಾಳು+ಬಿಳೀರಾಳ ಸಮಭಾಗ ಚೂರ್ಣ ೩ ಮಾತಿ
ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಆಕಳ ಹಾಲಿನ ಗೂಡ.

b. ಜಾಲೀಗಿಡದ ಪ-ಚಾಂಗ ಚೂರ್ಣ + ಸಮಭಾಗ ಸಕ್ಕರೆ
ಪ್ರಮಾಣ ೬ಮಾಸಿ ಮುಂಜಾನೆ ಸಂಜೆ ಆಕಳ ಹಾಲಿನ ಸಂಗಡ
ಇದು ಉತ್ತಮ ಧಾತು ಪೌಷ್ಟಿಕವೂ ಆಗಿದೆ.

(೨) a. ಮಲಶುದ್ಧಿ - ಕಾಲಾದಾಣಾ ೧೦ತೊಲಿ
ಸೋನಾಮುಖಿ ೧೦ತೊಲಿ
ಕರೇಳುಪ್ಪು ೭ ತೊಲಿ
ಸುಂಠಿ ೬ ಮಾಸಿ

ಇವುಗಳನ್ನು ವಸ್ತ್ರಗಾಳಿತ ಚೂರ್ಣಮಾಡಿ, ರಾತ್ರಿ ೬ ಮಾಸಿ
ಯಿಂದ ಒಂದು ತೊಲಿಯವರೆಗೆ ಬಿಸಿನೀರಿನ ಗೂಡ.

b. ಬೋಳ ೫ ತೊಲಿ
ಟಂಕಣಅರಳು ೯ ಮಾಸಿ
ಅಜವಾನ ೩ ತೊಲಿ
ಮೆಣಸು ೩ ತೊಲಿ

ಇವುಗಳನ್ನು ಲೋಳಸರದಲ್ಲಿ ಅರೆದು ಚಣಕ ಪ್ರಮಾಣ ಗುಳಿಗೆ
ಮಾಡಬೇಕು. ರಾತ್ರಿ ೧-೨ಗುಳಿಗೆ ಬಿಸಿನೀರು ಅಥವಾ ಬಿಸಿ ಹಾಲಿನ
ಗುಟ್ಟಿನ ಸಂಗಡ.

c. Scammonin ೨ ತೊಲಿ

ತಜ ೨ ನಾಶಿ

ಹಿಪ್ಪಲಿ ೨ ,,

ಮೆಣಸು ೨ ,,

ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರಿ ೨ ತೊಲಿ

ಹನಿ ಹನಿ ನೀರು ಹಾಕಿ ಅರದು ಬೋಂಬೇಜ ಪ್ರಮಾಣ ಗುಳಿಗೆ ಮಾಡಿ ನೆಳಲಿನಲ್ಲಿ ಒಣಗಿಸಿ ಇಡಬೇಕು. ರಾತ್ರಿ ೧-೨ ಗುಳಿಗೆ ಬಿಸಿ ಹಾಲಿನ ಸಂಗಡ.

(೩) ವಿಷೂಚಿಕಾ-

a. ವಣಮೆಣಸೀಕಾಯಿ ಬೀಜ ೧ ತೊಲಿ

ಸುಣ್ಣದಪುಡಿ(ನೀರಿನ ಸ್ಪರ್ಶ ಆಗದೆಇದ್ದದ್ದು) ೧ ತೊಲಿ

ಅರಿಷಣ ೧ ತೊಲಿ

ಮೆಣಸು ೧ ,,

ಅರ್ಕಮೂಲತ್ವಕ್ ೨ ,,

(ನೆಳಲಿನಲ್ಲಿ ಒಣಗಿಸಿದ್ದು)

ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಪುದೀನಾರಸ ಹಾಕಿ (೩೦)ತೊಲಿ ಅರದು ಮೆಣಸಿನ ಪ್ರಮಾಣ ಗುಳಿಗೆ ಮಾಡಿ ಇಡಬೇಕು. ೧೫ಮಿನಿಟಿಗೆ ಒಂದೊಂದು ಗುಳಿಗೆ ಪುದಿನಾರಸದ ಸಂಗಡ ಕೊಡಬೇಕು.

b. ಕೇರು,ಹುಣಶಿಹಣ್ಣು,ಉಳ್ಳಾಗಡ್ಡಿ,ಸಮಭಾಗ ತೆಗೆದು ಕುಟ್ಟಿ.

ತಾಸಿಗೆ ೧| ತೊಲಿ (ಅರ್ಧ ಟೆಂಸು) ಒಂದು ಸಂಜೀವನಿ ಗುಟೆ ಕಾದ ಸಂಗಡಕೊಡಬೇಕು.

೧. ಅಜವಾನಸತ್ವ	೧ ತೋಲಿ
ಪುದೀನಾಸತ್ವ	,, ,,
ದೇಶಿ ಕರ್ಪರ	೨ ,,
ಲವಂಗವಯಣ್ಣಿ	೩ ,,
ವಿಲಾಯತಿಬಡ್ಡೆಸೋಪವಯಣ್ಣಿ	೩ ತೋಲಿ

ಇವುಗಳನ್ನು ಮಿಶ್ರಮಾಡಿ ಒಂದು ಗ್ಲಾಸಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ೧೫ ಮಿನಿಟು ಬಿಸಿನೀರಿನಲ್ಲಿ ಇಡಬೇಕು, ಅಂದರೆ ಔಷಧವು ಸಿಪ್ಪವಾಗುವದು ಪ್ರಮಾಣ ಆರೀಂದ ೧೨ ಹಸಿಗಳವರೆಗೆ ಬಡ್ಡೆಸೋಪದ ನೀರು ಅಥವಾ ಗುಲಾಬಿ ಜಲದಗೂಡ್(೧ ಟೆಂಸು) ರೋಗದ ವೇಗ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಅರ್ಧ ತಾಸಿಗೆ ೧ ತಾಸಿಗೆ ೨ ತಾಸಿಗೆ ಕೊಡತಾ ಹೋಗಬೇಕು. ಈ ಔಷಧಿ ಸಾಧಾರಣ ಅತಿಸಾರಕ್ಕೂ ಬರುವದು.

(೪) ಆಮಾಂಶ- ಬಾಳೆಹಿರಡ್(ತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಕರದದ್ದು) ಚೂರ್ಣ ೧ ತೋಲಿ + ಬಡ್ಡೆಸೋಪು ಚೂರ್ಣ ೧ ತೋಲಿ + ಸಕ್ಕರೆ ೨ ತೋಲಿ ಕೂಡಿಸಿ ವದು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಮಾಣ ೧ ತೋಲಿ ದಿನದಲ್ಲಿ ೩ ಸಾರೆ ಆಕ್ರೀ ಕಚ್ಚಿನ ಸಂಗಡ.

(೫) ಪೂಯಮೇಹ- ಅಂಟಾಳಕಾಯ ಬೀಜರಹಿತ) ೨ ತೋಲಿ
ಯಾಲಕ್ಕೀಕಾಳು ೧ ತೋಲಿ
ಗುಳವೇಲಸತ್ವ ೬ ಮಾಸಿ

ಇವುಗಳನ್ನು ಸಣ್ಣಾಗಿ ಅರೆದು ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಚಂದನದ ಎಣ್ಣೆ ಯನ್ನು ೧ ಟೆಂಸಿನವರೆಗೆ ಹಾಕಿ ಪುನಃ ಅರೆದು ಕಡ್ಲೀಕಾಳಿನಷ್ಟು ಗುಳಿಗೆ ಮಾಡಿ ಇಡಬೇಕು. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ೧ ಗುಳಿಗೆ ಸಂಜೆ ೪ ಘಂಟೆಗೆ ೨ ಗುಳಿಗೆ ಅನುಪಾನ ಹಾಲು ೧ ಟೆಂಸು + ನೀರು ೧ ಟೆಂಸು.

(೬) ಅರ್ಶ ೩. ಉತ್ತಮರಸೋತ'ರಸಾಂಜನ ದಾರೂಹಳದಿಯಿಂದ ತಯಾರಿಸಿದ್ದು) ಹತೋಲಿ+ಸೋರುಪ್ಪು ಹತೋಲಿ + ಮೂಲಂಗೀ ರಸ ಅಪಕ್ಕಾ ಶೇರು ಕೂಡಿಸಿ ಕುದಿಸಬೇಕು. ಘಟ್ಟ ಅದನಂತರ ಇಳಿಸಿ ಎರಡೆರಡು ಗುಂಜಿಯ ಗುಳಿಗೆ ಮಾಡಿ ಇಡಬೇಕು. ಮುಂಜಾನೆ ಸಂಜೆ ಒಂದೊಂದು ಗುಳಿಗೆ ಥಣ್ಣೀರಿನ ಗುಟುಕಿನ ಸಂಗಡ ತಗೋಬೇಕು.

h. ಜಾಲೀಕಾಯಿ ಎಳೆವು (ಬೀಜ ಆಗದೇ ಇದ್ದದ್ದು) ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಒಣಗಿಸಿ ಚೂರ್ಣ ಮಾಡಿ ಸವ ಭಾಗ ಸಕ್ಕರೆ ಕೂಡಿಸಿ ಇಡಬೇಕು ಮುಂಜಾನೆ ಸಂಜೆ ಒಂದು ತೊಲಿ ಥಣ್ಣೀರಿನ ಗೂಡ.

(೭) ಅನುವಾತ ಮತ್ತು ಸಾಮಾನ್ಯತಃ ಎಲ್ಲ ಕಫವಾತ ವಿಕಾರಗಳಿಗೆ.

ಕುಚಲಾ ತ್ರಿ ತೊಲಿ (ತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಕರದು ತೆಗೆಯಬೇಕು.
ನಾಶೀವುಡಿ ಬಣ್ಣ ಅದಕೂಡಲೇ ಇಳಿಸಿ
ಬಿಶಿ ಬಿಶಿ ಇರುವಾಗಲೇ ಕುಟ್ಟಿ ಚೂರ್ಣ
ಮಾಡಬೇಕು.)

ಸುಂಠಿ ತ್ರಿ ತೊಲಿ

ಮೆಣಸು ,, ,,

ನೋಡೀ ಖಡ್ಗಿ ,, ,,

ದಾಲಚಿನ್ನಿ ,, ,,

ಎಲ್ಲವುಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕೂಡಿಸಿ ಇಡುವದು, ಪ್ರಮಾಣಗುಂಜಿ ಜೇನಿನಗೂಡ. ಮಂದಾಗ್ನಿ ಮುಲಬದ್ಧತೆ ಅಶಕ್ತತಾ ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲ ವಿಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಡಬಹುದು.

(೮) ದಮ್ಮಿಗೆ- ಮಣ್ಣಿನ ದೊಡ್ಡ ಕುಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ತಂಬಾಕದ ಪುಡಿಹಾಕಿ ಅದು ಮುಳುಗುವಷ್ಟು ಯಕ್ಕೇಣಾಲು ಹಾಕಿ ಮುಖ ಬಂದ

ಮಾಡಿ. ೫ ಶೇರು ಕುಳ್ಳಿನ ಪುಟಕೊಡಬೇಕು. ಸ್ವಾಂಗಶೀತ
ವಾದನಂತರ ಕಲಬತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರೆದು ಇಡಬೇಕು.
ಪ್ರಮಾಣ ೥೥. ಗುಂಜಿ ಜೇನು ತುಪ್ಪದೊಡನೆ ಅಥವಾ ಬೇರೆ
ಯೋಗ್ಯ ಅನುಪಾನದೊಡನೆ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಸಾಯಂಕಾಲ.

ಡಾ. ನಾಯ್. ಜಿ. ಪಂಡಿತ, ಮುಂಬಯಿ

ದಮ್ಮ

೧

ಶ್ವಾತಕುಠಾರ	೨ ಗುಂಜಿ	} ಒಂದು ಫಡಿ ಮು ೭ ಸಾ. ೬ಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲದರಸ+ಜೇನು.
ಅಭ್ರಕ	೪ ,,	
ಸಾಗವಾನಿಎಲಿಭಸ್ಮ	೨ ,,	
ಟಂಕಣಬಾರ	೨ ,,	
ಮೃಗಶೃಂಗ	೨ ,,	}

(೨) ರಾತ್ರಿ ಮಲಗುವಾಗ ಸಾಸಿವೇಎಣ್ಣೆ ಎದೆಗೆ ಹಚ್ಚುವದು.

ಯಕೃತನಿಕಾರ

೧

ಪಂಚಾಮೃತಪರ್ಪಟೆ	೧ ಗುಂಜಿ	} ಒಂದು ಫಡಿ ಮು. ೪ ಸಾ. ೬ ತೆಗೆ ದುಕೊಂಡು ಮೇಲೆ ಶರಪುಂಖಾದ ಕಷಾಯ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದು
ಶಂಖಭಸ್ಮ	೨ ,,	
ಜೀರಿಗಿಪುಡಿ	೬ ,,	

(೨) ಶರಪುಂಖಾದ ಎಲೆ ೧ ತೊಲಿ ೪೦ ತೊಲಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ
ಕಷಾಯ ಮಾಡುವದು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ. ಪ್ರಮಾಣ ೨||
ತೊಲಿ.

ಪಠ್ಯ. ಕೇವಲ ಮಜ್ಜಿಗಿ. ಮೊಸರು ೧ ಭಾಗ, ನೀರು ೩ ಭಾಗ
ಹಾಕುವದು.

ಭಿಷಗಾಚಾರ್ಯ ಸಾಂಡುರಂಗ ಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಕರಾಡ.

ಬಾಲಗ್ರಹ

ದೇವಜಾಲಿಯ ತೊಪ್ಪಲದರಸ + ಜೇನಿನಲ್ಲಿ ಕಲ್ಯಾಣಚೂರ್ಣ
ಕೊಡುವದು.

ಆರ್ತವನಿಕಾರ

ರಾಸ್ನಾ - ನೆಗ್ಗಲಿ, ಅಶ್ವಗುಂಧಗಳ ಕಷಾಯ + ತುಪ್ಪಹಾಲು

ಬಾಲಯಕ್ೃತ

ರಕ್ತರೋಡಾ
ಶ್ರೀಘಾ
ಸೈಂಧವ
ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ
ಕಟಕರೋಣಿ
ಬೇವಿನತೊಗಟೆ
ಕಕ್ಕೆತಿಳಲು
ತಿಗಡಿ
ಖರವತಿತೊಗಟೆ
ಪುನರ್ನವಾ
ಜೇಷ್ಠಮಧು

ಅಷ್ಟಮಾಂಶ ಕಷಾಯ ಇಳಿಸಿ
ಲೇಹ್ಯಸಿದ್ಧ ಮಾಡಿ, ಮಗುವಿಗೂ
ತಾಯಿಗೂ ಕೊಡುವದು ಇದನ್ನು
ಕೊಡುವದರಿಂದ, ಮುಂದೆ ಆಗುವ
ಸಂತತಿಯು ನಿಶ್ಚಿತ ಯಕ್ೃತವಿಕಾ
ರದಿಂದ ಅಲಿಪ್ತವಾಗುವದು.
ಇದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವಾಗ
ನಡ ನಡುವೆ ಇಚ್ಛಾಭೇದಿ ಕೊಡು
ತ್ತಿರಬೇಕು.

ಕಥನಾಟಕ

ಶುದ್ಧ ಜಯಪಾಲ	೧ ತೊಲಿ	} ಆಕಳ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಡೋ(ಲಾಯಂತ, ದಿಂದ ಕುದಿಸಿ ನಂತರ, ಒಂದು ಗುಂಜಿ ಗುಳಿಗೆ ಮಾಡಿ ಜೇನಿನಲ್ಲಿ ಕೊಡುವದು ಚಿಕ್ಕ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಗುಣಕಾರಿ.
,, ಗಂಧಕ	೨ ,,	
,, ಸುಂಠಿ	೩ ,,	

ದಿನಗಂತ ಭಿಷಗಾಚಾರ್ಯ
ಪಂಡಿತ ತಾರಾನಾಥರಾಯರು

(೧) ಚಳಿಜ್ವರಕ್ಕೆ (ಅ) ಬಿಳಿ ಎಕ್ಕದ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಮೊಗ್ಗಿ
ಯನ್ನು ತುಸು ಬೆಲ್ಲದೊಡನೆ ಅರೆದು ಜ್ವರ ಬರುವ ಒಂದು ಗಂಟೆ
ಮುಂಚೆ ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಮೂರು ದಿನವ ಮಾಡುವದು
(ಬ) ಎಕ್ಕೆ ಬೇರಿನ ತೊಗಟೆ ೨ಭಾಗ+ಬಿಳಿಮೆಣಸು, ೧ ಭಾಗ ಚೂರ್ಣ
ಮಾಡಿ ಕುರಿ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಅರೆಯುವದು. ಕಡ್ಲಿಪ್ರಮಾಣ ಗುಳಿಗೆ ಮಾಡಿ
ಇಡುವದು ಬೆಳಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ರಾತ್ರಿ ಒಂದು ಗುಳಿಗೆ ಬಿಸಿನೀರಿನೊಡನೆ,
ಒಂದು ಸಪ್ತಕ ಕೊಡುವದು. ಪಥ್ಯ-ಹುಳಿ ತಿನ್ನ ಬಾರದು.

(೨) ಮೂಲವ್ಯಾಧಿ (ಅ) ಬಾಳೆ ಎಲೆಯನ್ನು ಸುಟ್ಟುಬೂದಿ
ಮಾಡಿ ದಿನಾಲು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಬರಿಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಧ ತೊಲಿಯಷ್ಟು ಬಿಸಿ
ನೀರಿನೊಡನೆ ಕುಡಿಯಬೇಕು. ಒಂದು ಸಪ್ತಕ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.
ಕಡ್ಲೆ ಬೇಳೆ ಅಪಥ್ಯ. ಬರಿ ಮೊಸರು ಮಜ್ಜೆಗೆ ಅನ್ನಗಳನ್ನೇ ಸೇವಿಸಿ
ದರೆ ಉತ್ತಮ. (ಬ) ರಕ್ತ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದರೆ ಊಟವಾಗಿ ಎದ್ದೊಡನೆ
ಒಂದು ಇಡಿಯ ನಿಂಬೇಹಣ್ಣನ್ನು ಬಾಯಿಂದಲೇ ಕಚ್ಚಿ ರಸವನ್ನು
ಹೀರಬೇಕು, ಮೂರುದಿನ ಎರಡೂ ವೇಳೆ ಮಾಡುವದು.

ಅಯುರ್ವೇದ ವಿದ್ವಾನ್ ಮ. ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ರಾಯರು L A M. & S. ಮಂಗಳೂರ. ದ ಕ.

(೧) ಅತಿಶಾರ ಅನಾಂಶಗಳಿಗೆ- ಅಳಲೇಕಾಯಿ ಸಿಪ್ಪೆಯನ್ನು ವಸ್ತ್ರಗಲಿತಚೂರ್ಣ ಮಾಡಿ ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಒಂದು ಗುಂಜಿ ಬಾಲಬಾಲ ಕೆಯರಿಗೆ ಎರಡು ಗುಂಜಿ, ದೊಡ್ಡವರಿಗೆ ೩ಗುಂಜಿ ಚೂರ್ಣವನ್ನು ಕಾಲು ಥಾಲಿ ಬಿಸಿನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕುಡಿಸಬೇಕು. ದಿನಕ್ಕೆ ಎರಡು ಸಲ. ಹೀಗೆ ಒಂದು ವಾರ ಮಾಡಬೇಕು. ಪಥ್ಯ ಮಜ್ಜೆಗೆ ಅನ್ನ.

(೨) ಒಣಕೆಮ್ಮಿಗೆ-ಅರ್ಧ ಚಮಚೆ ನಿಂಬಿರಸ+ಒಂದು ಚಮಚೆ ಜೇಸಿನಲ್ಲಿ ಶೇರಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಜೇಷ್ಠಮಧ ತೆಯ್ದು ನೆಕ್ಕಬೇಕು. ದಿನಕ್ಕೆ ೩ ಸಲ. ಒಂದು ವಾರ ಹಾಲು ಅನ್ನ ಪಥ್ಯ.

ವೈದ್ಯಗುರು ಎನ್. ಆರ್. ಭಟ್ಟ, ಮಂಗಳೂರ.ದ ಕ.

(೧) ಕಾಲು ಒಡೆದದ್ದಕ್ಕೆ- ಹನ್ನೆರಡು ತೊಲಿ ಹೊನ್ನೆಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ೧ ತೊಲಿ ಗುಗ್ಗುಳ, ಒಂದು ತೊಲಿ ಜೇನು ಮೇಣ ಹಾಕಿ ಕಾಯಿಸಿ ಕೂಡಿದ ನಂತರ ಕೆಳಗೆ ಇಳಿಸಬೇಕು. ಕೂಡಲೇ ಎರಡಾಣೆ ತೂಕ ಗಂಧಕದ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಬೇಕು. ತಣ್ಣಗಾದೊಡನೆ. ಮಲಾಮು ಸಿದ್ಧವಾಗುವದು. ಇದನ್ನು ಒಡೆದ ಕಾಲುಗಳಿಗೆ ತಾಕಿಸಿ ದರೆ ಮೂರೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಗುಣಕಂಡು ಬರುವದು.

(೨) ಸಕಲ ಕಜ್ಜಿಗಳಿಗೆ-ತುಂಬೇ ಗಿಡದ ಎಳೆ ಎಲೆ ೧ ತೊಲಿ ಕರಿನೆಕ್ಕೆಯ ಎಳೆಎಲೆ ೧ ತೊಲಿ, ಪಾಡಾವಳಿ ಬಳ್ಳಿ ಎಲೆ ೨ ತೊಲಿ ಇವು ಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆರಿದು, ೧೨ತೊಲಿ, ತೆಂಗಿನಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಕಾಯಿಸಿದರೆ ೫ ಮಿನಿಟುಗಳಲ್ಲಿ ಎಣ್ಣೆ ಸಿದ್ಧವಾಗುವದು. ಈ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ದಿನಕ್ಕೆ ಮೂರಾರ್ತಿ ಕಜ್ಜಿಗೆ ತಾಕಿಸಿದರೆ ಕಜ್ಜಿಯು ಗುಣವಾಗುವದು.

(೩) ಸಿಧ್ಧಗಳಿಗೆ- ಆರಸಿನದ ಹಾಗು ಬಾಳೆಯ ಕ್ಷಾರವನ್ನು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಲಿಸಿ ದಿನಕ್ಕೆ ಮೂರಾವರ್ತಿ ತಾಕಿಸಿದರೆ ಸಿಧ್ಧನಾಶಕವಾಗಿದೆ.

(೪) ಕಟಶೂಲಿ- ಕಂಕುಷ್ಠ ೧ ಭಾಗ, ಹರಿತಕಿ ೨ ಭಾಗ, ಚೂರ್ಣವನ್ನು ಉಷ್ಣೋದಕದಲ್ಲಿ ಸೇವಿಸಿದರೆ ಕಟಶೂಲ ವಿನಾಶಕವಿದೆ.

ರಸವೈದ್ಯ ಜಿ. ನಾಮುನಾಚಾರ್ಯ

ಆಯುರ್ವೇದಿಕ ರಸರ್ಚ ಇನ್ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ, ಕೊಲ್ಕತ್ತಾ ಪೂರ.

ಹಯವೀರಸಿಂಧೂರ (ಲೋಹಭಸ್ಮ)

ಉಪಯೋಗ ರಕ್ತಕ್ಷಯ, ಪಾಂಡು, ಜಲೋದರ, ಮೊದಲಾದ ವ್ಯಾಧಿಗಳಲ್ಲಿ ವರದಹಸ್ತವಿದೆ, ಆಯಾಯೋಗದಲ್ಲಿ ಮಿಶ್ರಣ ಮಾಡಿ ಉಪಯೋಗಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

ಮಾಡುವ ಕೃತಿ-

ಕಬ್ಬಿಣಪುಡಿ [ಪುರಾತನ ಖಡ್ಗ ಇತ್ಯಾದಿ] ೧೫ ತೊಲಿ.
ಸೌವೀರ ೭೫ ತೊಲಿ

ಇದಕ್ಕೆ ಭಾವನೆ ಹಂಸಪಾದೀರಸ	೨೦ ತೊಲಿ
ಅಂಬೂಲೀರಸ	,, ,,
ಚಿತ್ರಕರಸ	,, ,,
ತಂಗಟೇಚಕ್ಕೆ ಕಷಾಯ	,, ,,
ಲಿಂಬೇಹಣ್ಣಿನರಸ	,, ,,

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಆನಂತರ ಆದರ ಒಂದೇ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಬಿಲ್ಲಿಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಒಂದು

ಗಡಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಧದಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಭಾಗ ವ್ಯಾಪಿಸುವಂತೆ ಭತ್ತದ ಹೊಟ್ಟು ಹಾಕಿ, ಅದರೊಳಗೆ ಆ ಬಿಲ್ಲೆಯನ್ನು ಇಟ್ಟು ಪುನಃ ಮೇಲೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಭತ್ತದ ಹೊಟ್ಟು ಹಾಕಬೇಕು ಮುಚ್ಚಳ ಹಾಕಿ ಕಾಕುಳ್ಳಿನ ಪುಟ ಕೊಡಬೇಕು. ಮರುದಿವಸವೂ ಇದರಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಸ್ವಾಂಗ ಶೀತನಾದನಂತರ ತೆಗೆಯಲು ಆ ಬಿಲ್ಲಿ ಬಿಸ್ಕಿಟಿನಂತೆ ಮೃದುವಾದದ್ದು, ಕಂಡು ಬರುವದು. ಅದನ್ನು ಖಲ್ವದೊಳಗೆ ಹಾಕಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮರ್ದಿಸಿದಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯ ಸಿಂದೂರವಾದದ್ದು ತಿಳಿದು ಬರುವದು. ಇದೇ ಹಯವೀರ ಸಿಂದೂರ, ಪ್ರಮಾಣ ೧೫ ದಿಂದ ೧೫೦೦.

ಅಮೃತಾ

ಕ್ಷಯಜ್ವರಾಸ- ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ ಜ್ವರಘ್ನ ಮತ್ತು ಕಾಸನಾಶಕ ನಾಗಿದೆ. ಕ್ಷಯರೋಗದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ, ಜ್ವರಘ್ನ ಕಾಸಘ್ನ ಹಾಗೂ ಪೌಷ್ಟಿಕ ಗುಣಕೊಡುವ ಔಷಧಗಳು ಅವಶ್ಯಬೇಕಾಗುತ್ತವೆ. ಅಮೃತ ಬಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಮೂರೂ ಗುಣಗಳು ಇರುತ್ತವೆ.

೧ ಪ್ರಯೋಗ

ಅಮೃತಾಸ್ವರಸ	೧ ತೋಲಿ	} ಇದು ಒಂದು ಮಾತ್ರ ಇದರಂತೆ ದಿನಕ್ಕೆ ಎರಡು ಸಲ.
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	೧ ಗುಂಜಿ	
ಅಭ್ರಕಭಸ್ಮ (೫೦೦)	೧ " ೧೫	

೨ ಪ್ರಯೋಗ

ಅಮೃತಸತ್ವ	೪ ಗುಂಜಿ	} ಒಂದು ಪುಡಿ ದಿನಕ್ಕೆ ೩ ಸಲ ಮಧುವಿನೊಡನೆ
ಲೋಹಭಸ್ಮ	೧ ಗುಂಜಿ	
ಶುಕ್ತಿಭಸ್ಮ	೧ ಗುಂಜಿ	
ಸಿತೋಪಲಾದಿಚೂರ್ಣ	೪ ಗುಂಜಿ	

೩ ಪ್ರಯೋಗ

ಅಮೃತಸತ್ತ್ವ ೪ಗುಂಜಿ
ಲೋಕನಾಥರಸ ೧ಗುಂಜಿ } ಒಂದು ಮಾತ್ರ ದಿನಕ್ಕೆ ೨ ಸಲ.

ಅಮೃತಾ ರಕ್ತಪಿತ್ತದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಗುಣಕಾರಿಯಾಗಿದೆ.

೧ ಪ್ರಯೋಗ

ಉರ್ಧ್ವಗತ ರಕ್ತಪಿತ್ತದಲ್ಲಿ.

ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ ತೊಪ್ಪಲರಸ ೧ತೊಲಿ + ಜೇನು ಕೂಡಿಸಿ ಪ್ರತಿ ತಾಸಿಗೊಮ್ಮೆ ಕೆಂಡುವದು ಮೂರು ಸಲ ಕೊಡುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ರಕ್ತ ಬೀಳುವದು ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

೨ ಪ್ರಯೋಗ

ರಕ್ತಪಿತ್ತಕುತಾರ ೧ ಗುಂಜಿ } ಅಮೃತಸ್ವರಸ ಎರಡು ಚಮಚಿ+
ಪ್ರನಾಳಚಂಪು. ೧ ,, } ಜೇನು ಕೂಡಿಸಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದು ದಿನಕ್ಕೆ ೩ ಸಲ.

ಅಮೃತಾ ಪರಿಣಾಮಶಾಲಿ.

೧ ಪ್ರಯೋಗ

ಮೂರು ಗುಂಜಿನಾರಿಕೇಲ ಲವಣವನ್ನು ಮೂರುಚಮಚಿ ಅಮೃತ ರಸದಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದು. ದಿನಕ್ಕೆ ೨-೩ ಸಲ.

೨ ಪ್ರಯೋಗ

ಅಮೃತಾಸತ್ತ್ವ ೩ಗುಂಜಿ } ದಿನಕ್ಕೆ ೨-೩ಸಲ ಮಧುವಿನೊಡನೆ
ಅಪಾಮಾರ್ಗಕ್ಷಾರ ೨೨ ,, }

ಸಮಾಪ್ತ.

ವೈದ್ಯ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯ ಬುರ್ಲಿಯವರ

— ಉಪಯುಕ್ತ ಪುಸ್ತಕಗಳು —

ಸುಧಾರಿಸಿ ಬೆಳೆಸಿದ 'ಹಳ್ಳಿಯ ವೈದ್ಯ' (೩ನೇ ಅವೃತ್ತಿ)
ವಿದ್ಯಾರತ್ನ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಆರ್. ಎಸ್. ಪಂಚಮುಖಿ, M A. ಡಾಯರೆಕ್ಟರ
ಕನ್ನಡ ಸಂಶೋಧನ ಸಂಸ್ಥೆ ಧಾರವಾಡ ಇವರ ವಿದ್ಯುತ್‌ಪೂರ್ಣ
ಮುನ್ನುಡಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದುದು.

ಸಿಗುವ ಸ್ಥಳ:-

ಜಿ. ಎಚ್. ಚನ್ನಪ್ಪ ಬುಕ್ಕ ಶೆಲ್ಲರ, ಬಾಗಲಕೋಟೆ

ಸುಲಭ ಔಷಧಿ ಸಂಗ್ರಹ

ಸಿಗುವ ಸ್ಥಳ:-

ಯುನಾಯಿಟೆಡ್ ಏಜನ್ಸೀಜ್, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ

ಆಯುರ್ವೇದಿಯ ಪ್ರಥಮ ಚಿಕಿತ್ಸೆ

ಸಿಗುವ ಸ್ಥಳ:-

ಆಯುರ್ವೇದ ಸೇವಾಕುಟ, ಬಾಗಲಕೋಟೆ.

